

Literatuuronderwijs: de leeslijst in de derde graad ASO

Masterproef Edwin Segers

Promotor: Prof. dr. Helma van Lierop-Debrauwer

Tweede lezer: dr. Vanessa Joosen

Academiejaar 2007-2008

Voorwoord

Dit rapport is gemaakt in opdracht van Stichting Lezen. Het heeft tot doel inzicht te brengen in de samenstelling van leeslijsten in het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) van het vijfde en zesde middelbaar (derde graad) in Vlaanderen. Via de Wetenschapswinkel werd deze vraag tot onderwerp van mijn Masterproef aan de Taal- en Letterenfaculteit van de Universiteit Antwerpen.

Dit onderzoek is in eerste instantie bestemd voor Stichting Lezen. Daarnaast biedt het interessante informatie voor iedereen die met literatuuronderwijs begaan is. Ik denk in het bijzonder aan beleidsmedewerkers van de sectie Nederlands voor de derde graad ASO binnen het Ministerie van Onderwijs en de verschillende onderwijskoepels. De docent Nederlands in het middelbare onderwijs zelf kan zijn eigen leeslijstsamenstelling toetsen aan die van het Vlaamse gemiddelde.

Het onderzoek vond plaats in de periode van december 2007 tot mei 2008. De hoge respons op de online enquête gaf mij energie om de data te analyseren en samen te voegen in dit rapport. Mijn dank gaat daarom als eerste uit naar de vele leerkrachten Nederlands uit het ASO derde graad die meewerkten aan dit onderzoek.

De specifieke personen die ik graag bij naam wil bedanken zijn als eerste mijn promotor, Prof. dr. Helma van Lierop-Debrauwer verbonden aan het Departement Letterkunde van de Universiteit Antwerpen. Zij stuurde me op de juiste momenten aan, voorzag me van tips en relevante literatuur en had oprechte belangstelling in mijn onderzoek. Daarnaast lof voor dr. Vanessa Joosen die meer dan eens helderheid bracht in mijn gedachten. Op vriendelijke wijze zocht zij telkens mee naar de juiste koers die dit onderzoek uit moest gaan.

Vanuit de Wetenschapswinkel kreeg ik ondersteuning van dr. Mieke De Lathouwers, die mij in contact bracht met de Stichting Lezen. Binnen de Stichting Lezen wil ik Rune Buerman bedanken. Daarnaast is er nog Rudi Wuyts, docent in de lerarenopleiding aan de Universiteit Antwerpen, die enkele keren voor recente en vitale informatie zorgde. Simon de Ruijter verdient eer voor morele steun en kritisch commentaar.

Edwin Segers, mei 2008

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Probleemstelling onderzoek.....	5
2.1 Probleemstelling:	5
2.2 Onderzoeksdoelstelling:	5
2.3 Begripsbepaling:	6
2.4 De onderzoekseenheden:.....	6
2.5 Vooronderzoek:.....	7
2.6 Controlebegrippen bij de onderzoekseenheden:.....	7
2.7 Het onderzoek is van beschrijvende aard:.....	7
2.8 De methode van dataverzameling:.....	7
2.9 De uitvoerbaarheid van het onderzoek:	8
3. Opzet en uitvoering van het onderzoek	9
3.1 Verkennend onderzoek naar het literatuuronderwijs voor het vak Nederlands.....	10
3.2 Vooronderzoek: opvraging van leeslijsten.....	27
3.3 De enquête	41
4. Resultaten van de enquête	45
4.1 Respons	45
4.2 Resultaten	46
5. Discussie	54
6. Conclusie	60
7. Epiloog.....	62
8. Woordenlijst.....	63
9. Literatuurlijst	64
10. Bijlagen	67
10.1 het literatuuronderzoek	
10.2 het vooronderzoek	
10.3 de enquête	

Samenvatting

Dit onderzoek stelde tot doel om inzicht te krijgen in de samenstelling van de leeslijst in het vijfde en zesde middelbaar (derde graad) van het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) in Vlaanderen, anno 2008. Het onderzoek gebeurde op vraag van Stichting Lezen, die met de resultaten initiatieven kan nemen om de leescultuur in Vlaanderen te verbeteren.

Bij de start van het leeslijstenonderzoek werden drie hoofdvragen gesteld:

1. Op welke manier stelt de leerkracht een leeslijst samen?
2. Hoe zien de leeslijsten eruit in het ASO derde graad?
3. Welke doelstelling beoogt de leerkracht met de samenstelling van de leeslijst?

Via een opvraging van leeslijsten bij de leerkrachten Nederlands (vooronderzoek) en een online enquête gehouden onder de leerkrachten van het ASO derde graad in Vlaanderen werden antwoorden op deze vragen gevonden. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt het volgende:

De helft van de docenten Nederlands uit de derde graad ASO stelt individueel een leeslijst samen. De lijst wordt door de meeste leerkrachten jaarlijks aangepast. Het aantal boeken op de leeslijst varieert sterk. De meeste hebben tussen de tien en honderd titels. De docent heeft een uitgesproken voorkeur voor recente literatuur. Meer dan 70% van de boeken op de lijst is uitgegeven na 1980.

Er moeten minimaal vier boeken per schooljaar gelezen worden vanuit de verschillende onderwijskoepels. Bijna 60% van de docenten gaf aan deze richtlijn te volgen. 20% van de docenten stelde echter drie boeken of minder als een verplicht minimum. Meer dan de helft van de boeken zijn oorspronkelijk Nederlandstalig proza waarbij iets meer dan de helft door Nederlandse auteurs geschreven is. De Vlaamse leerkracht heeft dus niet de intentie om de Vlaamse literatuur extra te promoten ten voordele van de Nederlandse.

Een aanzienlijk deel van de leeslijst betreft vertalingen. De genres poëzie, toneelteksten, adolescentenromans en non-fictie komen weinig tot niet voor. De leerkracht Nederlands beschouwt leesplezier als het belangrijkste leerdoel voor het verplichte literatuurlezen. Het voornaamste is dat leerlingen ervaren dat lezen een prettige bezigheid kan zijn.

1. Inleiding

Totstandkoming van het onderzoek

Deze scriptie ontstond uit een reële vraag van de organisatie Stichting Lezen. De Stichting zet zich in voor een betere leescultuur in Vlaanderen en via onderzoek stimuleert zij de kennisvergroting rond lezen en leescultuur. Stichting Lezen voelde de behoefte om meer inzicht te verkrijgen in de leeslijsten die worden gebruikt in het literatuuronderwijs voor het vak Nederlands.

De praktijkervaring leert dat het verplichte lezen van boeken voor de lessen Nederlands veelal via leeslijsten verloopt. De opsomming van auteurs en titels in een lijst levert de leerling een selectie aan boeken op waaruit een keuze kan worden gemaakt of waaruit een boek wordt opgedragen door de leerkracht. Maar, hoe zien deze leeslijsten er vandaag de dag uit? En op welke manier bepalen zij het literatuuronderwijs in het secundair onderwijs? Met deze vragen klopte de Stichting Lezen aan bij de Wetenschapswinkel.

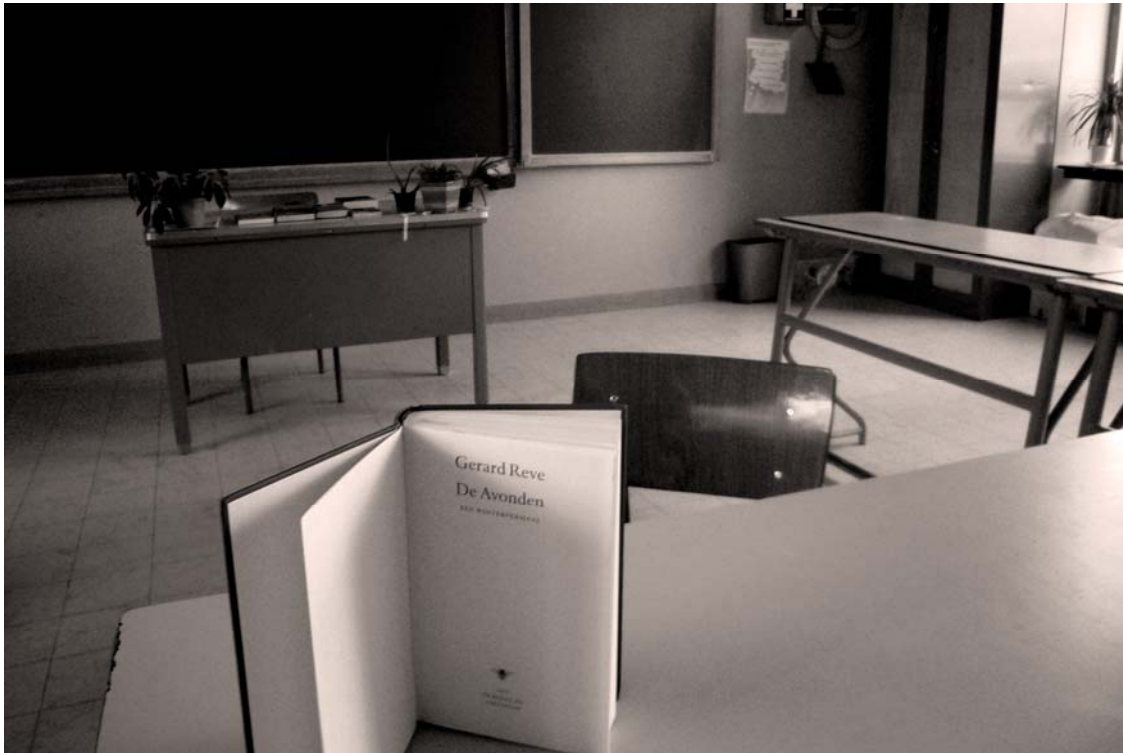
Als aanspreekpunt voor non-profitorganisaties helpt de Wetenschapswinkel in de behoefte aan wetenschappelijke ondersteuning via onderzoek of advies. Zij voert zelf het onderzoek niet uit maar helpt de vraag te vertalen naar een onderzoeksvraag en gaat op zoek naar een geschikt onderzoeker. Via de regionale Wetenschapswinkel Antwerpen kwam zo de vraag van Stichting Lezen terecht bij de Universiteit Antwerpen.

In het kader van mijn Masterproef zag ik als student Nederlands de kans om deze concrete vraag uit de realiteit van antwoorden te voorzien. Als onderzoeker zette ik mijn eindverhandeling op rond de samenstelling van de leeslijst voor het vak Nederlands in het middelbaar onderwijs van het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) in de derde graad (vijfde en zesde middelbaar). Ondersteuning kreeg ik vanuit de universiteit van doctor Vanessa Joosen en professor Helma van Lierop-Debrauwer.

2. Probleemstelling onderzoek

2.1 Probleemstelling:

Stichting Lezen heeft nauwelijks informatie over hoe het verplichte leesrepertoire voor het vak Nederlands wordt samengesteld. Als organisatie die zich tot doel stelt de algemene leescultuur in Vlaanderen te verbeteren, voelt zij de nood om hierin inzicht te verkrijgen. De onderzoeksvraag luidt daarom: Hoe zijn de leeslijsten van het ASO derde graad samengesteld?

2.2 Onderzoeksdoelstelling:

Dit onderzoek heeft tot doel inzicht te verkrijgen in de leeslijsten van het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) van de derde graad (vijfde en zesde middelbaar). Met de bekomen informatie kan het leesbevorderende karakter van het verplichte literatuuronderwijs in de toekomst worden ondersteund. Deze onderzoeksdoelstelling vertaalt zich in drie specifieke onderzoeksvragen:

1. Op welke manier stelt de leerkracht de leeslijst samen?

Met wie stelt de leerkracht de leeslijst samen?

In welke mate beïnvloeden de richtlijnen van het Ministerie van Onderwijs en de verschillende onderwijsnetten de samenstelling van de leeslijst?

2. Hoe zien de leeslijsten eruit in het ASO derde graad?

Hoeveel boeken staan er op de leeslijst?

Wat is de publicatiedatum (jaar van uitgave) van de boeken op de lijst?

Welke genres staan er op de lijst?

Wat is het aandeel aan oorspronkelijk Nederlandstalig proza?

Wat is het aandeel van Vlaamse en Nederlandse schrijvers bij de Nederlandstalige boeken?

Wat is het aandeel van vertaalde boeken?

3. Welke doelstelling beoogt de leerkracht met de samenstelling van de leeslijst?

Welke visie op literatuuronderwijs leeft bij de leerkracht?

2.3 Begripsbepaling:

Leeslijst: ook wel literatuurlijst genoemd, is een verzameling van literatuur waaruit een leerling een of meerdere boeken kiest of opgedragen krijgt om verplicht te lezen, buiten de lessen (thuis). De leerkracht Nederlands reikt de leeslijst aan. Deze lijst kan erg verschillend zijn. Binnen dit onderzoek werd hiervoor de volgende afbakening gemaakt: De lijst kan bestaan uit slechts enkele boeken die klassikaal moeten gelezen worden. Het kan ook een zeer uitgebreide lijst zijn waaruit leerlingen zelf een keuze mogen maken. Alle andere mogelijke vormen van leeslijsten bestaan uit een variant op een van deze twee mogelijkheden.

2.4 De onderzoekseenheden:

Leerkrachten Nederlands die lesgeven in het vijfde en/of zesde middelbaar van het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) én die werken met een leeslijst. Docenten die niet met een leeslijst werken geven geen inzicht in de samenstelling van de leeslijst en bieden hierdoor geen bruikbare informatie voor dit onderzoek. Wel wordt aan hen ter informatie gevraagd in het vooronderzoek waarom zij niet met een leeslijst werken.

2.5 Vooronderzoek:

Met de bedoeling om exacte antwoorden te genereren op de tweede onderzoeksvraag 'Hoe zien de leeslijsten eruit in het ASO derde graad?' zal een opvraging van leeslijsten gedaan worden bij leerkrachten Nederlands in het ASO derde graad.

2.6 Controlebegrippen bij de onderzoekseenheden:

geslacht

leeftijd

in bezit van kwalificatie lerarenopleiding?

hoe lang geeft de respondent reeds les in het ASO derde graad?

in welke soort school geeft de respondent les (onderwijsnet)?

2.7 Het onderzoek is van beschrijvende aard:

De bedoeling is om de aard en de kenmerken van de leeslijst te beschrijven en te benoemen. Zaak is om erachter te komen hoe de samenstelling van leeslijsten in het ASO van de derde graad gestalte geeft aan het literatuuronderwijs.

2.8 De methode van dataverzameling:

De dataverzameling verloopt via een online enquête. Via e-mail worden de betreffende leerkrachten aangespoord om deel te nemen aan het leeslijstenonderzoek. Voorafgaand aan deze enquête worden leeslijsten opgevraagd om inzicht te verkrijgen in de samenstelling (vooronderzoek). De inzichten die hieruit resulteren, worden samen met de verworven kennis uit de literatuurstudie aangewend om de enquête samen te stellen. De online enquête kan na kennis van het theoretische kader (literatuurstudie: vakliteratuur, onderwijsverplichtingen uitgaande van het Ministerie van Onderwijs en de onderwijsnetten) en het vooronderzoek (opvraging leeslijsten) in die mate geoptimaliseerd worden dat met een lijst van overwegend gesloten vragen en vooropgestelde antwoorden kan gewerkt worden. De mogelijke antwoordmogelijkheden zijn immers bekend geworden. Mede door het verkennende karakter en de wens om een

algemeen beeld te kunnen vormen van de leeslijsten in de middelbare school van de derde graad (belang kwantiteit), wordt voor een kwantitatief onderzoek gekozen.

2.9 De uitvoerbaarheid van het onderzoek:

De afbakening wordt op onderwijsniveau gemaakt. De selectie van informanten valt op leerkrachten Nederlands die in het vijfde en/of zesde middelbaar Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) les geven. De afbakening tot enkel de derde graad heeft twee redenen. Enerzijds is er de praktische haalbaarheid die speelt. Anderzijds is er bewust gekozen voor de derde graad ASO. Deze categorie van onderwijs heeft namelijk het meeste aandacht voor het literatuuronderwijs. Leerlingen lezen hier het hoogste aantal verplichte boeken. Zodoende is het belang en de waarde van de leeslijst bij deze groep erg groot.

3. Opzet en uitvoering van het onderzoek

Het onderzoek naar de samenstelling van de leeslijsten voor het ASO derde graad verloopt in drie stappen. Allereerst wordt overgegaan op een verkennend onderzoek naar het literatuuronderwijs voor het vak Nederlands in Vlaanderen (hoofdstuk 3.1.). Deze eerste stap kadert de leeslijst binnen het bredere veld van het literatuuronderwijs voor het vak Nederlands. De focus ligt op het achterhalen van factoren die de samenstelling van de leeslijst beïnvloeden. In een tweede stap wordt een vooronderzoek opgezet (hoofdstuk 3.2.). Hierbij worden leeslijsten uit de derde graad ASO opgevraagd voor analyse. Met de kennis die uit het literatuuronderzoek en het vooronderzoek wordt vergaard, kan overgegaan worden naar stap drie: een grootschalige en gerichte bevraging via een online enquête aan de Vlaamse docenten Nederlands uit het ASO derde graad (hoofdstuk 3.3).

3.1 Verkennend onderzoek naar het literatuuronderwijs voor het vak Nederlands

Om inzicht te verkrijgen in de leeslijsten van het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) in de derde graad (vijfde en zesde middelbaar), vormt de verkenning van het literatuuronderwijs in Vlaanderen een belangrijk vertrekpunt. De leeslijst van een leerkracht Nederlands heeft immers bepaalde vereisten of richtlijnen die uitgaan van bijvoorbeeld de overheid en/of de onderwijskoepel waarbinnen de leerkracht lesgeeft. Het doel van deze verkenning is daarom inzicht te krijgen in de factoren die een invloed uitoefenen op de samenstelling van de leeslijst. Hierbij zijn de volgende vragen een leidraad:

Welke verplichtingen met betrekking tot het literatuuronderwijs gaan uit vanwege het Ministerie van Onderwijs? (zie §3.1.1)

Welke verplichtingen met betrekking tot het literatuuronderwijs gaan uit vanwege de verschillende onderwijskoepels? (zie §3.1.2)

Welke gevolgen hebben voorgaande actoren (overheid, onderwijskoepels) op de samenstelling van de leeslijst door de leerkracht? (zie §3.1.3)

Daarnaast is er de betrachting om zoveel mogelijk andere invloeden op de samenstelling van de leeslijst te detecteren. Hierbij horen de volgende vragen als richtsnoer:

Welke thema's of debatten lopen er op dit moment die de samenstelling van de leeslijst beïnvloeden? (zie §3.1.4)

Welke andere mogelijke invloeden bepalen mee de leeslijstsamenstelling? (zie §3.1.5)

Welk doel streeft de docent na met zijn leeslijstsamenstelling? (zie §3.1.6)

3.1.1 Welke verplichtingen gaan uit vanwege de overheid?

De doelstellingen die het Vlaams Ministerie van Onderwijs oplegt aan de schoolnetten zijn kernachtig samengebundeld in *de Eindtermen* (zie bijlage 10.1). De te bereiken leerdoelen voor leerlingen van de derde graad Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) hebben zowel tekstervaring als tekstbestudering als centrale pijlers. Een verhouding van zowel analytisch-theoretische omgang met teksten als lezersgerichte aandacht moet het literatuuronderwijs kenmerken.

In de uitgangspunten bij de eindtermen refereert het Ministerie uitdrukkelijk naar het streefdoel van literaire competentie. Deze term houdt in dat leerlingen op het einde van de derde graad inzicht hebben in wat er op het gebied van literatuur kan gelezen worden. Daarnaast hoort men te streven naar de ontwikkeling van vaardigheden om de verschillende literaire tekstsoorten te benaderen. Het is belangrijk dat leerlingen veel kans krijgen tot lezen, omdat literatuur een aparte tekstsoort betreft met specifiek vormende en culturele waarde. Een eigen oordeel vormen en reflecteren over de gelezen literatuur, evenals inzicht verkrijgen in de eigen literaire voorkeur en kennis van het literaire bedrijf, verruimen het streefdoel van literair competente lezers.

Het Ministerie van Onderwijs Vlaanderen geeft bij de eindtermen literatuuronderwijs ASO derde graad enkele richtlijnen mee. Als richtlijn voor de bepaling van de tekstkeuze geldt dat de inhoudelijke en vormelijke kwaliteiten bepalend zijn (Ministerie van Onderwijs Vlaanderen², 2008). Deze open categorie 'vormelijke en inhoudelijke kwaliteit' voor de tekstkeuze laat de schoolnetten toe hierin eigen accenten te leggen wat betreft de samenstelling van het literaire aanbod. Er zijn van overheidswege slechts twee aanmerkingen in dit verband. Ten eerste dienen de literaire teksten voor de derde graad ASO uit heden en verleden te stammen. En ten tweede is er de verbredingswens om niet enkel oorspronkelijk Nederlandstalig proza op te nemen maar eveneens te putten uit het grote aanbod aan Europese en wereldliteratuur (Ministerie van Onderwijs Vlaanderen², 2008).

Een duiding bij wat het containerbegrip 'literair' precies inhoudt, wordt niet nader toegelicht. Het literatuuraanbod zelf dient te bestaan uit zowel poëzie als proza. Toneelteksten zijn geen vereiste, wel moet er een praktische kennismaking met de theaterpraktijk worden ondernomen (bijwonen theatervoorstelling). De verwerking van

de leeservaringen moet door de leerling gedocumenteerd, beschreven en geëvalueerd kunnen worden in een persoonlijk leesdossier. Op welke manier het tekstervarende en tekstbestuderende leesaanbod wordt aangeboden, bijvoorbeeld via een lees- of literatuurlijst, krijgt geen verdere aandacht of toelichting.

Conclusie Eindtermen en richtlijnen vanwege het Ministerie van Onderwijs Vlaanderen:

Het Ministerie geeft via de eindtermen een reeks uitgangspunten in de omgang met literatuur die heel wat concrete invulling openlaat aan de verschillende onderwijskoepels. De meeste doelstellingen zijn immers moeilijk kwantitatief meetbaar (cf. wanneer heeft de leerling inzicht in wat er op het gebied van literatuur kan gelezen worden?). De gebruikte terminologie is soms voor meerduidige interpretatie vatbaar (cf. wat is 'literair'). De opgelegde criteria met betrekking tot de literatuur komen hierdoor vrij beknopt voor en staan open voor eigen didactische invulling. Naar het leeslijstonderzoek toe is het belangrijk om te onthouden dat de overheid:

- verwacht dat leerlingen met het ruime scala aan literatuurgenres in contact gebracht worden.
- zowel recent als ouder literair werk aanbeveelt.
- stelt dat werken uit de Europese en wereldliteratuur (in vertaalde vorm) ook hun plaats verdienen in het literatuuraanbod.
- geen melding maakt van verplicht literatuurlezen buiten de les om. De overheid geeft dus ook niet aan hoeveel boeken jaarlijks gelezen zouden moeten worden en welke boeken hiervoor in aanmerking komen.

3.1.2 Welke verplichtingen gaan uit vanwege de verschillende onderwijsnetten?

Vlaanderen kent een vrij complex onderwijssysteem. Eerst en vooral moet er een onderscheid gemaakt worden tussen onderwijs dat direct door de overheid ingericht wordt, met name het gemeenschapsonderwijs, en anderzijds het gesubsidieerde onderwijs.

De rijksscholen die vallen onder de noemer gemeenschapsonderwijs zijn door de grondwet verplicht tot neutraliteit, wat betekent dat elke religieuze, filosofische of ideologische overtuiging moet gerespecteerd worden.

Het gesubsidieerde onderwijs ontstond op privé-initiatief, door een privépersoon of privéorganisatie. Deze onderwijsnetten zijn erkend en krijgen subsidie vanwege de overheid om les in te richten. Het gesubsidieerde onderwijs wordt nog eens opgesplitst in het officieel gesubsidieerd onderwijs, georganiseerd door de stads- en provinciebesturen, en het vrij gesubsidieerd onderwijs. Het vrij gesubsidieerd onderwijs komt in de praktijk neer op hoofdzakelijk katholiek onderwijs, dat het Vlaamse onderwijslandschap domineert met 68% van alle middelbare scholen met een richting ASO derde graad (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2007, p.46). Onder het vrij gesubsidieerd onderwijs valt ook het kleine aantal methodescholen zoals Freinet, Steiner, Montessori, alsook de pluralistische onderwijsinstellingen (Thissen, 1988, p. 45).

Omdat het aandeel van niet-katholieke scholen in het vrij gesubsidieerd onderwijs minimaal is, en het overwicht van het katholieke onderwijs in het algemene Vlaamse onderwijslandschap dermate groot is, focussen we bij het leerplan literatuuronderwijs voor het vrij gesubsidieerd onderwijs op dit van het katholieke onderwijs.

De leerplannen van het gemeenschapsonderwijs, het officieel gesubsidieerd onderwijs en het katholieke onderwijs zullen hierna worden gescreend op volgende beleidsrichtlijnen:

- Doelstelling van het literatuuronderwijs
- Samenstelling van het literatuurprogramma
- Minimum aan verplichte thuislectuur
- De verwachtingen over de rol van de leerkracht in het literatuuronderwijs

Het gemeenschapsonderwijs

Doelstelling literatuuronderwijs:

Het einddoel van het literatuuronderwijs in het ASO is het bereiken van literaire competentie. Leerlingen zijn op dat moment in staat om teksten uit het heden en verleden te interpreteren, te analyseren en te beoordelen. Zij brengen verslag uit van de eigen leeservaring en de persoonlijke smaakontwikkeling. Er is een streven naar de bereidheid bij de leerling om zich in het latere leven permanent te blijven ontwikkelen. Tekstbestudering wordt gecombineerd met tekstervaring.

Samenstelling literatuurprogramma:

Vanuit het gemeenschapsonderwijs wordt aangemaand tot literatuur die betrekking heeft op de ervaringen van de leerlingen, al mogen er ook nieuwe ervaringen geschept worden. Zowel eigentijdse als historische literatuur komt in aanmerking, waarbij opgelet moet worden voor een museumopvatting op het gebied van de canon. Anderstalig werk (wereldliteratuur) wekt eveneens de belangstelling. Wat genres betreft mag literatuur breed gezien worden: proza, poëzie, podiumkunsten, non-fictie. De verwerking van de leesopdrachten gebeurt via het leesdossier, dat de verwerving van de literaire competentie zichtbaar maakt.

Huislectuur:

Aantal: minimaal vier boeken per jaar

Rol van de leerkracht:

Verwacht wordt dat de docent actief de samenstelling van de leeslijst begeleidt. Hij is coach en begeleider in de verzelfstandiging van het leesproces van de leerling. Voor de verwerkingsopdrachten van de gelezen literatuur stimuleert het gemeenschapsonderwijs creatieve werkvormen.

(Het Gemeenschapsonderwijs, 2008, p. 1-80)

Het officieel gesubsidieerd onderwijs

Doelstelling literatuuronderwijs:

Het streefdoel is de literaire competentieverwerving, via een tekstervarende en tekstbestuderende benadering. Op het einde van de derde graad willen de gemeente- en provinciescholen dat hun leerlingen kennis bezitten van wat er binnen literatuur gelezen kan worden. De leerlingen hebben dan de vaardigheden en kennis om teksten op adequate wijze te benaderen, hierover te reflecteren en een waardeoordeel te vormen. Het belang van lezen en de leeservaring is groot. Inzicht verwerven in de eigen leesvoorkeuren en smaakontwikkeling zijn sleutelwoorden. De verwerking van leesopdrachten gebeurt via het leesdossier, waarin de eigen tekstkeuze en tekstervaring wordt gedocumenteerd, beschreven en geëvalueerd.

Samenstelling: literatuurprogramma:

Een verantwoorde selectie van allerlei soorten boeken: romans, verhalen, poëziebundels, toneelteksten, non-fictie (dagboeken, essays, journalistiek proza). Zowel oorspronkelijk Nederlandstalig als vertaald werk komt in aanmerking.

Huislectuur:

Aantal: minimum vier werken per leerjaar, op basis van een suggestieve lijst.

Rol van de leerkracht:

De leerkracht zorgt voor een suggestieve lijst met een verantwoorde selectie aan boeken.

(Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap, 2008, p. 1-72)

Het katholiek onderwijs

Doelstelling literatuuronderwijs:

Evenals het Ministerie van Onderwijs stelt het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) tot doel de leerling literair competent te maken. Tekstervaring en tekstbestudering gaan hand in hand. Dit concept veronderstelt kennis van begrippen en termen, stromingen en genres, samen met de vaardigheid en de bereidheid om zelfstandig teksten te lezen en hieraan betekenis te geven.

Samenstelling: literatuurprogramma:

In de derde graad ASO worden gedichten, verhalen, romans en essays doorgenomen en wordt er naar toneelstukken gekeken. Op literatuurgebied voldoen niet alleen de grote werken uit de canon, maar ook recente werken uit het literatuuraanbod, met inbegrip van adolescentenliteratuur. Naast werken uit de Nederlandstalige literatuur komen er ook werken uit de Europese en wereldliteratuur voor de dag. De verwerking loopt via de leesportfolio, vergelijkbaar met het gevraagde leesdossier vanwege het Ministerie van Onderwijs.

Huislectuur:

Aantal: minimaal vier boeken per jaar, met minimaal een theatervoorstelling per lesjaar.

Rol van de leerkracht:

Er wordt aangeraden om extra lectuuradvies te geven voor de verplichte thuisliteratuur. Een leeslijst is meer dan een lijst met enkel namen en titels. In de visie van het competentieleren verbreedt de rol van leerkracht als alwetende informatieoverdrager naar begeleider en coach in het zelfstandig leesproces van de leerlingen. De begeleiding moet zich richten op verantwoorde keuzes van literatuur, die positief stimuleren. Hoewel het niet de bedoeling is om bepaalde leerlingen in hun leesgroei af te remmen, kan het volgens de katholieke onderwijsdidacten toch raadzaam zijn om sommige lectuur nog wat uit te stellen.

(Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs, 2008, p.1-98)

Conclusie: Literatuuronderwijs in de leerplannen van de onderwijsnetten.

Alle onderwijsnetten vertrekken vanuit het uitgangspunt van het competentieleren. Tekstervaring gaat hand in hand met tekstbestudering. Als het aankomt op het verplichte literatuurlezen, is minimaal vier boeken per schooljaar bij alle drie de netten het verplichte aantal. De verwerking gebeurt via het leesdossier, waarin de persoonlijke leeservaring van de leerling wordt gedocumenteerd. De onderwijskoepels maken duidelijk een tegemoetkoming aan het te stimuleren leesplezier van de leerling (cf. eventueel afraden van een moeilijk boek, aanmaning tot 'verantwoorde' selectie, hoeden voor een museale opvatting met betrekking tot de canon). Zij wijzen echter ook op het belang van het scheppen van nieuwe ervaringen.

In zowel het gemeenschapsonderwijs, het officieel gesubsidieerd als het vrij gesubsidieerd onderwijs mag de leerling het volgende lezen: oorspronkelijk Nederlandstalig proza, poëzie en vertaalde werken (Europese en wereldliteratuur). De opzet en richtlijnen van de verschillende onderwijskoepels zijn erg gelijklopend en volgen de visie van het competentieleren vanuit het Ministerie van Onderwijs.

Enkele eigen accenten betreffen de volgende:

- Het gesubsidieerd officieel onderwijs vermeldt de opname van toneelteksten als mogelijk verplichte literatuur buiten de les om.
- Het gemeenschapsonderwijs en het gesubsidieerd officieel onderwijs staan open voor non-fictie.
- In het katholiek onderwijs wordt de adolescentenliteratuur expliciet meegerekend tot het mogelijke literatuuraanbod.

3.1.3 Welke gevolgen hebben voorgaande actoren (overheid, onderwijskoepels) op de samenstelling van de leeslijst door de leerkracht?

De richtlijnen van het officieel gesubsidieerd onderwijs vermelden expliciet de opmaak van een verantwoorde en suggestieve leeslijst door de leerkracht. De leerkracht in het katholiek onderwijs wordt aangemaand om extra literatuuradvies te verstrekken. Niet enkel een lijst met namen en titels dus. Verder valt er noch uit de eindtermen van de onderwijsnetten noch uit de richtlijnen van het Ministerie van Onderwijs te achterhalen op welke wijze het verplichte boeken lezen nu precies aangebracht moet worden bij de leerlingen.

Het is dus aan de leraar Nederlands zelf om fundamentele beslissingen te nemen betreffende verplicht literatuurlezen. In het gemeenschapsonderwijs en vrij gesubsidieerd onderwijs kan de leerkracht zich zelfs afvragen of er überhaupt wel met een leeslijst gewerkt zal worden. De leerkrachten krijgen carte blanche wanneer het aankomt op de keuze van specifieke titels of auteurs. Enkel met de bovengenoemde richtlijnen (minimumaantal van vier boeken, verschillende genres die aan bod moeten/kunnen komen, de rol van de leerkracht in het leesproces, de evaluatievorm die via een leesdossier verloopt) dient te worden rekening gehouden.

3.1.4 Welke thema's of debatten lopen er op dit moment die de samenstelling van de leeslijst beïnvloeden?

Het canondebat

De canon: een verzameling van boeken die door een grote groep van mensen als waardevol wordt ervaren. Zelfs in die mate dat ze als cultureel erfgoed wordt beschouwd; als representatief voor het beste uit het literaire taalgebied. Met die reden strekt het tot aanbeveling om deze boeken door te geven aan de volgende generatie.

Literatuurwetenschappers en literatuurcritici zijn van grote invloed op de erkenning (canonvorming) en de herziening van de lijst der lijsten. De canon refereert dus niet aan een vastliggende lijst van boeken. Ze is aan verandering onderhevig. De tijd en veranderlijke maatschappelijke tendensen zijn invloeden die bepaalde werken doen afvallen of bijkomen (Verboord, 2003, p. 47-49).

Een kenmerk van de laatste twee decennia is dat het vleugje van absolutisme dat in het verleden rond de canon hing, sneller dan ooit verdampt. Het stabiele karakter dat de fine fleur van de Nederlandstalige literatuur uitstraalde, is aan het tanen (Verboord, 2003, p. 152). De aandacht voor een meer leerlinggerichte benadering in de omgang met literatuur is hiervan zowel een oorzaak als gevolg. Onderwijsdidacten zien vanaf de jaren '80 meer heil in een leerlinggerichte vorm van literatuuronderwijs waarbij de meerduidigheid van een tekst als uitgangspunt geldt.

Wanneer verschillende benaderingswijzen mogelijk zijn in relatie tot een tekst, dan is het zinvol om de leerling hiermee direct en persoonlijk te laten omgaan. Door reflectie op de eigen tekstbeleving en de respons hierop van die van anderen, ontwikkelt de leerling een waardevolle en hoogst eigen manier om met literatuur om te gaan. Deze didactische tendens in omgang met literatuur is ten nadele van de cultuurgerichte aanpak, welke vooral van een eenduidige tekstinterpretatie uitgaat waarin de 'juiste' betekenis ontdekt en ingestudeerd moet worden door de lezer (Janssen, 1998, p. 6). In de eenduidige categorie van literatuur bevinden zich de canonwerken, waarvan door de jaren heen de tekstinterpretatie kwam vast te liggen. Het klassieke canonwerk komt hierdoor in het defensief. Het past minder dan vroeger in het huidige didactische gedachtegoed over hoe literatuur in het onderwijs moet worden aangebracht.

Polemiek: Leeservaring versus cultuuroverdracht

Dat niet iedereen zich in de nieuwe onderwijsdidactiek van leeservaring kan vinden, ligt voor de hand. De literatuur staat immers op het spel. Toch stimuleert een meerderheid van onderwijsdidacten al twintig jaar een vrije omgang met de bestaande canon. De codewoorden leesplezier en leeservaring zouden namelijk bijdragen tot een verhoogd leesgedrag bij de leerling in het later leven. Onderzoek toont aan dat wie plezier haalt uit lezen voor literatuuronderwijs, ook later meer belangstelling heeft voor het lezen van literatuur (Verboord, 2004, p.152). Geen wonder dus dat heel wat docenten de leerlinggerichte aanpak genegen zijn. Niet alleen is het als docent makkelijker om leerlingen warm te maken voor het lezen van boeken, het blijkt nog heilzaam ook.

Tegenstanders werpen op dat het verzaken aan Literatuur met de grote 'L' tot culturele verarming leidt die onwenselijk is voor onze jonge generatie. Leerlingen hebben recht om via de canon referentiepunten te krijgen aangereikt waaraan ze hun latere lectuur kunnen meten. Bij leerlingen hoort een belletje te rinkelen als de naam Multatuli valt. Kennis van de literatuur en het verplicht lezen van literaire canonwerken is een taak die het onderwijs niet van zich af mag laten schuiven (Dautzenberg, p. 136). Of om het met de woorden van de Nederlandse schrijver Jacques Kruithof te zeggen: 'Plezier blijft inderdaad een pretje. Maar als er geen kennis bij komt kijken, en de leerling vijf of zes jaar alleen maar lol heeft gehad in lezen, dan komt hij van een koude kermis thuis als hij, gediplomeerd en wel, geen vat heeft op verhalen, films en televisieseries' (Trioen, 2007, p. 276). De canon en het cultuurgerichte literatuuronderwijs zijn volgens voornoemde pleitbezorgers essentieel om deel te kunnen nemen aan het openbare debat.

Leerlinggericht of cultuurgericht literatuuronderwijs?

Het kernpunt van de discussie is hiermee of de doelstelling van het literatuuronderwijs erin moet bestaan voor overdracht van de door de literaire kritiek goedgekeurde literatuur (canon) moet zorgen, dan wel of er rekening gehouden moet worden met de smaak, leeservaring en de belevingswereld van de leerlingen. De nadruk die het Ministerie van Onderwijs en de onderwijskoepels leggen, slaat over in de richting van de leerlinggerichte aanpak. Het accent ligt op praktijkgerichte kennis en minder op het vlak van het cognitieve. Qua literatuurervaringen staat de leesbevordering centraal en dat betekent toegiften aan de leerling (Verboord, 2004, p. 144). Zogenaamde functionele vaardigheden als gedocumenteerd schrijven, argumentatieve vaardigheden,

discussievaardigheden en de ontwikkeling van de eigen leessaak zet de tijd en mogelijkheden voor een docent om cultuurgericht literatuuronderwijs te brengen onder druk (Janssen, 1998, p. 245).

Hierbij hoort wel een belangrijke nuancering. Zowel het Vlaamse Ministerie van Onderwijs als de verschillende onderwijsnetten, verwachten van de leerkracht een aanbod dat de leerling laat kennis maken met het brede scala van wat literatuur omvat. Dus ook de literaire werken van de canon. Omdat het minimumaantal verplicht te lezen boeken vier is en niet één, zal er ongetwijfeld variatie zitten in het soort van boeken dat gelezen moeten worden. Elke leerkracht heeft daarbij een zekere vorm van autonomie om dit waar te maken. De inhoudelijke samenstelling van het leesrepertoire valt immers aan hem te beurt. En al wordt het debat polemisch opgevoerd tussen cultuuraanhangers en leesplezieradepten; de praktijk laat in onderzoek uit Nederland zien dat de mengvorm van beide visies op literatuur een realistische afspiegeling geeft wanneer het gaat om de concrete invulling van het leesrepertoire (Geljon, 2003, p. 22). Met deze inachtnaam zullen er in de praktijk weinig leerlingen zijn die enkel geproefd hebben van leerlinggerichte literatuur zonder ten minste een kleine portie cultuurgerichte canon te hebben verorberd.

Naar de concrete invulling van deze visies op literatuurlezen zal de leraar gevraagd worden in de enquête: 'Wat voor soort boek moet de leerling tijdens het schooljaar zeker gelezen hebben?' En verder: 'Welke genres komen bij u niet in aanmerking om te worden gelezen via de leeslijst?'.

Veranderingen in de leeslijst als gevolg van een nieuwe visie op literatuuronderwijs.

Het innovatieve gehalte van de leeslijsten weerspiegelt de leerlinggerichte trend: meer recente boektitels en jongere auteurs doen hun intrede in de literatuurlijsten. Dat blijkt uit een Nederlandse studie die longitudinaal (1962-2005) de samenstelling van leeslijsten onder de loep nam (Verboord, 2006, p. 406). Verboord kadert deze ontwikkelingen in de bredere culturele ontwikkeling van onze hedendaagse samenleving waarin hoge en lage cultuur minder ver van elkaar verwijderd zijn en de stem van de literaire kritiek niet meer zulk een draagwijdte heeft. Het eenzijdig afgeven op het

verwaterde literatuuronderwijs is daarom wat kort door de bocht omdat het voorbijgaat aan de omgeving waarin deze trend zich afspeelt. Minder aandacht voor de literaire zwaargewichten uit de Nederlandse literatuur is niet enkel een kenmerk van het literatuuronderwijs. Het is een exponent van de hedendaagse cultuur- en maatschappijbeleving (Verboord, 2006, p. 408).

Wat met adolescentenliteratuur?

Zijn leerlingen van de derde graad ASO nu toe aan volwassenenliteratuur of behoort adolescentenliteratuur nog mee tot het leesrepertoire? Is het de taak van het literatuuronderwijs om leerlingen te begeleiden in een volledige overstap naar volwassenenliteratuur? Of is er niks mis mee als de middelbare school ook adolescentenliteratuur opneemt in de leeslijst voor de hoogste jaren van het ASO? Hiernaar wordt gevraagd in de enquête. Een evolutie in het boekbeeld van de laatste jaren is alleszins dat de scheidingslijn tussen adolescenten- en volwassenenliteratuur diffuser is geworden. Niet alleen worden adolescentenboeken steeds vaker door volwassenen gelezen, er is een groeiende categorie van boeken die zich tot beide lezersgroepen richt (van Os, 2004, p. 63).

Merk op dat dit debat samenhangt met het vorige waarin canon met cultuurgerichte (volwassenen)literatuur en adolescentenliteratuur met een leerlinggerichte aanpak samenhangt. Cultuurgerichte docenten ervaren het als hun taak om in het ASO van de derde graad de volledige overgang naar de volwassenenliteratuur te begeleiden. Als de leerling nu de grote Literatuur niet ter hand neemt, zal hij de overstap anders nooit meer maken (Trioën, 2007, p. 277). Adolescentenliteratuur past dan weer perfect in de leerlinggerichte onderwijsvisie. Het genre sluit nauwer aan bij de belevingswereld van de leerling en genereert zo een groter instant leesplezier.

De leerkracht krijgt dus ook hier een zekere autonomie in de manier waarop hij de adolescentenroman gewicht verleent in het verplichte lectuuraanbod. De aanwezigheid van het genre in de samenstelling van de leeslijst zal bekeken worden bij de opvraging van leeslijsten in het vooronderzoek. Ook wordt er in de enquête gevraagd naar genres die niet in aanmerking komen om op de leeslijst te staan. De adolescentenroman staat als keuzemogelijkheid bij de antwoordmogelijkheden.

3.1.5 Welke andere mogelijke invloeden bepalen de leeslijstsamenstelling?

De lerarenopleiding als invloed

De lerarenopleiding stoomt toekomstige docenten klaar voor het onderwijsvak. Lerarenonderwijzers die aspirant-docenten opleiden in het literatuuronderwijs hebben hierdoor een mogelijke invloed. Een bepaalde visie op de samenstelling van de leeslijst kan hier worden bijgebracht. Al vanaf de jaren '80 blijkt dat lerarenonderwijzers in Vlaanderen meer oog hebben voor een leerlinggerichte aanpak bij de keuze van verplichtende literatuur (Janssen, 1988, p. 39). Bij lerarenonderwijzers in Vlaanderen hoort er zowel tekstbestudering als tekstervaring nagestreefd te worden. De basisdoelstelling van het verplichte literatuurlezen moet echter leesplezier zijn. Deze visie illustreert het belang van de leerling als richtpunt in het leesverhaal. De samenstelling van het leesrepertoire dient dan ook in belangrijke mate op het doel van leesplezier te worden afgestemd.

Bij navraag over de situatie vandaag de dag in de lerarenopleiding, werd aan Rudi Wuyts, verantwoordelijke voor het vak Nederlands binnen de lerarenopleiding van de Universiteit Antwerpen, de volgende vraag gesteld:

Wordt er binnen de lerarenopleiding op een bepaalde manier aangestuurd op een specifieke aanpak met betrekking tot het literatuuronderwijs en de opmaak van leeslijsten in het bijzonder?

Volgens Wuyts wordt er binnen de opleiding geen concrete suggestie gedaan naar auteurs of titels als het gaat om de samenstelling van een leeslijst. Wel is er in de onderwijsaanpak het belang van leesplezier, dat naast analyse en cultuuroverdracht belangrijke facetten zijn in de omgang met literatuur. Een afstemming op de individuele leerling en waar deze aan toe is, moet het uitgangspunt vormen bij het lezen van boeken. Zo is Wuyts blij met initiatieven die dat uitgangspunt eer aandoen. De boekenzoeker (www.boekenzoeker.org), een website medeontwikkeld door Stichting Lezen ziet hij als een interessante tool waar 15 tot 18-jarigen naar hartenlust een boek kunnen vinden dat aansluit bij de individuele leesrijpheid (Wuyts, 2007, p. 42). De website www.leesadviezen.nl vervult eenzelfde functie in Nederland. Informatieplekken als deze, waar zowel leerling als leerkracht inspiratie kan opdoen, maakt hij kenbaar binnen de opleiding.

Concreet over de samenstelling van de leeslijsten geeft Wuyts de toekomstige leerkrachten een opdracht. Uit een lange leeslijst moet een selectie van mogelijke boeken voor het verplichte literatuurlezen worden gemaakt. De cursist wordt opgedragen om bewust tot een verkleinde selectie te komen en de keuzes te motiveren. Wuyts stelde de lijst samen met boeken waaruit verschillende visies op literatuur spreken. Op die manier verkrijgt de aspirant-leerkracht inzicht in de specifieke waarde die van bepaalde boeken uitgaat. Het maakt ze eveneens attent op de visie die zij persoonlijk voorstaan door hun persoonlijke selectie te evalueren. Het doel is om finaal een goede mix in een leeslijst te brengen.

De educatieve uitgever als invloed

Verscheidene educatieve uitgevers doen meer en meer hun best om de docent kant en klare formules aan te reiken als het gaat om literatuureducatie. Zo plaatsen sommige uitgevers een suggestieve leeslijst op hun website. Dit gebeurt al dan niet in het beschermde gedeelte dat toegankelijk is voor de docent die met hun handboeken of lesmethode werkt. Sommige handboeken behandelen bepaalde boeken, wat stimulerend werkt om juist die boeken te laten lezen voor de leeslijst (bv. Nieuw Netwerk Nederlands van uitgeverij Van In, www.nieuwnetwerk.be). Nieuw Netwerk Nederlands is overigens het meest gebruikte handboek voor het secundair onderwijs in Vlaanderen.

Andere acties van uitgevers zijn de ontwikkeling van goedkope boekpakketten zoals de Boektoppers (uitgeverij Van In: www.boektoppers.be), waar onder het motto van vijf topboeken voor de prijs van één (16,75 euro), de leerling wordt onthaald op goedkope en relevante literatuur. De selectie laat leerlingen niet enkel kennismaken met werken van klassieke en gevestigde Nederlandstalige auteurs, maar ook met jong en beloftevol buitenlands talent. Bij elke titel heeft de uitgeverij een didactische gids ontwikkeld voor de docent met kant-en-klare opdrachten en oplossingen voor de verwerking. Voor de docent bespaart deze formule een hoop werk. Hij hoeft nu niet langer meer een eigen visie op literatuuronderwijs te ontwikkelen, noch zich om een literatuursamenstelling te bekommeren. De werkvormen en evaluatietips worden vlot mee aangereikt door de uitgever.

De media als invloed

Kranten, (vak-) tijdschriften en bepaalde websites zijn kanalen die literatuur behandelen via interviews, recensies, analyses, bestsellerlijsten en leestips. Dat zij een zekere invloed hebben lijkt voor de hand te liggen. Een vraag naar welke kanalen van invloed zijn op de samenstelling van de leeslijst bij de leerkracht zal gesteld worden in de enquête. Bij deze vraag wordt ook gepolst naar de invloed van het eigen leesverleden van de docent. De eigen leeservaring kan een stimulans zijn om bepaalde titels of auteurs een plaats te geven in de leeslijst. De eigen positieve leeservaring zorgt er immers voor dat de wens ontstaat om deze door te geven.

Handig voor leerkrachten, nog handiger voor leerlingen. Het nieuwe medium internet biedt samenvattingen van boeken of uitgebreide informatie over literatuur met een enkele druk op de knop. Marc Verboord stelde in 2006 vast dat jongeren er voor het verplichte literatuurlezen uitgebreid gebruik van maken. In Nederland gaan maar liefst 90 procent van zijn ondervraagde jongeren ten rade bij www.scholieren.com wanneer ze een opdracht in het kader van het verplichte boekenlezen moeten maken. Het gebruik van de site wordt eerder negatief gemotiveerd (uittreksels als substituut voor lezen) dan dat ze een bevorderend effect hebben (uittreksels als aanvulling op of inspiratie voor het lezen) (Verboord, 2007, p. 153). Leerkrachten zijn zich bewust van de samenvattingen die op het net circuleren en zien zich genoodzaakt andere evaluatievormen dan de klassieke boekbespreking op te leggen.

3.1.6 Welk doel streeft de docent na met zijn leeslijstsamenstelling?

Het Ministerie van Onderwijs, noch de verschillende onderwijsnetten leggen vast welke specifieke boeken moeten worden gelezen. De leerkracht is hierdoor vrij om op eigen houtje te komen tot de samenstelling van een leeslijst. Stelt hij de lijst alleen samen? Komt hij tot een gezamenlijke ontwikkeling hiervan met de vakgroep Nederlands? Of neemt hij een leeslijst over van een collega of voorganger? Hiernaar wordt gevraagd in de enquête.

Eens de leerkracht een leeslijst in gebruik neemt, geeft hij (on-)bewust een bepaalde visie op het verplichte literatuuronderwijs. Een enquêtevraag voor de docent zal zijn om een rangorde op te stellen van welke leerdoelen hij binnen het literatuurlezen als belangrijk ervaart. Klassiek worden op dit niveau de volgende mogelijkheden aangestipt:

- Leesplezier
- Cultuuroverdracht: aanreiken van klassiekers die representatief zijn voor het beste uit het literaire taalgebied (canon).
- Maatschappelijke bewustwording en wereldoriëntatie
- Literair-esthetische vorming: de leerling vormen door de bijzondere stijl- en vormkenmerken van een boek.
- Individuele ontplooiing: literatuur als bron van zelfkennis en emotionele groei.
- Verhoging van de algemene taalvaardigheid.

Deze rangorde heeft tot doel om de visie van de leerkracht op het literatuuronderwijs inzichtelijk te maken. Meestal vindt de docent meerdere aspecten van literatuur belangrijk, en hier biedt een rangschikking naar belangrijkheid uitkomst om achter de voorkeuren te komen (Janssen, 1988, p. 28).

Om inzicht te verkrijgen in welke criteria de docent oplegt om het keuzeproces van de leerling te sturen, wordt gevraagd naar welk genre van boeken de leerling op het einde van het schooljaar zeker moet gelezen hebben. Eveneens wordt gevraagd of een leerling meer dan één boek van dezelfde auteur mag lezen. Deze vraag zegt iets over de mate van striktheid waarmee boeken uit de leeslijst geselecteerd moeten worden. Een bevestigend antwoord op deze vraag leunt aan bij een lezersgerichte visie op literatuuronderwijs.

3.2 Vooronderzoek: opvraging van leeslijsten.

3.2.1 Beschrijving en verantwoording van een vooronderzoek

Om inzicht te verkrijgen in het gebruik en de samenstelling van leeslijsten, werd besloten een vooronderzoek op te zetten. Hierbij worden middelbare scholen aangeschreven met een oproep aan de leerkrachten Nederlands die lesgeven in het ASO derde graad. Gevraagd wordt om leeslijsten die zij gebruiken voor het verplichte lezen in het vijfde en/of zesde middelbaar door te sturen. Indien de leerkracht Nederlands niet met een leeslijst werkt, wordt gevraagd om kort uit te leggen waarom hij of zij hiervoor niet opteert.

De reden om een vooronderzoek te organiseren heeft twee doelen voor ogen. Leeslijsten 'uit het veld' tonen concreet hoe een samenstelling inhoudelijk is gebeurd. De tweede hoofdvraag van het onderzoek kan hierdoor voor een groot stuk worden ingevuld:

2. Hoe zien de leeslijsten eruit in het ASO derde graad?

Hoeveel boeken staan er op de leeslijst?

Wat is de publicatiedatum (jaar van uitgave) van de boeken op de lijst?

Welke genres staan er op de lijst?

Wat is het aandeel aan oorspronkelijk Nederlandstalig proza?

Wat is het aandeel van Vlaamse en Nederlandse schrijvers bij de Nederlandstalige boeken?

Wat is het aandeel van vertaalde boeken?

Een bijkomend voordeel van in de praktijk dienstdoende leeslijsten is dat een analyse kan worden gemaakt van de mogelijke kenmerken en eigenheden die de leeslijsten zoal typeren. Dit inzicht moet helpen om in een tweede fase (online enquête) de leerkracht op gerichte manier vragen te stellen over het samenstellingsproces van de leeslijst.

Het verloop van het materiaal verzamelen

Om de haalbaarheid van een leeslijstverwerking toe te laten, wordt een geografische afbakening van het potentiële informantenbestand doorgevoerd. Alle middelbare scholen van het Arrondissement Antwerpen en het Arrondissement Turnhout krijgen een brief ter attentie van de vakgroep Nederlands ASO derde graad. Aan de leerkrachten wordt verzocht om leeslijsten die zij gebruiken voor het verplichte literatuuronderwijs door te

sturen per post of e-mail (zie bijlage 10.2.1). De keuze voor Antwerpen en Turnhout, samen goed voor 83 scholen, zorgt voor een mix van zowel stedelijk als landelijk gelegen scholen. Deze parameter zou immers van invloed kunnen zijn op de leeslijstsamenstelling. Het aantal scholen wordt als voldoende beschouwd om na respons een globaal inzicht te krijgen in de leeslijst van het ASO in de derde graad.

Registratie, verwerking en preparatie van de verzamelde gegevens

De uiteindelijke respons op de brief was mager: één leerkracht reageerde. Hierop werd besloten dezelfde mailing via e-mail te herhalen. Het gebruiksvriendelijke aspect van het medium internet wekte vermoedelijk de aanzienlijke verhoging van antwoorden. Via e-mail kwamen 25 nieuwe reacties binnen. Een docent nam de moeite om zijn leeslijst uit te printen en per post toe te sturen.

Van de 27 reacties uit het ASO derde graad was er een onbruikbaar omdat de belofte werd gemaakt om een leeslijst door te sturen, die in werkelijkheid nooit toekwam. Vijf leerkrachten gaven aan niet met een leeslijst te werken. Twee van deze vijf docenten werkten echter met het concept van de Boektoppers: vijf verplichte boeken die klassikaal aangekocht en gelezen worden (www.boektoppers.be). De Boektoppers vallen wel binnen het vooropgestelde definitiebeprij van een leeslijst voor dit onderzoek. Zij worden bijgevolg meegerekend als zijnde leeslijsten.

De binnengekomen reacties konden opgedeeld worden in drie leerkrachten die ervoor kozen om niet met een leeslijst te werken. 23 andere leerkrachten reageerden met een of twee bijgevoegde leeslijsten.

Waarom werken drie leerkrachten niet met een leeslijst?

De drie docenten die werken zonder leeslijst wijzen op de grote vrijheid voor de leerling in de keuze van een boek. De motivatie voor de vrije keuze van literatuur hangt samen met het voornaamste doel dat de leerkracht hiermee wil bereiken: dat leerlingen graag lezen. Daarom moeten de leerlingen zelf op ontdekking gaan, wat veel motiverender zou werken. De ervaring van een van de leerkrachten is dat wanneer leerlingen zelf op zoek moeten naar titels, zij veel meer overleggen met elkaar en in discussie gaan over mogelijke lectuur. Dat zij dan vaker voor literatuur kiezen die inhoudelijk samenvalt met hun persoonlijke leefwereld of die vormelijk eenvoudig geschreven is, is niet erg.

Vanzelfsprekend wordt er wel voor gezorgd dat in de klas klassiek canonieke auteurs behandeld worden. De docenten maken de leerlingen er zelfs warm voor om hen te lezen. Daarnaast bestaat er echter de visie om vrijheid te laten in het kiezen van de verplichte thuisliteratuur. Er leeft een geloof dat leerlingen die niet meteen de meest literaire boeken uitkiezen, beter af zijn zonder. Uiteindelijk, eens ze de smaak te pakken hebben, is er nog steeds de kans om bij de zogenaamde 'grote' werken te belanden. Op dat moment zijn ze er vermoedelijk rijper voor.

De grootste zorg is om het verplichte literatuurlezen niet te laten werken als bron van levenslange afkeer voor het lezen van boeken. De missie bestaat erin om de leerlingen te laten ervaren dat lezen een plezierige bezigheid kan zijn. Dé manier om dit te bereiken is de restricties op keuzegebied zo beperkt mogelijk te houden. De beperkingen die een van de leerkrachten hier oplegt zijn: het mag geen thriller of jeugdverhaal zijn, geen strips en geen non-fictie. Een andere leerkracht laat de leerling een boek voorstellen en geeft hierbij al dan niet goedkeuring. Een derde heeft, voor wanneer de leerling echt niet kan kiezen, een lijst met enkele titels waaruit gekozen kan worden in samenspraak met de leerkracht. Hierbij geldt de individuele leesrijpheid van de leerling als richtsnoer.

De toegestuurde leeslijsten

23 leerkrachten uit de derde graad ASO verkozen wel de aanpak van een leeslijst en stuurden in totaal 27 leeslijsten door. Drie leerkrachten bezorgden zowel een leeslijst van het vijfde als zesde middelbaar. Een docent stuurde een leeslijst door die zowel in het vijfde als zesde jaar wordt gebruikt. Daarom zal deze lijst twee maal in de statistieken worden opgenomen (double entry).

Aantal leeslijsten per schooljaar

Verkregen aantal leeslijsten voor het vijfde middelbaar: 12

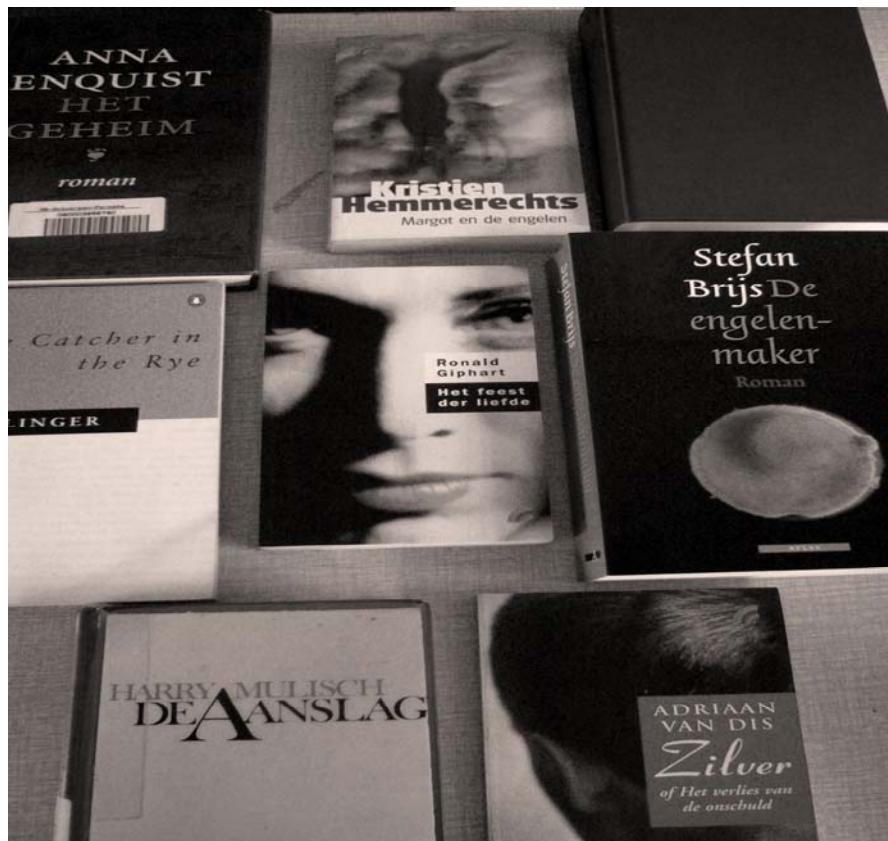
Verkregen aantal leeslijsten voor het zesde middelbaar: 15

In de analyse wordt hier verder geen rekening mee gehouden. Het aantal leeslijsten is te beperkt om eventuele verschillen in samenstelling tussen vijfde en zesde jaar te kunnen afleiden.

De vormelijke samenstelling van de leeslijst

De bekomen leeslijsten zijn stuk voor stuk opsommingen van auteurs en titels die al dan niet geordend worden in verschillende rubrieken van genre of tijdvak (zie bijlage 10.2.3 voor een voorbeeld van een leeslijst uit de derde graad ASO).

negen van de 27 leeslijsten hebben geen of slechts een gedeeltelijke onderverdeling in categorieën die verwijzen naar een bepaald genre- of tijdvak. In vier lijsten (de twee lijsten bestaande uit slechts vijf boeken – Boektoppers - buiten beschouwing gelaten) is er geen enkele onderverdeling aangebracht en is de leeslijst simpelweg een lijst van auteurs en titels. In vijf leeslijsten is er een gedeelte van de boeken die zonder specificatie van genre- of tijdscategorie wordt gepresenteerd.

De onderverdelingen van de 23 andere leeslijsten vindt u hieronder terug. Ze werden bij sterke overeenkomst samengebracht onder eenzelfde noemer. Ze zijn gerangschikt volgens aantal keer voorkomen:

Oorspronkelijk Nederlandstalig proza/Nederlandstalige literatuur:	8
Spannende boeken/detectives/(literaire) thrillers:	8
Vertaald proza/vertalingen/wereldliteratuur:	5
Nederlandstalige canon/klassiekers:	4
Historische romans:	4
Specifiek inhoudelijk thema: (bv: fictie / werkelijkheid, maatschappij)	4
Algemeen/allerlei:	3
Persoonlijke favorieten docent:	3
Deelname aan de Inktaap (jongerenjury die een winnaar uit Gouden Uil, AKO en Libris selecteert):	3
Recente literatuur/literatuur na 1980:	
Nederlandstalig:	2
vertaald:	2
Vertaalde canon/klassiekers uit de wereldliteratuur:	2
Non-fictie:	2
Adolescentenroman:	2
Theaterteksten:	2
Recente prijswinnaars:	1
Zuid-Amerikaanse literatuur:	1

Uitleg bij de boeken

Ongeveer de helft van de leeslijsten (dertien) geeft geen inhoudelijke of thematische uitleg bij de titels op de lijst. Op twaalf leeslijsten wordt er wel aangegeven waarover het boek in kwestie handelt, al is die uitleg meestal summier in slechts enkele trefwoorden. De twee Boektopperslijsten worden in deze telling buiten beschouwing gelaten, omdat hierover geen informatie beschikbaar is.

Grootte van de leeslijst

Het aantal boeken op een leeslijst varieert van slechts vijf (Boektoppers) tot 325 titels. 17 van de 27 leeslijsten hebben een samenstelling die lager ligt dan 100 boeken. 22 leeslijsten blijven onder de 150 stuks. Het gemiddelde aantal boeken per leeslijst is 97. De mediaan ligt op 84 boeken.

Aantal boeken per leeslijst:

< 50 boeken:	7
50 – 100 boeken:	10
100 – 150 boeken:	5
150 – 200 boeken:	2
> 200 boeken:	3

De inhoudelijke samenstelling van de leeslijst

Het totaal aantal boeken van de 27 leeslijsten bedraagt 2615. Alle 2615 titels werden gescreend op enkele specifieke genres om na te kijken in welke mate zij de lijsten vertegenwoordigen. De online catalogus van de Openbare Bibliotheken Antwerpen fungeerde hierbij als ijkpunt om alle genres en jaren van publicatie op te zoeken. De bibliotheekwebsite van de Stad Antwerpen werd omwille van overzichtelijkheid en gebruiksvriendelijkheid uitgekozen. Voor de vaststelling van het genre van een boek maakt de Openbare Bibliotheek Antwerpen gebruik van de NUR-code (Nederlandse Uniforme Rubrieksindeling, vroegere NUGI) die het onderwerp van het boek weergeeft vooraan in het boek (Openbare Bibliotheken Stad Antwerpen, 'online catalogus', 2008).

Keuze van genres

De volgende specifieke genres werden gekozen voor het onderzoek om inzicht te verschaffen in de inhoudelijke samenstelling van de leeslijsten:

In eerste instantie:

Nederlandstalige literatuur

Vertaalde literatuur/wereldliteratuur

Wat is het aantal oorspronkelijk Nederlandstalige boeken? En hierbij aansluitend: wat is het aantal vertaalde werken op de lijst? Bij de Nederlandstalige boeken werd eveneens gekeken naar het aantal titels van Vlaamse en van Nederlandse schrijvers. Op die manier zou duidelijk worden of er van de docenten een stimulans uitgaat naar het lezen van Vlaamse literatuur.

In tweede instantie werd gekeken naar het voorkomen in de leeslijst van:

Adolescentenromans

Non-fictie

Toneelteksten

Poëzie

Thrillers/spannende literatuur

Adolescentenromans:

De reden om tellingen te verrichten naar de adolescentenroman is dat het genre omstreden is binnen het leesrepertoire voor leerlingen van het ASO derde graad. Het kernpunt in de discussie is de vraag of het literatuuronderwijs in de derde graad ASO de volledige overstap moet maken naar de volwassenenliteratuur. Bij de verschillende onderwijsnetten noemt enkel het katholieke onderwijs de adolescentenroman expliciet als mogelijk onderdeel van het leesrepertoire voor het ASO derde graad. Dit maakt een telling interessant omdat hierbij aan het licht komt hoe de docent in de praktijk rekening houdt met dit aandachtspunt.

Bij opzoeking van de leeslijstitels in de online catalogus van de Openbare Bibliotheken Antwerpen deed zich het probleem voor van leeftijdsafbakening bij de adolescentenroman. De leeftijdscategorie waarbinnen adolescentenromans worden

ondergebracht is namelijk niet eenduidig. Eenzelfde boek kan bij de ene Antwerpse bibliotheek in de leeftijds categorie 13+ ondergebracht zijn, terwijl het in een andere als 15+ wordt gecatalogiseerd. Net zoals de term 'adolescent' niet eenduidig kan worden gedefinieerd (Van Dale spreekt van jongeren tussen 15 en 20 jaar oud), deelt ook de bib de jongerenliteratuur in naar eigen idee. De bibliotheek maakt volgens Marjan Daemen, coördinatrice collectievorming jeugd bij de Openbare Bibliotheken Antwerpen, gebruik van de informatie in het boek (indicatie uitgever/NUR-code) of deelt het boek in naar eigen goeddunken. Redenen voor eigen invulling zijn de complexiteit van het verhaal of de leeftijd van de hoofdpersonages die anders is dan de uitgever met zijn indicatie aangeeft. Voor dit onderzoek werd daarom beslist alle titels die niet als volwassenenliteratuur gecatalogiseerd staan, maar op welke wijze dan ook als jeugd- of adolescentenliteratuur ingedeeld worden (12+, 13+, 14+, jeugdliteratuur, 15+), onder te brengen in het genre 'adolescentenroman'.

Non-fictie:

Uit de ontvangen leeslijsten blijkt dat twee docenten er een aparte rubriek voor over hebben met een hele reeks titels. Voor verschillende andere docenten is het een criterium om boeken af te keuren als mogelijke lectuur voor het verplichte lezen. De onderwijsnetten van het gemeenschapsonderwijs en het officieel gesubsidieerde onderwijs verwijzen expliciet naar de term 'non-fictie' als mogelijk onderdeel van het leesrepertoire. Het katholieke onderwijs maakt geen melding van die mogelijkheid, maar spreekt dit ook niet tegen. Onder non-fictie wordt gerekend: brieven, pamfletten, herinneringen, dagboekfragmenten en biografieën.

Toneel:

Maken toneelteksten mee deel uit van het leesrepertoire voor de verplichte lijst? Volgens het officieel gesubsidieerd onderwijs wel. De andere twee netten zien een praktische kennismaking (voorstelling bijwonen) als een geschiktere optie.

Poëzie:

Poëzie komt in aanmerking als lectuur in alle drie de netten. Maar belandt poëzie ook op de leeslijst?

Thriller:

Duidelijk werd dat de verkregen leeslijsten veel aandacht hebben voor het spannende boek. Met acht rubrieken die hier specifiek naar verwijzen, vraagt deze categorie om een telling van het aantal titels. Onder thrillers vallen spannende boeken, detectives, misdaadromans en (literaire) thrillers. Wanneer een boek op die manier gecatalogiseerd staat in de database van de Openbare Bibliotheken Antwerpen valt het binnen het genre. Als extra wordt gekeken of het om oorspronkelijk Nederlandstalige, dan wel om vertaalde thrillers gaat.

Het Jaar van publicatie

Eveneens wordt bij elke titel op de leeslijsten nagegaan wanneer het boek voor het eerst werd uitgegeven (jaar van publicatie).

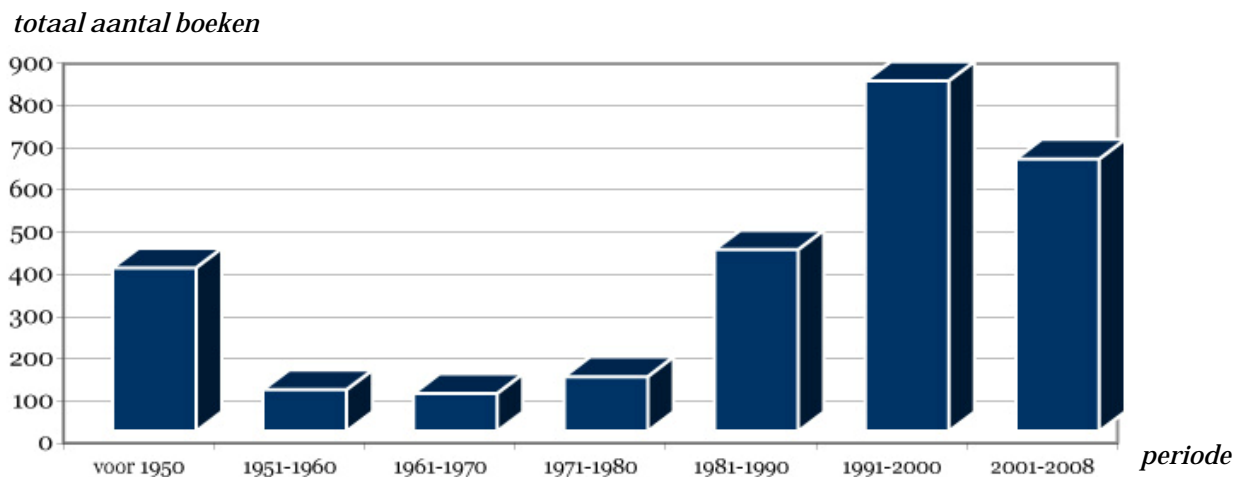
Praktisch gezien wordt voor het jaar van publicatie van de leeslijstitels gekeken naar het jaar waarin het boek voor het eerst voorkomt in de bibliotheken van de stad Antwerpen. Deze werkwijze is enkel verantwoord wanneer het om vrij recente titels gaat uit het Nederlandstalige taalgebied. Voor oudere Nederlandstalige werken (ouder dan 1980) worden de titels en indien nodig de auteur opgezocht via het internet. Een makkelijke manier hiervoor is *wikipedia* (via google: zoekterm: titel boek en/of auteur + wikipedia). Op die manier kan het publicatiejaar van het Nederlandstalige boek achterhaald worden.

Voor de vertaalde literatuur wordt niet naar het originele jaar van uitgave in de andere taal gekeken, maar naar het jaar van publicatie in het Nederlands en meerbepaald naar het jaar waarin het boek voor het eerst voorkomt in de bibliotheken van de stad Antwerpen. Deze strategie is enkel afdoend voor de jongste decennia. Wanneer het boek ouder dan 1980 aangeeft, wordt het boek via wikipedia opgezocht (via google: zoekterm: titel boek en/of auteur + wikipedia). Wanneer het jaar van publicatie niet op die manier kon worden achterhaald, wordt zowel voor Nederlandstalige als vertaalde literatuur lukraak (google: zoekterm: titel, auteur) verder op het internet gezocht naar het jaar van publicatie in het Nederlandse taalgebied. Geeft dit nog geen resultaat, dan wordt standaard vijf jaar bijgeteld bij het jaar van uitgave van het boek in zijn oorspronkelijke taal.

3.2.2 Resultaten van het vooronderzoek: inhoud ontvangen leeslijsten

Het jaar van publicatie:

De meeste boeken uit de opgevraagde leeslijsten stammen uit de periode 1991-2000 met bijna één boek op de drie uit deze periode (31,8%). Daarna volgt de periode 2001-2008. Eén op vier boeken uit de leeslijst is recent uitgegeven en niet ouder dan zeven jaar (24,7%). De periode 1981-1990 is nog vertegenwoordigd met 16,5% van het aantal boeken. De andere decennia steken mager af tegenover de vertegenwoordiging aan boeken van na 1980. De jaren '70 zijn vertegenwoordigd met 5%, de jaren '60 met 3,4%, de jaren '50 met 3,8% en de gehele periode voor 1950 met 14,8% van het totaal aantal boeken op de lijsten.

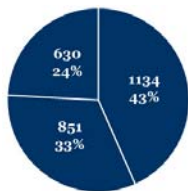

De vertegenwoordiging van de verschillende genres:

Oorspronkelijk Nederlandstalige literatuur – vertaalde literatuur:

Een eerste telling gebeurde naar het aantal oorspronkelijk Nederlandstalige boeken en het aantal vertalingen in de leeslijsten. Daarbij werd bij de Nederlandstalige werken eveneens gekeken of het om een Vlaams dan wel een Nederlands boek ging. 43% van het totaal aantal boeken zijn vertalingen, 57% betreffen oorspronkelijk Nederlandstalige uitgaven. Van de Nederlandstalige boeken zijn 42,5 % van Vlaamse auteurs en 57,5 % van Nederlandse schrijvers.

Aantal ontvangen leeslijsten ASO derde graad: 27
totaal aantal boeken: 2615

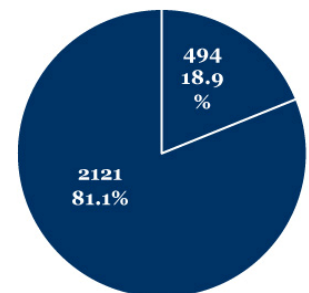

aantal vertaalde boeken: 1134
aantal Nederlandse boeken: 851
aantal Vlaamse boeken: 630

Andere genres:

29% van de boeken op de ontvangen leeslijsten zijn onder te brengen in onderstaande genres. Een telling naar het aantal thrillers lever van het totaal aantal boeken op. Hiervan is de grote meerderheid vertaald naar het Nederlands. De adolescentenroman vertegenwoordigt slechts 6,4% van het totaal aantal boeken op de leeslijsten. Non-fictie en toneelteksten komen nog sporadisch voor (2%), terwijl er eigenlijk geen sprake is van poëzie op de leeslijsten.

Thrillers- Nederlandstalige thriller: 114
Thrillers- Vertaalde thriller: 380
Adolescenten roman: 168
non-fictie: 50
toneel: 47
poëzie: 1
totaal aantal boeken gesorteerd in genre: 760
totaal aantal boeken: 2615

18,9% thrillers
op het totaal aantal boeken

3.2.3 Conclusies vooronderzoek: opvraging leeslijsten.

De 27 toegestuurde leeslijsten geven een beeld van de samenstelling van een leeslijst voor de derde graad ASO. De helft van de leeslijsten bestaat uit een verzameling van titels en auteurs die zonder inhoudelijke verhaaluitleg wordt aangeboden. In de andere helft van de leeslijsten gaat het meestal om een erg beknopte inhoudsomschrijving van enkele trefwoorden. Hiermee komen de leeslijsten slechts matig tegemoet aan de vraag vanuit de onderwijsnetten om extra literatuuradvies bij de auteurs en titels te verstrekken.

Bijna alle leeslijsten zijn opgedeeld in enkele categorieën die een bepaald genre of tijdsvak afbakenen. De meest voorkomende rubrieken zijn in orde van grootte: oorspronkelijk Nederlandstalige literatuur, thrillers, vertalingen/wereldliteratuur, Nederlandstalige canon of klassiekers, historische romans en een specifiek inhoudelijk thema. De gemiddelde leeslijst bestaat uit 97 boeken.

Jaar van publicatie:

73 % van alle boeken op de leeslijsten zijn gepubliceerd na 1980. Het tijdsvak waaruit de meeste boeken stammen is de jaren negentig, met bijna een boek op drie (31,8 %). Bijna een op vier boeken werd na 2000 uitgegeven (2001-2008: 24, 7 %). De periode na 1950 tot 1980 neemt slechts 12,2% van alle titels voor haar rekening. De tendens lijkt dat hoe recenter het boek, hoe meer kans het heeft om op de leeslijst te staan.

Samenstelling naar genre:

Iets meer dan de helft van de literatuur op de leeslijst is oorspronkelijk Nederlandstalig werk. 57 % is oorspronkelijk Nederlandstalig tegenover 43 % vertalingen. Van de Nederlandstalige boeken zijn 42,5 % van Vlaamse auteurs en 57,5 % van Nederlandse schrijvers. De Vlaamse leerkracht heeft dus niet de intentie om de Vlaamse literatuur extra te promoten ten voordele van de Nederlandse.

De adolescentenroman:

Dit genre komt niet veel voor op de leeslijsten: 168 titels (6 % van het totaal). In twee van de 27 leeslijsten krijgt de adolescentenroman een eigen rubriek met twintig of meer titels. Op drie lijsten is deze ruim vertegenwoordigd (respectievelijk 20, 53 en 45 titels). In de overige 24 leeslijsten komt de adolescentenroman niet of slechts sporadisch voor.

Het merendeel van de leerkrachten uit de derde graad ASO die met een leeslijst werkt, geeft hiermee aan voor een algehele overstap naar de volwassenenliteratuur te kiezen. Ook al erkent het katholieke onderwijs, dat ruim twee derde van alle leerlingen ASO derde graad onderricht, de adolescentenroman als een volwaardig genre binnen het mogelijke literatuuraanbod.

Non-fictie:

Non- fictie krijgt bij twee leeslijsten een aparte rubriek. Op de meeste andere leeslijsten komt het genre niet of slechts een enkele keer voor. Het aandeel non-fictie beslaat slechts 50 titels ofte 2 % van het totaal aantal boeken op de leeslijsten. Voor de meeste docenten behoort non-fictie niet tot het leesrepertoire van de leeslijst, ondanks het feit dat het gemeenschapsonderwijs en het officieel gesubsidieerde onderwijs het genre als mogelijkheid zien voor het verplichte lezen.

Toneel:

Toneelteksten komen bij een leeslijst voor met een aparte rubriek (43 titels). Op een andere leeslijst komen nog toneelwerken voor (vier titels). Alle andere leeslijsten weren de toneeltekst als mogelijke lectuur voor het verplichte lezen. Toneel als literair genre wordt dus niet tot het leesrepertoire voor de leeslijsten gerekend.

Poëzie:

Slechts één poëziebundel komt voor op de leeslijsten, ook al wordt poëzie als genre door alle onderwijskoepels tot mogelijke literatuur gerekend. De docent kiest er duidelijk voor om dit genre in de klas te behandelen en niet via het verplichte literatuurlezen.

Thriller:

494 op een totaal van 2615 boeken behoren tot het genre van de thriller. Dit maakt 18,9% van het totaal aantal boeken. Het merendeel van de thrillers zijn vertalingen (77%), wat slechts 23 % overlaat aan oorspronkelijk Nederlandstalige thrillers. Het grote aandeel aan spannende boeken moet wel meteen genuanceerd worden. 204 titels komen namelijk van een enkele leeslijst, wat een foutieve uitvergroting geeft van het aandeel van de thriller in de leeslijst. Anderzijds komt de thriller als specifieke rubriek in de leeslijsten acht keer voor, wat bijna een op drie is. Twaalf leeslijsten hebben echter geen enkele of slechts enkele spannende boeken in hun rangen.

Aanbevelingen:

Leemtes die uit dit vooronderzoek naar voren komen, worden verder onderzocht in de enquête (tweede fase) die hierop volgt. Enkele vragen voor de leerkrachten die zich na het vooronderzoek opwerpen:

- Uit welk genre of tijdsvak moet de leerling zeker een boek lezen?
- Uit hoeveel titels bestaat ruwweg uw leeslijst?
- Welke literatuur komt volgens u niet in aanmerking?
- Hoe vaak worden leeslijsten aangepast?

Een grootschalige opvraging van leeslijsten voor analyse is een manier zijn om exact in kaart te brengen hoe de leeslijst in Vlaanderen is samengesteld. 27 leeslijsten ingestuurd door 23 Vlaamse leerkrachten is immers te weinig om representatieve uitspraken te doen over de samenstelling van de leeslijsten voor het ASO derde graad in Vlaanderen. Niettemin hebben het beperkt aantal ontvangen lijsten een indicatieve waarde en bieden ze inzichten die waardevol zijn voor een grootschaliger onderzoek (enquête).

3.3 De enquête

Na het vooronderzoek waarin leeslijsten werden geanalyseerd, wordt nu de stap gezet naar een grootschalige enquête. Hierbij wordt het gehele Vlaamse lerarenkorps betrokken dat lesgeeft in het ASO van het vijfde en/of zesde middelbaar. Deze tweede fase van onderzoek moet het mogelijk maken een representatief beeld te vormen van de samenstelling van de leeslijst voor de derde graad.

Methode

Een online in te vullen enquête werd opgezet voor alle Vlaamse leerkrachten Nederlands die lesgeven in het Algemeen Secundair Onderwijs van de derde graad. Dat er gekozen zou worden voor een online enquête en geen schriftelijke enquête per post, lag voor de hand. Het vooronderzoek (opvraging leeslijsten) maakte duidelijk dat een laagdrempelige en gebruiksvriendelijke benadering de respons aanzienlijk verhoogt. Een online enquête kan aan deze voorwaarden tegemoet komen; een schriftelijke enquête per post vraagt al snel (te) veel moeite van de respondent.

Om de groep leerkrachten uit het ASO derde graad te kunnen benaderen werd een adressenbestand uitgefilterd van alle Vlaamse middelbare scholen met een vijfde en/of zesde jaar ASO. Dit resulteerde in een lijst met 360 onderwijsinstellingen (zie bijlage 10.3.6). Het adressenbestand van te betrekken scholen werd samengesteld via de geografische scholenzoeker, een tool die beschikbaar is op de website van het Ministerie van Onderwijs Vlaanderen.

(<<http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/regio.asp?mode=7&hs=311> >
[15/05/08]).

In het adressenbestand van het Ministerie van Onderwijs Vlaanderen zijn de contactgegevens van de scholen beschikbaar, maar niet van de individuele leerkrachten. Een gerichte e-mail aan de leerkracht met verzoek tot medewerking aan het onderzoek behoorde hierdoor niet tot de mogelijkheden. De leerkrachten zouden daarom worden benaderd via het algemene contactadres van de school. Evenmin kon worden vastgesteld hoeveel leerkrachten er precies Nederlandse les geven in het ASO derde graad.

Via een e-mail aan het contactadres van de school werd verzocht om intern de medewerkingvraag door te sturen naar de betrokken docenten (zie bijlage 10.3.1).

De respondenten die eerder deelnamen aan het vooronderzoek konden wel persoonlijk gemaild worden. Zeventien leerkrachten die in het vooronderzoek aangaven tot verdere medewerking bereid te zijn, kregen een persoonlijke e-mail toegestuurd. (zie bijlage 10.3.1).

De enquête zelf werd aangemaakt via Survey Monkey (www.surveymonkey.com) (bijlage 10.3.2). Survey Monkey is een Amerikaanse surveyprovider die je eenvoudig en goedkoop een professioneel ogende enquête laat opzetten. De minder professioneel klinkende naam Survey Monkey was voor het oog van de respondent enkel te zien als onderdeel van het lange internetadres in de link die naar de enquête leidt. In het streven naar een hoge respons werd veel aandacht besteed aan de opmaak. Een degelijke lay-out zorgt voor een professionele uitstraling en onderstreept de betrouwbaarheid van het onderzoek. Het logo van de Universiteit Antwerpen kreeg bovenaan elke webpagina een prominente plaats. De vermelding van een samenwerking met Stichting Lezen verleende extra cachet. Bewust werd achterwege gelaten dat het onderzoek kadert binnen een afstudeerproject en dat de onderzoeker een student betreft.

Afbakening van de doelgroep

De eerste vraag in de online enquête: 'Bent u leraar in het vijfde en/of zesde middelbaar ASO in Vlaanderen?' dient te worden beantwoord alvorens over te kunnen gaan naar de volgende vragen. Beantwoordt de respondent met 'nee' dan valt deze uit met de mededeling dat de respondent niet in aanmerking komt om deel te nemen aan het onderzoek. Na de check op doelgroep konden respondenten vrij door de enquête scrollen en werd niet langer dwingend vastgehouden om een vraag te beantwoorden alvorens door te kunnen gaan naar de volgende. Enkel bij de laatste enquêtevraag werd nog een verplichte invulling gevraagd alvorens te kunnen doorklikken. Een vrije omgang met vragenlijsten verhoogt de respons, ook al betekent dit dat niet iedereen de gehele enquête vraag per vraag beantwoordt tot het einde. Dit verklaart de verschillende antwoordaantallen per vraag in de resultaten.

De tweede vraag: 'Werkt u met een leeslijst?' bakent verder de doelgroep af. Onder de vraagstelling wordt uitgelegd wat er onder een leeslijst kan worden verstaan. Wie hier aangaf niet met een leeslijst te werken, wordt bedankt voor de medewerking maar komt

helaas niet in aanmerking voor dit onderzoek dat uit is op de samenstelling van leeslijsten.

Vraag drie 'U geeft les in het vijfde of zesde middelbaar ASO' moet met vijfde of zesde middelbaar worden beantwoord. Leerkrachten die in beide leerjaren lesgeven wordt gevraagd de enquête in te vullen voor het jaar waarin ze het meeste uren voor de klas staan. De samenstelling van de leeslijst en de mogelijke werkwijzen kunnen namelijk verschillen per schooljaar. Een verplichte keuze geeft in dat geval een zuiver beeld van ofwel het vijfde of het zesde jaar.

Routing doorheen de vragenlijst van de enquête

Vraag 7: 'Zijn er boeken die verplicht klassikaal gelezen worden?' krijgt een verschillende opvolging naargelang het aangevinkte antwoord. 'Ja' leidt naar vraag 8 waar gevraagd wordt welke boeken er dan klassikaal worden gelezen. 'Nee, niet klassikaal, wel in groepjes' leidt naar vraag 9 waar naar het aantal boeken en de grootte van het groepje wordt gevraagd. 'Nee, alle boeken worden individueel gekozen/opgedragen en gelezen' leidt meteen naar vraag 10. Wie vraag 8 of 9 heeft beantwoord, komt vervolgens ook uit bij vraag 10.

Bij vraag 19: 'heeft elk boek eenzelfde gewicht/waarde?' wordt bij een negatief antwoord verder doorgevraagd in vraag 20: 'U gaf aan dat elk boek een specifieke waarde heeft. Waarop zijn de verschillen in waarde dan gebaseerd?' Wie met 'ja' antwoordt in vraag 19 gaat meteen door naar vraag 21.

Bijzondere opbouw van de laatste vraag

Vraag 21: ' Hieronder staan een aantal doelen welke met het verplichte literatuurlezen bereikt kunnen worden. Rangschik deze in orde van belangrijkheid.' verschilt van alle andere vragen in opbouw. De respondent wordt gevraagd in elke rij de belangrijkheid van het doel aan te vinken. Eerder kan niet doorgelikt worden naar de volgende vraag (*require answer to question*). Als extra beperking geldt dat slechts één antwoord per kolom mogelijk is (*allow only one response per column: forced ranking*). Hierdoor ontstaat een ranking naar belangrijkheid van de leerdoelen. Omdat het de laatste vraag betreft wordt deze extra inspanning van de respondent gevraagd. De verschillende doelen van literatuurlezen worden per respondent verschillend aangeboden (*shuffle/randomize choices*), waardoor een mogelijk voordeel van plaatsing wordt vermeden.

Looptijd enquête

Op vrijdag 11 april 2008 werd de mailing aan alle Vlaamse scholen met een ASO derde graad verstuurd. Meewerken aan het onderzoek door het invullen van de enquête kon tot 1 mei 2008.

4. Resultaten van de enquête

4.1 Respons

De online enquête verwelkomde 232 respondenten voor medewerking aan het onderzoek. 179 personen (77,2%) doorliepen de hele enquête. De respons per vraag varieert omdat de meeste vragen geen antwoord vereisen om door te kunnen gaan naar de volgende vraag. De respons per vraag ligt nergens lager dan 157.

De meeste respons komt met 134 vertegenwoordigers uit het katholieke onderwijs (83,2%), gevolgd door 22 uit het gemeenschapsonderwijs (13,7%). Een enkele stem komt uit een stedelijke school (twee respondenten), provincieschool (twee respondenten) en uit een methodeschool (een respondent).

Op het einde van de enquête (vraag 22 -26) werd gevraagd naar enkele persoonlijke gegevens van de docent. 162 leerkrachten maakten hun geslacht kenbaar: 102 vrouwelijke leerkrachten (63%) en 60 mannelijke leerkrachten (37%). 156 docenten geven hun leeftijd aan, die varieert van 22 tot en met 58 jaar. 25,6 procent van de respondenten is jonger dan 35 jaar. 26,2 procent is tussen de 35 en 49 jaar oud. 48,1 procent van de respons komt van leerkrachten tussen de 50 en 58 jaar oud. De lerarenopleiding werd door bijna alle leerkrachten gevolgd: 152 van de 157 respondenten antwoordden bevestigend.

Het aantal jaren dat de betreffende leerkracht Nederlandse les geeft in het ASO derde graad loopt van 1 tot 35 jaar. Leerkrachten die tien of minder jaren Nederlandse les geven in het ASO derde graad vormen 42 % van de respondenten, waarvan 20,8% niet langer dan drie jaar voor deze klassen staat. Leerkrachten die tussen de 11 en 20 jaren voor de hoogste klassen staan vormen 20,2 %, en tussen de 21 en 30 jaren 20,8%. Leerkrachten die 31 tot 35 jaar Nederlandse les geven in het ASO derde graad maken 17 % uit van het respondentenaantal.

4.2 Resultaten

Vraag 1: Bent u leraar Nederlands in het vijfde en/of zesde middelbaar ASO in Vlaanderen?

96,1 % van de respondenten geeft aan daadwerkelijk leerkracht Nederlands in het vijfde en/of zesde middelbaar ASO in Vlaanderen te zijn.

Vraag 2: Werkt u met een leeslijst?

Van de groep leerkrachten verklaart 88,4% met een leeslijst te werken, 11,6 % van de docenten doet dit niet. Deze score geeft aan dat bijna 9 op de 10 leerkrachten werken met een leeslijst.

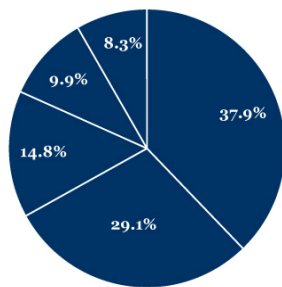
Vraag 3: U geeft les in het: (één antwoord mogelijk)

vijfde middelbaar ASO: 85
zesde middelbaar ASO: 103

De vragenlijst werd door 85 leerkrachten ingevuld voor het vijfde middelbaar ASO (45,2%) en door 103 leerkrachten voor het zesde middelbaar ASO (54,8%).

Vraag 4: Uit hoeveel boeken bestaat uw leeslijst ongeveer?

Hierop reageerde:

37,9 % met een aantal tussen 10 en 50 boeken
29,1 % met een aantal tussen de 50 en 100 boeken
14,8 % met minder dan 10 boeken
9,9 % met een aantal tussen de 100 en 200 boeken
8,3 % met meer dan 200 boeken

Vraag 5: Hoeveel boeken laat u de leerling (gemiddeld) verplicht lezen in een schooljaar?

Het aantal boeken dat de leerlingen (gemiddeld) verplicht lezen in een schooljaar varieert tussen nul en tien boeken. 92 leerkrachten (56,8%) houden zich aan de minimumrichtlijn van het leerplan dat vier boeken vooropstelt. Een afwijking naar drie boeken (18,5 %) of vijf boeken (14,2%) komt het meest voor. De optelling van deze drie scores leert dat bijna 90 % van alle docenten drie à vijf boeken opdraagt om verplicht te lezen in een schooljaar.

Vraag 6: Wanneer het gemiddelde aantal boeken anders is voor een bepaalde richting, geef dit dan hieronder aan.

Vijftien respondenten vulden deze vraag in. Hiervan geven negen docenten aan dat het aantal voor het ASO vier boeken betreft. Twee docenten vermelden een specifieke richting waar het aantal anders is: Latijn-Wiskunde met drie boeken en de richting Economie-Wiskunde met vijf boeken. Vier antwoorden vermelden een aantal voor het Technisch Secundair Onderwijs (TSO), wat niet relevant is voor dit onderzoek.

Vraag 7: Zijn er boeken die verplicht klassikaal gelezen worden?

81 docenten (45,8 %) geven aan dat een of meerdere boeken klassikaal worden gelezen. Een op vijf docenten (20,9%) opteert niet voor een klassikale behandeling, maar voor een gezamenlijke lezing in groepjes. Een derde van de docenten (33,3%) antwoordt dat alle boeken individueel gekozen of opgedragen worden om te lezen.

Vraag 8: U gaf aan dat er boeken zijn die verplicht klassikaal gelezen worden. Kunt u hieronder aangeven welke boeken er gelezen worden?

74 van de 81 respondenten die een eerste boek klassikaal opdragen, vermelden titel en auteur. Van de 74 boeken komen de volgende titels meer dan twee keer voor:

De Aanslag van Harry Mulisch (21 keer)

Problemski Hotel van Dimitri Verhulst (5 keer)

Het geheim van Anna Enquist (3 keer)

43 van de 81 leerkrachten geven aan nog een tweede boek klassikaal te laten lezen. 22 docenten dragen nog een derde boek klassikaal op en 16 nog een vierde. 7 docenten geven vijf boeken op om klassikaal te lezen.

Op de vraag of de titel- en auteurskeuzes voortvloeien uit een suggestie van een handboek kwamen 30 antwoorden. 24 docenten geven aan dat de keuze niet vanuit een suggestie van een handboek voortkomt. De enkele bevestigende antwoorden refereren naar de handboeken Nieuw Netwerk Nederlands, de samenstelling van de Boektoppers (aanbod van vijf boeken aan een gunstige prijs door uitgeverij Van In), en een klassikale deelname aan de Inktaap, het jongerenjuryproject voor Nederlandstalige boeken.

Vraag 9: U gaf aan dat bepaalde boeken niet klassikaal maar wel in groepjes gelezen worden. Geef hieronder aan hoeveel boeken er door een groep leerlingen gelezen worden.

Aantal te lezen boeken in groepsverband:

1 boek: 25 antwoorden

2 boeken: 7 antwoorden

3 boeken: 2 antwoorden

10 boeken: 1 antwoord

Meer dan 10 boeken: 1 antwoord

Eveneens werd gevraagd naar het gemiddeld aantal leerlingen per groepje:

2 leerlingen: 5 antwoorden

3 leerlingen: 11 antwoorden

4 leerlingen: 12 antwoorden

5 leerlingen: 2 antwoorden

Wanneer een boek in groepsverband wordt gelezen is er dat meestal één. Een groepje om samen een boek mee te lezen is meestal samengesteld uit drie of vier leerlingen.

Vraag 10: Mag een leerling van u meer dan 1 boek van dezelfde auteur lezen?

6 op de 10 leerkrachten antwoorden bevestigend (61,8%). Meer dan een op drie docenten (38,2%) is het hier niet mee eens.

Vraag 11: Biedt u de mogelijkheid aan de leerling om zelf een boek voor te stellen?

88,6% van de leerkrachten Nederlands geeft aan dat er ruimte is om buiten de leeslijst om een boek voor te stellen. Leerlingen zijn bij iets meer dan één leerkracht op de tien beperkt tot de titels die voorkomen op de leeslijst.

Vraag 12: Wat voor soort boek moet de leerling in de loop van het schooljaar zeker gelezen hebben? (meerdere antwoorden mogelijk)

147 docenten (93,6%) stellen de Nederlandstalige roman tot verplichte literatuursoort. De helft van de leerlingen leest een boek uit de Nederlandstalige canon (51,6%). Een derde leest een vertaalde roman (33,8%) of een werk uit de canon van de Europese of wereldliteratuur (35%). In mindere mate komen toneelteksten (17,8%), thrillers (14%), poëziebundels (10,8%), romans met een specifiek inhoudelijk thema (10,2%), adolescentenromans (9,6%), non-fictie (5,7%) of historische romans (3,2%) naar voor als verplichte lectuur.

Bij de antwoordmogelijkheden werd een vrije antwoordcategorie 'anders, namelijk' toegevoegd. Hieruit kwamen 26 reacties: elf docenten wijzen een verplichting naar tekstsoort min of meer af en leggen de genrekeuze bij de leerling. Vijf keer wordt voor

een recente (bekroonde) roman gekozen. Drie leerkrachten wijzen op de veranderlijkheid van het verplichte genre door een jaarlijks variërende keuze van verplichte boeken. Enkele andere aangehaalde tekstsoorten zijn: strips, een kortverhaal, een essay.

Vraag 13: Welke genres komen bij u niet in aanmerking om te worden gelezen via de leeslijst?

84,7% van de leerkrachten Nederlands vinden strips onwaardig als lectuur voor het verplichte lezen. Verder vindt de helft van de leerkrachten dat poëzie (52,8%) en non-fictie (52,1%) niet thuishoren in het verplichte leesrepertoire voor het ASO van de derde graad. Voor vier op de tien leerkrachten is het afgelopen met het lezen van adolescentenromans (40,5%). Toneelteksten zijn voor 39,9% van de leerkrachten geen tekstsoort voor de leeslijst. Een minderheid verbiedt thrillers (14,1%) en niet oorspronkelijk Nederlandstalig proza (12,3%).

twaalf van de 163 respondenten vulden de lijst aan in de rubriek 'anders, namelijk'. Hieruit komen de volgende aanvullingen naar voor als ongeschikte tekstsoort: meisjes- of vrouwenliteratuur (chicklit), probleemromans, sciencefiction/fantasy. Eén docent vermeldt niets af te keuren.

Vraag 14: Is er een bepaald tijdvak waaruit de leerling zeker een boek moet gelezen hebben? (meerdere antwoorden mogelijk).

Drie vierde van de leerkrachten Nederlands in het ASO derde graad (74,6%) legt geen verplichting op naar tijdvak waaruit een te lezen boek moet stammen. Van de leerkrachten die dit wel doen blijkt een graduele voorkeur naar recente boeken:

Periode 2001-2008: 26%
Periode 1981-2000: 20,7%
Periode 1951-1980: 14,8%
Periode 1900 -1950: 8,9%
Periode voor 1900: 6,5%

Vraag 15: Uit welke periode komen de meeste boeken uit uw leeslijst? Maak een rangschikking van minst naar meest aantal boeken.

Volgens 67,1% van de docenten komen de meeste boeken uit de leeslijst uit de periode 1981-2000. De tweede hoogste vertegenwoordiging komt van boeken uit de periode 2001-2008.

Op de derde plaats staat de periode 1951-1980: 40,1% van de docenten geeft aan dat deze periode van dertig jaar een derde plaats vertegenwoordigt in de leeslijst.

Op de vierde plaats komt de periode 1900-1950. Twee derde van de respondenten (66,9%) vermeldt een laatste of voorlaatste plaats van boeken vertegenwoordigd uit deze periode. 15,9% van de docenten biedt geen boeken aan van voor 1950.

Het minste aantal boeken op de leeslijst komt uit de periode voor 1900. Meer dan de helft van de docenten (53,2%) bevestigt dat boeken uit de 19e eeuw het minst vertegenwoordigd zijn in hun leeslijst. Meer dan een derde (38,6%) geeft zelfs te kennen dat er geen enkel boek uit deze periode voorkomt op hun leeslijst.

Vraag 16: Met wie stelt u de leeslijst samen?

De helft van de docenten Nederlands uit de derde graad ASO stellen individueel hun leeslijst samen (51,5%). Eén op vijf doet dit met 1 of meerdere collega's (22,7%). Een minderheid beslist hierover in samenspraak met de vakgroep Nederlands (12,9%) of nam een lijst (gedeeltelijk) over van een collega of voorganger (11,7%). Een enkele docent stelt de leeslijst samen met zijn leerlingen (1,2%).

Vraag 17: Wanneer maakte u voor het laatst een aanpassing aan de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst?

De Vlaamse leerkracht Nederlands uit het ASO derde graad blijkt erg up-to-date in de aanpassing van zijn leeslijst. 91% van het lerarenkorps heeft een leeslijst die niet langer meegaat dan vorig schooljaar. Zeven op de tien leerkrachten pasten nog dit schooljaar de leeslijst aan (71,4%).

Vraag 18: Voor de keuze van titels en auteurs bij de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst maakt u gebruik van: (meerdere antwoorden mogelijk)

Een belangrijk criterium om op de leeslijst te belanden is het eigen leesverleden van de docent. 85,5% van de leerkrachten geeft aan dat boeken die ze zelf gelezen hebben en als boeiend ervaren, een verhoogde kans hebben om opgenomen te worden in de leeslijst. 59,4% vermeldt literaire prijswinnaars als positief selectiecriterium. Meer dan de helft van de leerkrachten ontleent inspiratie aan recensies of literatuurartikels uit kranten of tijdschriften (58,8%). Handboeken of vakliteratuur bieden de helft van alle leraren suggesties (51,5%). Een derde van de respondenten vindt leestips via het internet (38,8%) of houdt de bestsellerlijsten of boeken top 10's in de gaten (37,6%). De leeslijst wordt voor 35,8% van de Vlaamse leerkrachten Nederlands medebepaald door het aanbod van een uitgeverij (bv. Boektoppers). Drie op de tien leerkrachten zegt de leerlingen mee te betrekken in de samenstelling van de leeslijst (31,5%).

Vraag 19: Heeft elk boek uit de leeslijst eenzelfde gewicht/waarde?

Voor 69% van de leerkrachten Nederlands in het ASO derde graad zijn alle boeken op de leeslijst gelijkwaardig. Voor 31% heeft elk boek een specifieke waarde.

Vraag 20: U gaf aan dat elk boek een specifieke waarde heeft. Waarop zijn de verschillen in waarde dan gebaseerd? (meerdere antwoorden mogelijk)

De waardeverschillen tussen boeken zijn bijna altijd gebaseerd op de inhoudelijke moeilijkheidsgraad of schrijfstijl van het boek (94,2%). In iets meer dan een derde van de gevallen is het verschil in waarde medebepaald door het aantal bladzijden (38,5%).

Vraag 21: Laatste vraag: Hieronder staan een aantal doelen welke met het verplichte literatuurlezen bereikt kunnen worden. Rangschik deze in orde van belangrijkheid.

De leraren rangschikten de leerdoelen als volgt:

1. leesplezier
2. individuele ontplooiing
3. literair-esthetische vorming
4. maatschappelijke bewustwording & wereldoriëntatie
5. cultuuroverdracht
6. vergroting van de algemene taalvaardigheid

Leerkrachten Nederlands ervaren leesplezier als het belangrijkste leerdoel voor het verplichte literatuurlezen. 44,9% van de docenten ervaart dit als belangrijkste leerdoel. De individuele ontplooiing, waarbij literatuur wordt beschouwd als bron van zelfkennis en emotionele groei, verdient een tweede plaats. 47,9% van de docenten stelt dit leerdoel namelijk op de eerste of tweede plaats in de ranking. Tussen de derde en de vijfde plaats is er hevige competitie. In de strijd om de derde plaats zien we dat cultuuroverdracht (22,2%) door meer docenten als belangrijk wordt ervaren dan literair-esthetische vorming (18,6%) of maatschappelijke bewustwording & wereldoriëntatie (17,4%). Maar, een nog groter aantal docenten kent cultuuroverdracht slechts een voorlaatste plaats toe in de ranking van leerdoelen (26,3%). De vergroting van de algemene taalvaardigheid eindigt duidelijk als minst belangrijk ervaren leerdoel (46,1%).

5. Discussie

De resultaten van de online enquête leren het volgende:

Verplicht literatuurlezen met een leeslijst:

Bijna negen op de tien leerkrachten Nederlands uit het ASO derde graad gebruikt een leeslijst voor het verplichte literatuurlezen. Het aantal boeken op de leeslijst varieert sterk. Bij twee derde van de docenten ligt het aantal tussen de tien en honderd titels. Vanuit de verschillende onderwijskoepels moeten minimaal vier boeken per schooljaar gelezen worden. 56,8% van de docenten geeft aan vier boeken op te dragen. 21% van de docenten duikt onder de minimaal verplichte grens en geeft slechts drie boeken (18,5%) of minder op (2,5%). Dit resultaat geeft aan dat leerkrachten het verplichte minimumaantal als meer dan voldoende ervaren. Het aantal boeken dat een leerling moet lezen is overigens niet afhankelijk van de richting die hij volgt binnen het ASO van de derde graad.

Klassikaal, in groepjes of individueel lezen:

45% van de leerkrachten kiest ervoor om klassikaal een boek op te dragen. Meestal gaat het om één boek dat op die manier wordt gelezen. een op vijf leerkrachten kiest ervoor om een boek in groepjes te laten lezen. Lezen in groepjes van drie à vijf leerlingen wordt zo als een variërende werkvorm gezien. Bij een op drie leerkrachten worden alle boeken individueel gekozen.

Bij de boeken die klassikaal worden gelezen valt *De Aanslag* van Harry Mulisch op. Van de 74 leerkrachten die een eerste boek klassikaal opdragen, kiezen er 21 voor *De Aanslag*. Een gedeeltelijke verklaring is dat de roman mee in het pakket van de Boektoppers van dit jaar zit. Andere boeken zoals *Het Geheim* van Anna Enquist en *Problemski Hotel* van Dimitri Verhulst, eveneens onderdeel van de uit vijf boeken bestaande Boektoppersselectie, komen ook enkele malen voor in de tellingen. Een andere verklaring is dat verschillende handboeken, waaronder *Nieuw Netwerk Nederlands*, het boek uitvoerig behandelen met analyses en diverse werkvormen. Nieuw Netwerk Nederlands van uitgeverij Van In is het meest gebruikte handboek in

Vlaanderen. In het leerboek voor het vijfde jaar past *de Aanslag* in de behandelde thematiek van oorlog.

Keuzevrijheid:

Van iets meer dan zes op de tien leerkrachten Nederlands mag een leerling meer dan één boek van dezelfde auteur lezen. 88,6% van de leerkrachten biedt de mogelijkheid aan de leerling om zelf een boek voor te stellen, buiten de leeslijst om. Deze resultaten geven aan dat de docent een aanzienlijke keuzevrijheid laat aan de leerling.

Verplichte lectuur:

Wat de leerling zeker moet gelezen hebben in de loop van het schooljaar is een 'Nederlandstalige roman' (93,6%). De helft van de leerlingen leest een boek uit de Nederlandstalige canon. Een derde leest een vertaald werk of een boek uit de canon van de Europese of wereldliteratuur. In mindere mate komen de volgende teksten naar voor als verplichte lectuur: toneelteksten (17,8%), thrillers (14%), poëziebundels (10,8%), romans met een specifiek inhoudelijk thema (10,2%), adolescentenromans (9,6%), non-fictie (5,7%), historische romans (3,2%).

74,6% van de leerkrachten geeft aan dat er bij de keuze van een boek geen verplichting qua tijdvak geldt. Het boek mag uit eender welke tijdsperiode stammen. Wanneer de docent hierin wel een voorkeur stelt, speelt de tendens om vooral recente boeken op te dragen. Uit de enquête blijkt dat boeken uit de periode 1981-2000 het meest vertegenwoordigd zijn. De korte periode 2001-2008 verdient een tweede plaats. Omdat de meest recente periode amper acht jaren telt, is het aannemelijk dat de meest recente jaren een nog grotere vertegenwoordiging kennen op de leeslijst. Op bijna 40% van de leeslijsten staat geen boek van voor 1900. Voor 85% van de leerkrachten hoeven leerlingen geen boek ouder dan 1980 te lezen. De resultaten van het vooronderzoek bevestigen de tendens tot het lezen van recente boeken.

Genres die bij de meeste leerkrachten niet in aanmerking komen om gelezen te worden zijn strips (84,7%). De helft van het lerarenkorps vindt evenmin poëzie of non-fictie thuishoren op de leeslijst. De docent lijkt daarmee te kiezen om deze genres te behandelen binnen de lessen. Vier op de tien leerkrachten weert toneelteksten. Dit is

begrijpelijk omdat bijvoorbeeld het leerplan van het katholieke onderwijs een toneelvoorstelling bijwonen verkiest boven het lezen van de tekst. Bij vier op de tien leerkrachten hoort ook de adolescentenroman niet meer thuis in de leeslijst voor de hoogste jaren van het ASO. Deze score van afwijzen is minder begrijpelijk omdat met name het katholieke onderwijs in het leerplan expliciet vermeldt dat de adolescentenroman mogelijke literatuur betreft voor de derde graad ASO.

Met deze resultaten geven docenten te kennen dat de door het Ministerie van Onderwijs en de onderwijskoepels verlangde verscheidenheid aan genres, stromingen en tijdvakken vooral in de les behandeld worden. Voor het verplichte literatuurlezen wordt meer vrijheid gelaten aan de leesvoorkeur van de leerling.

Samenstelling van de leeslijst:

De helft van de leerkrachten Nederlands stelt individueel de leeslijst samen. 22,7% doet dit met een of meerdere collega's. Slechts 12,9% stelt de leeslijst samen in samenspraak met de vakgroep Nederlands. 11,7% nam de lijst (gedeeltelijk) over van een collega of voorganger.

De meeste leerkrachten pasten nog dit schooljaar hun leeslijst aan (71,4%). 19,6% deed dat voor het laatst in het vorig schooljaar. Deze jaarlijkse aanpassingen hebben een gunstiger effect op de opname van recente titels, omdat de tendens speelt om recente boeken op de leeslijst te plaatsen.

Voor de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst maakt de leerkracht Nederlands gebruik van een groot aantal inspiratiebronnen. Een belangrijk selectiecriteria om op de leeslijst te belanden is het eigen leesverleden van de docent. 85 % van de leerkrachten geeft aan dat boeken die ze zelf gelezen hebben en als boeiend ervaren, een verhoogde kans hebben om opgenomen te worden in de leeslijst. 59,4% vermeldt literaire prijswinnaars als positief selectiecriteria. Meer dan de helft van de leerkrachten ontleent inspiratie aan recensies of literatuurartikels uit kranten of tijdschriften (58,8%). Handboeken of vakliteratuur bieden de helft van alle leraren suggesties (51,5%). Een derde van de respondenten vindt leestips via het internet (38,8%) of houdt de bestsellerlijsten of boeken top 10's in de gaten (37,6%). Drie op de tien leerkrachten laat

de leerlingen mee de leeslijst bepalen (31,5%). Als laatste valt op dat de leeslijst voor 35,8% van de Vlaamse leerkrachten Nederlands medebepaald wordt door het aanbod van een uitgeverij. Hieronder vallen bijvoorbeeld de Boektoppers.

De waarde van een boek:

Voor bijna zeven op de tien leerkrachten Nederlands in het ASO derde graad zijn alle boeken op de leeslijst gelijkwaardig. Voor drie op de tien leerkrachten heeft elk boek een specifieke waarde. Deze specifieke waarde is bijna altijd (94,2%) gebaseerd op de inhoudelijke moeilijkheidsgraad of schrijfstijl van het boek. In iets meer dan een derde van de gevallen (38,5%) is ook het aantal bladzijden een criterium.

Doel van het verplichte literatuurlezen:

Ten slotte ervaren de leerkrachten Nederlands leesplezier als het belangrijkste leerdoel voor het verplichte literatuurlezen. De individuele ontplooiing, waarbij literatuur wordt beschouwd als bron van zelfkennis en emotionele groei, verdient een tweede plaats. 47,9% van de docenten stelt dit leerdoel namelijk op de eerste of tweede plaats in de ranking. De vergroting van de algemene taalvaardigheid eindigt duidelijk als minst belangrijk leerdoel.

Tussen de derde en de vijfde plaats is er hevige competitie. In de strijd om de derde plaats zien we dat cultuuroverdracht (22,2%) door meer docenten als belangrijk wordt ervaren dan literair-esthetische vorming (18,6%) of maatschappelijke bewustwording & wereldoriëntatie (17,4%). Maar, een nog groter aantal docenten kent cultuuroverdracht slechts een voorlaatste plaats toe in de ranking van leerdoelen (26,3%). Deze scores etaleren duidelijk twee kampen binnen het lerarenkorps wanneer het gaat over het belang van cultuuroverdracht. Eén kamp stelt een relatief belangrijk doel in het overdragen van cultuur via het literatuurlezen. Een ander kamp is dit leerdoel veel minder genegen. Literair-esthetische vorming blinkt dan weer uit als meest divers ervaren leerdoel. Van minst naar meest belangrijk worden overal gelijkaardige percentages opgetekend. Maatschappelijke bewustwording & wereldoriëntatie wordt unaniem als gemiddeld belangrijk ervaren.

Leerlinggerichte aanpak:

Met al deze resultaten in gedachte wordt duidelijk dat leerkrachten Nederlands in het ASO derde graad het leerlinggerichte literatuurlezen genegen zijn.

Vooreerst bieden ze de leerling een aanzienlijke vrijheid in de keuze van een boek. 21% van de leerkrachten draagt zelfs minder boeken op dan het minimumaantal dat uitgaat van de onderwijskoepels. Docenten hebben enige verwachtingen rond de keuze van een boek maar blijven vooral hangen rond het ruime begrip 'Nederlandstalige roman'. Klassikaal wordt bijna in de helft van de gevallen een boek gelezen, maar meestal is er dat slechts één. Andere genre-eisen komen relatief weinig voor. Evenmin is er de verplichting om een boek te lezen uit een welbepaald tijdvak, tenzij dit recent is.

Leesplezier en individuele ontplooiing vormen de belangrijkste leerdoelen van het literatuurlezen. Het lezen van meer dan één boek van dezelfde auteur vormt voor de meerderheid van de leerkrachten dan ook geen probleem. Eigen voorstellen van de leerling die buiten de selectie van de leeslijst vallen, worden verwelkomd. Voor twee derde van de docenten Nederlands zijn alle boeken op de lijst gelijkwaardig.

Een dissonante noot in dit leerlinggerichte verhaal is de relatieve afkeer van de adolescentenroman als genre voor de leeslijst van de derde graad ASO. 83% van de respondenten geeft les in het katholieke onderwijs en de katholieke onderwijskoepel rekent de adolescentenroman expliciet mee tot mogelijk literatuuraanbod. Toch vindt 40% van de leerkrachten dit genre niet langer thuishoren op de leeslijst van de derde graad.

Evaluatie van de enquête:

De online enquête was vrij succesvol. In eerste instantie omdat alle Vlaamse scholen werden betrokken in het onderzoek. Hierdoor werd de ambitie gelegd om voor het gehele Vlaamse onderwijs van het ASO derde graad in kaart te brengen hoe de leeslijst is samengesteld. De enquête genereerde bovendien een hoge respons. Het aantal respondenten per vraag lag nooit lager dan 157. Hoewel het precieze aantal leerkrachten Nederlands die lesgeven in het ASO derde graad in Vlaanderen onbekend is (het aantal scholen bedraagt 360), laten deze resultaten toe duidelijke tendensen aan te geven.

Een minpunt is dat de groep van respondenten niet geheel representatief is voor het reële lerarenkorps. Bijna de helft van de respons komt van docenten die 50 jaar of ouder zijn. De leeftijdscategorie 50-59 jaar is in realiteit het meest vertegenwoordigd in het secundair onderwijs in Vlaanderen, maar niet in die mate (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2007, p. 46-48). Het zou wel kunnen dat vooral oudere leerkrachten worden ingezet in de hoogste jaren van het ASO derde graad. Hierover zijn echter geen cijfers beschikbaar. Een argument om deze denkpiste te volgen is dat 42 procent van de respondenten aangeeft tien jaar of minder in het vijfde en/of zesde middelbaar ASO les te geven. een op vijf respondenten geeft slechts drie jaar of minder les in de hoogste jaren. Deze informatie doet vermoeden dat leerkrachten Nederlands vaak pas op latere leeftijd worden ingezet in de hoogste leerjaren van het ASO derde graad.

De respons kwam vooral uit het katholieke onderwijs (83,2%). In mindere mate uit het gemeenschapsonderwijs (13,7%). De medewerking vanuit andere onderwijskoepels is verwaarloosbaar. De middelbare scholen met een ASO-richting derde graad in Vlaanderen zijn voor 68,3% katholiek. 26,4% behoren tot het gemeenschapsonderwijs. Hoewel het aantal leerkrachten per school hoger kan liggen in de katholieke scholen is er waarschijnlijk een oververtegenwoordiging van stemmen uit de katholieke onderwijskoepel.

6. Conclusie

Bij de start van het leeslijstenonderzoek werden drie hoofdvragen gesteld:

1. Op welke manier stelt de leerkracht een leeslijst samen?
2. Hoe zien de leeslijsten eruit in het ASO derde graad?
3. Welke doelstelling beoogt de leerkracht met de samenstelling van de leeslijst?

Hierop kunnen nu de volgende antwoorden geformuleerd worden:

1. Op welke manier stelt de leerkracht een leeslijst samen?

De helft van de docenten Nederlands uit de derde graad ASO stelt individueel een leeslijst samen. De lijst wordt door de meeste leerkrachten jaarlijks aangepast. Een waaier aan inspiratiebronnen bepalen welke boeken op de lijst belanden: het eigen leesverleden, literaire prijswinnaars, recensies, handboeken, bestsellerlijsten, het internet, het aanbod van uitgeverijen (bv. Boektoppers) en de leerlingen. Deze mogelijke inspiratiebronnen illustreren de autonomie van de leerkracht in het samenstellingsproces.

Vanuit de onderwijskoepels moeten minimaal vier boeken per schooljaar gelezen worden. 21% van de docenten duikt onder de minimaal verplichte grens en geeft slechts drie boeken of minder op. Dit resultaat geeft aan dat leerkrachten het verplichte minimumaantal als meer dan voldoende ervaren. Het Ministerie van Onderwijs en de onderwijskoepels verplichten verder nog tot een verscheidenheid aan literaire tekstsoorten, stromingen en tijdsvakken. Aan deze eis wordt veel minder voldaan via het verplichte literatuurlezen. Vermoedelijk maakt de leerling in lesverband uitgebreid kennis met de vereiste genres, periodes en stromingen. Voor het verplichte literatuurlezen mag de leerling met meer vrijheid een boek kiezen.

2. Hoe zien de leeslijsten eruit in het ASO derde graad?

Het aantal boeken op de leeslijst varieert sterk. De meeste lijsten hebben tussen de tien en honderd titels. De docent heeft een sterke voorkeur voor recente literatuur. Meer dan 70% van de boeken op de lijst is uitgegeven na 1980. De resultaten uit de online enquête bevestigen de tendens om vooral recente boeken op te nemen in de leeslijsten.

Meer dan de helft van de boeken zijn oorspronkelijk Nederlandstalig proza. Hiervan is een iets groter aandeel van Nederlandse auteurs. De Vlaamse leerkracht heeft dus niet de intentie om de Vlaamse literatuur extra te promoten ten voordele van de Nederlandse. Een aanzienlijk deel van de leeslijst betreft vertalingen. De genres poëzie, toneelteksten, adolescentenromans en non-fictie komen weinig tot niet voor.

3. Welke doelstelling beoogt de leerkracht met de samenstelling van de leeslijst?

De leerkracht Nederlands beschouwt leesplezier als het belangrijkste leerdoel voor het verplichte literatuurlezen. Het voornaamste is dat leerlingen ervaren dat lezen een prettige bezigheid kan zijn. De individuele ontplooiing, waarbij literatuur wordt beschouwd als bron van zelfkennis en emotionele groei, verdient een tweede plaats. Cultuuroverdracht wordt als gemiddeld tot minder belangrijk ervaren. Uit deze resultaten spreekt een leerlinggerichte aanpak voor het verplichte literatuurlezen.

Aanbeveling voor verder onderzoek:

In het vooronderzoek van dit rapport werden leeslijsten bij docenten opgevraagd en inhoudelijk onderzocht. Omdat slechts 27 leeslijsten werden toegestuurd, geven de resultaten geen representatief beeld van de leeslijst in Vlaanderen. De grootschalige enquête die hierop volgde, geeft wel een representatieve indicatie. Deze enquête richt zich echter niet ten gronde op de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst. Daarom is een grootschalige opvraging van leeslijsten voor analyse wenselijk. De resultaten hiervan zouden interessant zijn om exacte antwoorden te achterhalen over de vertegenwoordiging van bepaalde genres en tijdvakken op de leeslijst.

7. Epiloog

Aan Stichting Lezen:

De leerkracht als focuspunt in het leesbevorderingbeleid.

Omdat de autonomie van de leerkracht in de samenstelling van een leeslijst dermate groot is, vormt de leerkracht dé persoon om zich op te richten om bepaalde literatuur aan te bevelen of te ontraden. De helft van de docenten stelt immers individueel een leeslijst samen en is op die manier bepalend (gatekeeper) in wat er kan gelezen worden.

Rehabiliteer de adolescentenroman.

De resultaten van het onderzoek illustreren een duidelijke voorkeur voor een leerlinggerichte omgang met de leeslijst. Een afwijkend element hierbij is de omgang met de adolescentenroman.

De adolescentenroman zit merkwaardig genoeg met een stigma opgezaald. Uit het vooronderzoek bleek dat slechts een zeer beperkt aantal adolescentenromans vertegenwoordigd zijn in de lijsten. In de enquête gaf 40% van de leerkrachten aan dit genre onwaardig te vinden voor het leesrepertoire van de derde graad, ondanks de positieve aanbeveling van de katholieke onderwijskoepel.

Hoewel de leerkracht in eerste instantie leesplezier nastreeft, blijkt de voor de leerling makkelijk invoelbare leefwereld van de adolescentenroman een brug te ver. Hier ligt een opportuniteit voor Stichting Lezen. De docent moet worden geïnformeerd dat de adolescentenroman wel geschikt is als literatuur voor de derde graad ASO.

8. Woordenlijst

ASO: Algemeen Secundair Onderwijs – is naast het Technisch Secundair Onderwijs (TSO) en het Beroeps Secundair Onderwijs (BSO) de hoogste graad van middelbaar onderwijs in Vlaanderen.

Canon: een verzameling van boeken die door een grote groep van mensen als waardevol wordt ervaren. Zelfs in die mate dat ze als cultureel erfgoed wordt beschouwd; als representatief voor het beste uit het literaire taalgebied. Met die reden strekt het tot aanbeveling om deze boeken door te geven aan de volgende generatie.

Derde graad: de twee hoogste leerjaren van het middelbaar onderwijs (vijfde en zesde jaar).

Leeslijst: ook wel literatuurlijst genoemd, is een verzameling van literatuur waaruit een leerling een of meerdere boeken kiest of opgedragen krijgt om verplicht te lezen, buiten de lessen (thuis). De leerkracht Nederlands reikt de leeslijst aan. Deze lijst kan erg verschillend zijn. Binnen dit onderzoek werd hiervoor de volgende afbakening gemaakt: De lijst kan bestaan uit slechts enkele boeken die klassikaal moeten gelezen worden. Het kan ook een zeer uitgebreide lijst zijn waaruit leerlingen zelf een keuze mogen maken. Alle andere mogelijke vormen van leeslijsten bestaan uit een variant op een van deze twee mogelijkheden.

Onderwijskoepel of onderwijsnet: overkoepelend netwerk van scholen. In Vlaanderen onderscheidt men voor het middelbaar onderwijs drie verschillende onderwijsniveaus. Daarbinnen heeft elke scholengroep een onderwijskoepel:

- het gemeenschapsonderwijs: ingericht door de overheid.
- Het officieel gesubsidieerd onderwijs: ingericht door de provincie of stad.
- het vrij gesubsidieerd onderwijs: ingericht door een privéorganisatie of privépersoon. Hierbinnen is er nog een opdeling tussen confessioneel onderwijs (vooral katholiek) en niet-confessioneel onderwijs (methodescholen zoals Steiner, Freinet en Montessori).

9. Literatuurlijst

Dautzenberg, J.A., 'Iemand weigert het leesdossier – Of het herstel van de literaire cultuur.' In: Lierop - Debrauwer, van, H. & Mooren, P. (red.), Dat moet je gelezen hebben. Literaire en educatieve canonvorming in de (jeugd)literatuur. Biblion, Leidschendam, 2004.

Geljon, C., 'Dalende meesters en stimulerende moeders: de invloed van school en huis op het lezen op lange termijn.' In: Tsjip/Letteren 13 (2003), nr. 1, 21-24.

Het Gemeenschapsonderwijs, 'Leerplan Secundair onderwijs derde graad Nederlands', 2008, [online raadpleegbaar op:] <
<http://pbd.gemeenschapsonderwijs.net/lrplso/0708/2007-088.pdf> > [15/05/2008].

Janssen T., Literatuuronderwijs bij benadering: een empirisch onderzoek naar de vormgeving en opbrengsten van het literatuuronderwijs Nederlands in de bovenbouw van het HAVO en vwo. Amsterdam, Thesis Publishers, 1998.

Janssen, T., Lerarenopleiders over literatuurdidactiek: een onderzoek naar de wijze waarop Nederlands in Nederland en Vlaanderen worden voorbereid op het geven van literatuurlessen. Nederlandse Taalunie voorzetten, 's Gravenhage, 1988.

Laarakker, K., 'Baart oefening kunst? De rol van literaire jeugdliteratuur bij de overgang naar volwassenenliteratuur.' In: Lierop - Debrauwer, van, H. & Mooren, P. (red.), Dat moet je gelezen hebben. Literaire en educatieve canonvorming in de (jeugd)literatuur. Biblion, Leidschendam, 2004.

Ministerie van Onderwijs Vlaanderen¹, 'Secundair onderwijs, derde graad ASO: vakgebonden eindtermen Nederlands.', 2008, [online raadpleegbaar op:] <
<http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/secundair/3degraad/aso/eindtermen/nederlands.htm> > [15/05/2008].

Ministerie van Onderwijs Vlaanderen², 'Secundair onderwijs, derde graad ASO: uitgangspunten Nederlands.', 2008, [online raadpleegbaar op:] <
<http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/secundair/3degraad/aso/uitgangspunten/nederlands.htm> > [15/05/2008].

Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap, 'Schooljaar 2007-2008, 3de graad basisvorming Nederlands', 2008, [online raadpleegbaar op:] <
<http://www.ovsg.be/siteA/filesystem/LPSO/Schooljaar%202007-2008/3de%20Graad/LP%203de%20Graad/Basisvorming%20derde%20Gr%20ASO-KSO-TSO/AV%20Nederlands%20O-2-2006-275.doc> > [15/05/2008].

Openbare Bibliotheken Stad Antwerpen, 'online catalogus', 2008, [online raadpleegbaar op:] <
<http://obib.antwerpen.be/desktop/obibopac/core/index.phtml?language=&euser=&session=&service=&robot=&deskservice=desktop&desktop=obibopac&workstation=&extra=> > [15/05/2008])

Thissen, J., e.a., Leraren over literatuuronderwijs: verslag van een rondvraag onder leraren Nederlands in Vlaanderen en Nederland naar hun ervaringen en problemen bij het geven van literatuurlessen. Nederlandse Taalunie voorzeten, 's Gravenhage, 1988.

Trioen, M., 'Lezen voor de lijst. Twee visies op het wat, hoe en waarom.' In: de Leeswelp 7, 2007, 276-279.

Van Os, Q., 'Discussie voor alle leeftijden? In: Lierop - Debrauwer, van, H. & Mooren, P. (red.), Dat moet je gelezen hebben. Literaire en educatieve canonvorming in de (jeugd)literatuur. Biblion, Leidschendam, 2004.

Verboord, M., Moet de meester dalen of de leerling klimmen? De invloed van literatuuronderwijs en ouders op het lezen van boeken tussen 1975 en 2000. Proefschrift, Universiteit Utrecht, Utrecht, 2003.

Verboord, M., 'Lezen na het literatuuronderwijs.' In: Lierop - Debrauwer, van, H. & Mooren, P. (red.), Dat moet je gelezen hebben. Literaire en educatieve canonvorming in de (jeugd)literatuur. Biblion, Leidschendam, 2004.

Verboord, M., 'Het leesrepertoire van leerlingen in het secundair onderwijs, 1962-2005. De literatuurlijst Nederlands als culturele classificatie.' In: *Sociologie* 2 (2006), nr. 4, 386-415.

Verboord, M., 'Uittreksels, mediaoriëntatie en het lezen voor het leesdossier door havo- en vwo-leerlingen.' In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 35 (2007), nr. 2, 141-156.

Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs, 'Leerplannen Nederlands 2006-2008', 2008, [online raadpleegbaar op:] < <http://ond.vkso-ict.com/leerplannen/doc//Nederlands-2006-008.pdf> > [15/05/2008].

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 'Vlaams Onderwijs in cijfers: 2006-2007', 2007, [online raadpleegbaar op:] < <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/eDocs/pdf/77.pdf> > [15/05/2008]

Wuyts, R., 'Interkl@s: Op zoek naar het juiste boek voor 15+', In: *Vonk* 36 (2007), nr. 5, 41-45

10. Bijlagen

10.1 het literatuuronderzoek

10.1.1 Eindtermen literatuuronderwijs ASO derde graad (Vlaams Ministerie van Onderwijs)

10.2 het vooronderzoek

10.2.1 Brief aan leerkrachten bij opvraging leeslijsten

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten (excel-sheets: turflijsten)

10.2.3 Voorbeeld van een leeslijst uit de derde graad ASO

10.3 de enquête

10.3.1 Brief/e-mail die de vragenlijst begeleidt

10.3.2 Enquête/vragenlijst

10.3.3 Antwoorden enquête

10.3.4 Antwoorden enquête met vrije invulmogelijkheid:

10.3.5 Suggesties van respondenten

10.3.6 Lijst van alle Vlaamse scholen met een richting ASO derde graad

10.1.1 Eindtermen literatuuronderwijs ASO derde graad (Vlaams Ministerie van Onderwijs)

Het Ministerie van Onderwijs eist met betrekking tot het literatuuronderwijs:

De leerlingen kunnen vanuit een tekstervarende en tekstbestuderende manier van lezen:

Literaire teksten uit heden en verleden interpreteren, analyseren en evalueren.

Zij kunnen daarbij verbanden leggen:

binnen teksten;

tussen teksten;

tussen teksten en het brede socio-culturele veld;

tussen tekst en auteur;

tussen teksten en hun multimediale vormgeving;

Verslag uitbrengen over de eigen ervaringen met literaire teksten uit heden en verleden en kunnen deze ervaringen toetsen aan andere interpretaties van en aan waardeoordelen over teksten. In de hierboven vermelde activiteiten komen aan bod: Poëzie, proza, Theatervoorstelling.

De leerlingen kunnen hun tekstkeuze en hun leeservaring beschrijven, evalueren en documenteren in een leesdossier.

De leerlingen kunnen informatie over literaire teksten verzamelen en verwerken. Zij kunnen hierbij gebruik maken van informatiekanaalen: bibliotheek, kranten en tijdschriften, radio- en tv-programma's, internet en cd-rom.

De leerlingen kunnen bij deze activiteiten gebruik maken van de gepaste leesstrategieën: oriënterend, zoekend, globaal, intensief.

De leerlingen kunnen doelbewust gegevens, begrippen en werkwijzen hanteren om de bovengenoemde taken uit te voeren.

De leerlingen zijn bereid om:

literaire teksten te lezen

over hun eigen leeservaring met anderen te spreken en erover te schrijven

hun leeservaring in maatschappelijke context(en) te plaatsen

hun persoonlijke leeservaring te toetsen aan die van anderen

(Ministerie van Onderwijs Vlaanderen¹, 2008)

10.2.1 Brief aan leerkrachten bij opvraging leeslijsten

Antwerpen, 26 november 2007

Betreft: leeslijst literatuur 5^e en 6^e middelbaar ASO

Geachte leerkracht Nederlands,

Stichting Lezen en de Universiteit Antwerpen zetten samen een studie op over leeslijsten voor het literatuuronderwijs in het 5^e en 6^e middelbaar ASO. Dat onderzoek zal in kaart brengen op welke manier scholen met leeslijsten werken.

Om tot interessante resultaten te komen, hebben we onderzoeksmateriaal nodig. Daarom verzamel ik de leeslijsten waaruit de leerlingen van het vijfde en zesde middelbaar ASO boeken kiezen/opgedragen krijgen om te lezen tijdens beide schooljaren. Hierbij vraag ik graag uw hulp.

Werkt u in het vijfde en zesde middelbaar ASO met een leeslijst? Dan zou ik het heel fijn vinden wanneer u me die bezorgt. Dat kan via mail naar:

Edwin.Segers@student.ua.ac.be

of per post naar:

Edwin Segers
Pacifatiestraat 32
2000 Antwerpen.

Vermeldt u erbij of het om een lijst voor het 5de of 6de middelbaar gaat?

U kunt er natuurlijk ook voor kiezen niet met een leeslijst te werken. Die informatie is voor ons net zo belangrijk. Zou u in dat geval kort kunnen motiveren waarom? Indien u een alternatief gebruikt, zijn we geïnteresseerd om te weten welk.

Verder zou ik u willen vragen of u wil meewerken aan een vervolgonderzoek (gepland in het voorjaar van 2008). In dat aanvullende onderzoek verzamel ik op basis van een schriftelijke enquête aanvullende gegevens over de leeslijst. Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer 15 minuten kosten. Zou u mij tegelijk met het toesturen van de leeslijst willen laten weten of u daaraan wil meewerken?

Uw bijdrage is voor het onderzoek van vitaal belang. We garanderen een anonieme verwerking van de gegevens. U bent alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking.

Namens de Stichting Lezen en de Universiteit Antwerpen (Departement Taal- en Letterkunde),

Edwin Segers
Verantwoordelijke onderzoek

nog vragen of inlichtingen?

Stichting Lezen: www.stichtinglezen.be Rune Buerman 03 204 10 03

Universiteit Antwerpen: www.ua.ac.be prof. Helma van Lierop – Vanessa Joosen 03 220 45 98

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turflijsten)

Turflist

respondentnummer:	1	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		
Nederlandse schrijvers:	50	
Vlaamse schrijvers:	41	
totaal:	91	

verschijningsdata	
voor 1950	45
1951-1960	9
1961-1970	7
1971-1980	9
1981-1990	9
1991-2000	8
2001-2008	4
totaal	91

genres:	
oorspronkelijk Nederlandstalige literuur	91
Wereldliteratuur / vertaalde werken	0
nederlandstalige thriller	0
vertaalde thriller	0
Adolescenten roman	0
non-fictie	5
toneel	0
poëzie	0
totaal	91

Turflist

respondentnummer:	2	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	24	
Nederlandse schrijvers:	11	
Vlaamse schrijvers:	12	
totaal:	47	

verschijningsdata	
voor 1950	2
1951-1960	1
1961-1970	0
1971-1980	1
1981-1990	6
1991-2000	13
2001-2008	24
totaal	47

genres:	
Nederlandstalige literuur	22
Wereldliteratuur	25
nederlandstalige thriller	4
vertaalde thriller	2
Adolescenten roman	5
non-fictie	1
toneel	0
poëzie	0
totaal	47

Turflist

respondentnummer:	5	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	16	
Nederlandse schrijvers:	27	
Vlaamse schrijvers:	49	
totaal:	92	

verschijningsdata	
voor 1950	18
1951-1960	12
1961-1970	4
1971-1980	3
1981-1990	6
1991-2000	20
2001-2008	29
totaal	92

genres:	
Nederlandstalige literuur	76
Wereldliteratuur	16
nederlandstalige thriller	15
vertaalde thriller	4
Adolescenten roman	7
non-fictie	2
toneel	0
poëzie / strips	1
totaal	92

**10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turflijsten)**

Turflist

respondentnummer:	6	1
--------------------------	---	---

aantal vertalingen naar Nederlands:	30
Nederlandse schrijvers:	28
Vlaamse schrijvers:	25
totaal:	83

verschijningsdata	
voor 1950	0
1951-1960	0
1961-1970	0
1971-1980	0
1981-1990	1
1991-2000	10
2001-2008	72
totaal	83

genres:	
Nederlandstalige literuur	53
Wereldliteratuur	30
nederlandstalige thriller	4
vertaalde thriller	11
Adolescenten roman	2
non-fictie	11
toneel	0
poëzie	0
totaal	83

werkt met puntensysteem (boeken hebben bepaald gewicht volgens)
moelijkheidsgraad/leestijdscategorie

Turflist

respondentnummer:	7	1
--------------------------	---	---

aantal vertalingen naar Nederlands:	24
Nederlandse schrijvers:	31
Vlaamse schrijvers:	21
totaal:	76

verschijningsdata	
voor 1950	12
1951-1960	2
1961-1970	6
1971-1980	2
1981-1990	11
1991-2000	21
2001-2008	22
totaal	76

genres:	
Nederlandstalige literuur	52
Wereldliteratuur	24
nederlandstalige thriller	0
vertaalde thriller	1
Adolescenten roman	0
non-fictie	2
toneel	0
poëzie	0
totaal	76

Turflist

respondentnummer:	13	1
--------------------------	----	---

aantal vertalingen naar Nederlands:	173
Nederlandse schrijvers:	112
Vlaamse schrijvers:	77
totaal:	362

verschijningsdata	
voor 1950	93
1951-1960	17
1961-1970	28
1971-1980	29
1981-1990	87
1991-2000	90
2001-2008	18
totaal	362

genres:	
Nederlandstalige literuur	189
Wereldliteratuur	173
nederlandstalige thriller	4
vertaalde thriller	12
Adolescenten roman	0
non-fictie	1
toneel	43
poëzie	0
totaal	362

deze respondent stuurde zowel voor het 5e als de middelbaar leeslijsten door:
5e middelbaar: 115 titels
6e middelbaar: 247 titels*
* deze lijst bevatte toneelliteratuur: 29 werken uit 'WL', 13 Vlaamse en 1 NL.

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turfljstn)

Turfljst

respondentnummer:	14	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	52	
Nederlandse schrijvers:	41	
Vlaamse schrijvers:	43	
totaal:	136	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	26	5	6	9	38	35	17	136

genres:		
Nederlandstalige literuur	85	1
Wereldliteratuur	51	1
nederlandstalige thriller	2	1
vertaalde thriller	1	0
Adolescenten roman	0	0
non-fictie	0	0
toneel	0	0
poëzie	0	0
totaal	136	4

deze respondent stuurde zowel voor het 5e als de middelbaar leeslijsten door:
5e middelbaar: 90 titels
6e middelbaar: 46 titels

Turfljst

respondentnummer:	15	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	13	
Nederlandse schrijvers:	33	
Vlaamse schrijvers:	21	
totaal:	67	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	26	8	8	3	10	10	2	67

genres:		
Nederlandstalige literuur	54	0
Wereldliteratuur	13	0
nederlandstalige thriller	0	1
vertaalde thriller	1	0
Adolescenten roman	0	0
non-fictie	0	0
toneel	0	0
poëzie	0	0
totaal	67	1

deze respondent stuurde zowel voor het 5e als de middelbaar leeslijsten door:
5e middelbaar: 9 titels
6e middelbaar: 58 titels

Turfljst

respondentnummer:	35	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	52	
Nederlandse schrijvers:	18	
Vlaamse schrijvers:	14	
totaal:	84	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	2	0	0	2	16	30	34	84

genres:		
Nederlandstalige literuur	32	3
Wereldliteratuur	52	3
nederlandstalige thriller	3	3
vertaalde thriller	3	20
Adolescenten roman	0	0
non-fictie	0	0
toneel	0	0
poëzie	0	0
totaal	84	26

deze respondent stuurde zowel voor het 5e als de middelbaar leeslijsten door:
5e middelbaar: 9 titels
6e middelbaar: 58 titels

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turflijsten)

Turflist

respondentnummer:	37	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	34	
Nederlandse schrijvers:	24	
Vlaamse schrijvers:	7	
totaal:	65	

verschijningsdata	
voor 1950	8
1951-1960	1
1961-1970	1
1971-1980	2
1981-1990	5
1991-2000	14
2001-2008	34
totaal	65

genres:	
Nederlandstalige literuur	28
Wereldliteratuur	37
nederlandstalige thriller	0
vertaalde thriller	0
Adolescenten roman	1
non-fictie	0
toneel	0
poëzie	0
totaal	65

Turflist

respondentnummer:	38	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	35	
Nederlandse schrijvers:	55	
Vlaamse schrijvers:	27	
totaal:	117	

verschijningsdata	
voor 1950	12
1951-1960	5
1961-1970	3
1971-1980	4
1981-1990	19
1991-2000	24
2001-2008	50
totaal	117

genres:	
Nederlandstalige literuur	82
Wereldliteratuur	35
nederlandstalige thriller	5
vertaalde thriller	2
Adolescenten roman	7
non-fictie	0
toneel	0
poëzie	0
totaal	117

Turflist

respondentnummer:	39	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	8	
Nederlandse schrijvers:	20	
Vlaamse schrijvers:	12	
totaal:	40	

verschijningsdata	
voor 1950	0
1951-1960	2
1961-1970	1
1971-1980	2
1981-1990	12
1991-2000	17
2001-2008	6
totaal	40

genres:	
Nederlandstalige literuur	32
Wereldliteratuur	8
nederlandstalige thriller	1
vertaalde thriller	1
Adolescenten roman	1
non-fictie	0
toneel	0
poëzie	0
totaal	40

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turfljstn)

Turfljst

respondentnummer:	40	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		30
Nederlandse schrijvers:		34
Vlaamse schrijvers:		16
totaal:		80

verschijningsdata	
voor 1950	13
1951-1960	1
1961-1970	1
1971-1980	6
1981-1990	12
1991-2000	26
2001-2008	21
totaal	80

genres:	
Nederlandstalige literuur	50
Wereldliteratuur	30
nederlandstalige thriller	0
vertaalde thriller	1
Adolescenten roman	2
non-fictie	0
toneel	0
poëzie	0
totaal	80

Turfljst

respondentnummer:	50	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		58
Nederlandse schrijvers:		121
Vlaamse schrijvers:		72
totaal:		251

verschijningsdata	
voor 1950	67
1951-1960	10
1961-1970	11
1971-1980	17
1981-1990	56
1991-2000	65
2001-2008	25
totaal	251

genres:	
Nederlandstalige literuur	193
Wereldliteratuur	58
nederlandstalige thriller	24
vertaalde thriller	13
Adolescenten roman	2
non-fictie	0
toneel	4
poëzie	0
totaal	251

Turfljst

respondentnummer:	57	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		0
Nederlandse schrijvers:		0
Vlaamse schrijvers:		0
totaal:		0

verschijningsdata	
voor 1950	
1951-1960	
1961-1970	
1971-1980	
1981-1990	
1991-2000	
2001-2008	
totaal	0

genres:	
Nederlandstalige literuur	
Wereldliteratuur	
nederlandstalige thriller	0
vertaalde thriller	0
Adolescenten roman	0
non-fictie	0
toneel	0
poëzie	0
totaal	0

heeft beloofd leeslijsten door te mailen maar nooit gedaan

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turflijsten)

Turflist

respondentnummer:	60	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		48
Nederlandse schrijvers:		47
Vlaamse schrijvers:		30
totaal:		125

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	4	5	2	11	23	45	35	125

genres:		
Nederlandstalige literuur		77
Wereldliteratuur		48
nederlandstalige thriller		9
vertaalde thriller		41
Adolescenten roman		1
non-fictie		1
toneel		0
poëzie		0
totaal		125

deze lijst wordt zowel in het 5e als in het 6e middelbaar gebruikt.
Hierdoor wordt de lijst twee maal opgenomen in het totaal (double entry).

Turflist

respondentnummer:	65	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		0
Nederlandse schrijvers:		0
Vlaamse schrijvers:		0
totaal:		0

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	0	0	0	0	0	0	0	0

genres:		
Nederlandstalige literuur		0
Wereldliteratuur		0
nederlandstalige thriller		0
vertaalde thriller		0
Adolescenten roman		0
non-fictie		0
toneel		0
poëzie		0
totaal		0

werkt niet met een leeslijst

Turflist

respondentnummer:	69	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		72
Nederlandse schrijvers:		13
Vlaamse schrijvers:		20
totaal:		105

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	0	2	0	1	3	45	54	105

genres:		
Nederlandstalige literuur		33
Wereldliteratuur		72
nederlandstalige thriller		4
vertaalde thriller		31
Adolescenten roman		53
non-fictie		0
toneel		0
poëzie		0
totaal		105

aparte rubriek: adolescentenroman

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turfljisten)

Turfljst

respondentnummer:	78	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	0	
Nederlandse schrijvers:	3	
Vlaamse schrijvers:	2	
totaal:	5	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	0	0	0	0	1	2	2	5

genres:		
Nederlandstalige literuur	5	
Wereldliteratuur		
nederlandstalige thriller	1	
vertaalde thriller	0	
Adolescenten roman	0	
non-fictie	0	
toneel	0	
poëzie	0	
totaal	5	1

Turfljst

respondentnummer:	81	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	74	
Nederlandse schrijvers:	63	
Vlaamse schrijvers:	48	
totaal:	185	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	31	6	4	6	39	89	10	185

genres:		
Nederlandstalige literuur	111	
Wereldliteratuur	74	
nederlandstalige thriller	3	
vertaalde thriller	14	
Adolescenten roman	1	
non-fictie	25	
toneel	0	
poëzie	0	
totaal	185	43

Turfljst

respondentnummer:	86	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	234	
Nederlandse schrijvers:	42	
Vlaamse schrijvers:	49	
totaal:	325	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	18	8	6	11	38	160	84	325

genres:		
Nederlandstalige literuur	91	
Wereldliteratuur	234	
nederlandstalige thriller	24	
vertaalde thriller	182	
Adolescenten roman	4	
non-fictie	1	
toneel	0	
poëzie	0	
totaal	325	211

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turfljisten)

Turfljst

respondentnummer:	87	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		
Nederlandse schrijvers:	3	
Vlaamse schrijvers:	2	
totaal:	5	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	0	0	0	0	1	2	2	5

genres:		
Nederlandstalige literuur	5	
Wereldliteratuur	0	
nederlandstalige thriller	1	
vertaalde thriller	0	
Adolescenten roman	0	
non-fictie	0	
toneel	0	
poëzie	0	
totaal	5	1

de docent werkt met de boekkoppen van uitgeverij Van In. www.boekkoppen.be

Turfljst

respondentnummer:	88	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	78	
Nederlandse schrijvers:	48	
Vlaamse schrijvers:	38	
totaal:	164	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	3	4	2	8	24	62	61	164

genres:		
Nederlandstalige literuur	86	
Wereldliteratuur	78	
nederlandstalige thriller	9	
vertaalde thriller	41	
Adolescenten roman	45	
non-fictie	1	
toneel	0	
poëzie	0	
totaal	164	96

Turfljst

respondentnummer:	89	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		
Nederlandse schrijvers:		
Vlaamse schrijvers:		
totaal:	0	

verschijningsdata	voor 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2008	totaal
	0	0	0	0	0	0	0	0

genres:		
Nederlandstalige literuur		
Wereldliteratuur		
nederlandstalige thriller	0	
vertaalde thriller	0	
Adolescenten roman	0	
non-fictie	0	
toneel	0	
poëzie	0	
totaal	0	0

respondent werkt niet met een leeslijst
ijn moeten zelf titels kiezen, heeft leeslijsten voor wie echt
niet kan kiezen. Deze heeft ze niet doorgestuurd.

10.2.2 Verwerkingsproces van de opgevraagde leeslijsten
(excel-sheets: turflijsten)

Turflist

respondentnummer:	90	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	54	
Nederlandse schrijvers:	20	
Vlaamse schrijvers:	2	
totaal:	76	

verschijningsdata	
voor 1950	3
1951-1960	1
1961-1970	0
1971-1980	2
1981-1990	12
1991-2000	34
2001-2008	24
totaal	76

genres:	
Nederlandstalige literuur	22
Wereldliteratuur	54
nederlandstalige thriller	2
vertaalde thriller	18
Adolescenten roman	14
non-fictie	0
toneel	0
poëzie	0
totaal	76

Turflist

respondentnummer:	91	1
aantal vertalingen naar Nederlands:	25	
Nederlandse schrijvers:	7	
Vlaamse schrijvers:	2	
totaal:	34	

verschijningsdata	
voor 1950	5
1951-1960	0
1961-1970	0
1971-1980	2
1981-1990	2
1991-2000	9
2001-2008	16
totaal	34

genres:	
Nederlandstalige literuur	9
Wereldliteratuur	25
nederlandstalige thriller	0
vertaalde thriller	0
Adolescenten roman	2
non-fictie	0
toneel	0
poëzie	0
totaal	34

Turflist

respondentnummer:	92	1
aantal vertalingen naar Nederlands:		
Nederlandse schrijvers:		
Vlaamse schrijvers:		
totaal:	0	

verschijningsdata	
voor 1950	
1951-1960	
1961-1970	
1971-1980	
1981-1990	
1991-2000	
2001-2008	
totaal	0

genres:	
Nederlandstalige literuur	
Wereldliteratuur	
nederlandstalige thriller	
vertaalde thriller	
Adolescenten roman	
non-fictie	
toneel	
poëzie	
totaal	0

docent werkt niet met een leeslijst.

10.2.3 Voorbeeld van een leeslijst uit de derde graad ASO

Literatuurlijst

1.1 Historische romans

Chang Jung: Wilde zwanen
Coe Jonathan: De Rotter's club
Cross Woolfolk Donna: Pausin Johanna
Eco Umberto: De naam van de roos, De slinger van Foucault
Enquist Per Olov: Het bezoek van de lijfarts, De vijfde winter van de magnetiseur
Faber Michael: Lelieblank, scharlaken rood
Franzen Jonathan: De correcties
Hustler Jeremy: De overloper
Krausser Helmut: Melodieën
Kurzweil Allen: Een kastje met curiosa
Marai Sandor: Gloed
Palisser Charles: De Quincunx
Park Jacqueline : Het geheime boek van Grazia dei Rossi
Schoeters Staf: De wegen naar ontvoogding
Süskind Patrick: Het parfum
Tremain Rose: Muziek en stilte
Vermeulen John: De tuin der lusten
Waters Sarah: Affiniteit, Fluwelen begeerte, Vingervlug
Wharton Edith: De jaren van onschuld
Woolf Virginia: Mrs. Dalloway

1.2 Zuid-Amerikaanse literatuur

Allende Isabel: Het huis met de geesten, Fortuna's dochter, Paula
Cisneros Sandra: Een huis van karamel
Esquivel Laura: Rode rozen en tortilla's
Fuentes Carlos: De jaren met Laura Diaz
Grandes Almudena: Malena
Marquez Gabriel Garcia : Liefde in tijden van cholera, Honderd jaar eenzaamheid,
Herinnering aan mijn droeve hoeren

1.3 Nederlandstalige literatuur

Bernlef J., Hersenschimmen
Boon Louis Paul: De kappelkensbaan, Mijn kleine oorlog, Pieter Daens
Bouazza Hafid: Paravion
Borderwijk Ferdinand: Karakter
van den Broeck Walter: Brief aan Boudewijn
Brouwers Jeroen: Bezonken rood, Geheime kamers
Claus Hugo: Het jaar van de kreeft, De geruchten, Het verlangen, Het verdriet van België
Van Dis Adriaan: Zilver, Indische duinen
Dorrestein Renate: Buitenstaanders, Het hemelse gerecht, Verborgen gebreken
Elschot Willem: Villa des roses
Giphart Ronald: Giph
Grunberg Arnold: Tirza
Haase Hella: Het woud der verwachting, Oeroeg
't Hart Maarten: De kroongetuige

Helsen Christine: Hima-Alaya
Hemmerchts Kristien: Brede heupen, Zuil van zout, Taal zonder mij, Veel vrouwen af en toe een man
Hermans Willem Frederik: Nooit meer slapen, De donkere kamer van Damocles
Japin Arthur: De zwarte met het witte hart, Een schitterend gebrek
De Jong Oek: Hokwerda's kind
Joris Lieve: Zangeres op Zanzibar, Poorten van Damascus
de Kuyper Erik: De hoed van tante Jeannot
Lanoye Tom: trilogie, Het derde huwelijk
Lebeau Paul: Xantippe
De Loo Tessa: De tweeling, Isabelle
Meijsing Doeschka: Robinson, De tweede man
Mülisch Harry: De aanslag, Siegfried, De ontdekking van de hemel, Twee vrouwen
Palmen Connie: De vriendschap
Peper Rascha: Rico's vleugels, Oesters
Provoost Anne: De arkvaarders
Pleysier Leo: Wit is altijd schoon, Zwart van het volk, De Gele Rivier is bevrozen
Reve Gerard: De avonden
Rosenboom Thomas: Publieke werken
Verhelst Peter: De kleurenvanger, Zwerm
Verhulst Dimitri: De helaasheid der dingen
Zwagerman Joost: Vals licht

1.4 Persoonlijke favorieten

Atkinson Kate: Achter de schermen
Atwood Margaret: Alias Grace, De blinde huurmoordenaar
Barker Pat: Niemandland, Het oog in de deur, Weg der geesten
Barnes Julian: Flaubert's papegaai
Coetzee J.M.: Disgrace, Portret van een jonge man
Eggers Dave: Wat is de wat
Fallaci Oriana: Een man
Frederiksson Marianne: Anna, Hanna en Johanna
Gaarder Jostein: Het geheim van de kaarten
Grossman David: De stem van Tamar
Groult Benoîte: Zout op mijn huid, Het leven zoals het is
Heller Zoë: Kroniek van een schandaal
Irving John: De wereld volgens Garp, Hotel New Hampshire
Kertesz Imre: Kaddisj voor een niet geboren kind
Kundera Milan: De ondraaglijke lichtheid van het bestaan
McCourt Frank: De as van mijn moeder
McEwan Ian: Boetekleed
McGrath Patrick: Martha Peake
Minco Marga: Het bittere kruid
Mitchell David: Dertien
Multatuli: Max Havelaar
Oufkir-Michèle Fitoussi Malika: De gevangene
Pierre DBC: Vernon God little
Roy Arundhati: De God van de kleine dingen
Shafah Elif: Het luizenpaleis
Steinbeck John: Muizen en mensen
Waters Sarah: De nachtwacht
Weldon Fay: Leven en liefdes van een duivelin
Wilde Oscar: Het portret van Dorian Gray
Woolf Tom: In alles een man, Vreugdevuur der ijdelheden
Zafon Carlos Ruiz: De schaduw van de wind

10.3.1 Brief/e-mail die de vragenlijst begeleidt

E-mail aan Vlaamse middelbare scholen:

Geachte mevrouw, mijnheer

De Universiteit Antwerpen organiseert in samenwerking met Stichting Lezen een onderzoek rond het literatuuronderwijs in Vlaanderen voor het ASO derde graad.

De hierbijgevoegde brief is bestemd voor alle leerkrachten Nederlands in het ASO derde graad (5^e en 6^e middelbaar) die in uw school lesgeven. De brief bevat een uitnodiging om mee te werken aan dit wetenschappelijk onderzoeksproject via een online enquête:

http://www.surveymonkey.com/s.aspx?sm=RIQvr1a9vnNBpCWy432ISg_3d_3d

Mag ik u vragen deze e-mail (met brief in bijlage) intern aan de betreffende leerkrachten door te sturen?

hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Edwin Segers
Verantwoordelijke onderzoek
Universiteit Antwerpen
Departement Taal- en Letterkunde

Antwerpen, vrijdag 11 april 2008

Betreft: literatuuronderwijs in Vlaanderen

Beste leerkracht Nederlands,

De Universiteit Antwerpen organiseert in samenwerking met Stichting Lezen een onderzoek rond het literatuuronderwijs in Vlaanderen.

Dit onderzoek wil nagaan hoe de Vlaamse leerkrachten uit het ASO derde graad vorm geven aan het literatuuronderwijs.

Uw persoonlijke aanpak interesseert ons!

Via een online vragenlijst kan u ons hierover informeren. Klik op de onderstaande link om deel te nemen:

http://www.surveymonkey.com/s.aspx?sm=RIQvr1a9vnNBpCWy432ISg_3d_3d

- Duurtijd vragenlijst: maximaal 10 minuten
- Vanzelfsprekend staan wij garant voor een anonieme verwerking van uw gegevens.
- Wanneer u op het einde van de vragenlijst uw e-mailadres opgeeft, krijgt u over enkele weken de resultaten van dit onderzoek toegestuurd.
- NB: Het onderzoek loopt af op het einde van deze maand. Gelieve deel te nemen voor 1 mei 2008.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Met vriendelijke groet,

Edwin Segers
Verantwoordelijke onderzoek
Universiteit Antwerpen
Departement Taal- & Letterkunde

E-mail aan de leerkrachten die reeds eerder meewerkten door het toesturen van leeslijsten:

Beste leerkracht Nederlands,

Enkele maanden geleden was u zo vriendelijk om mee te werken aan een onderzoek rond het literatuuronderwijs in Vlaanderen. U gaf toen aan of u al dan niet met een leeslijst werkte en stuurde eventueel een leeslijst door waarvan u gebruik maakt in de les.

Hierbij volgt de 2^e fase van het onderzoek waarbij alle leerkrachten Nederlands uit het ASO derde graad in Vlaanderen betrokken worden. Wij nodigen u uit om aan het sluitstuk van dit onderzoek deel te nemen.

Klik op onderstaand link om de enquête hierover te starten:

http://www.surveymonkey.com/s.aspx?sm=RIQvr1a9vnNBpCWy432ISg_3d_3d

- Duurtijd vragenlijst: maximaal 10 minuten
- Vanzelfsprekend staan wij garant voor een anonieme verwerking van uw gegevens.
- Wanneer u op het einde van de vragenlijst uw e-mailadres opgeeft, krijgt u over enkele weken de resultaten van dit onderzoek toegestuurd.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Met vriendelijke groet,

Edwin Segers
Verantwoordelijke onderzoek
Universiteit Antwerpen – Departement Taal- & Letterkunde

NB: Dit onderzoek loopt tot het einde van deze maand. Gelieve deel te nemen voor 1 mei 2008.

NB: Dezelfde vraag om medewerking zou via een algemene mailing aan de Vlaamse scholen nogmaals in uw mailbox kunnen belanden. Deze dubbele mail mag u negeren. Onze excuses hiervoor.

De Universiteit Antwerpen werkt samen met Stichting Lezen aan een studie over het literatuuronderwijs in Vlaanderen.

Wij nodigen u uit om hieraan deel te nemen.

1. Bent u leraar Nederlands in het 5e en/of 6e middelbaar ASO in Vlaanderen?

ja

nee

2. Werkt u met een leeslijst?

ja

nee

Wat dient u te verstaan onder een leeslijst:

een leeslijst, ook wel literatuurlijst genoemd, is een verzameling van boeken waaruit een leerling een of meerdere werken kiest of opgedragen krijgt om verplicht te lezen, buiten de lesuren (thuis). U als leerkracht Nederlands reikt de leeslijst aan. Deze lijst kan erg verschillend zijn. Hij kan bestaan uit slechts enkele boeken die klassikaal moeten gelezen worden. Het kan ook een zeer uitgebreide lijst zijn waaruit leerlingen zelf een keuze mogen maken.

Alle andere mogelijke vormen van leeslijsten bestaan uit een variant op een van deze twee mogelijkheden. Ook de kleine lijst van de boektoppers komt in aanmerking!

3. U geeft les in het: (één antwoord mogelijk)

5e middelbaar ASO

6e middelbaar ASO

- Wanneer u Nederlandse les geeft in zowel het 5e als het 6e middelbaar, vult u deze enquête in voor het jaar waarin u het meeste lesuren Nederlands geeft.
- Werkt u in het ene leerjaar wel met een leeslijst en in het andere niet, vul deze enquête dan in voor het leerjaar waarin u wel met een leeslijst werkt.

4. Uit hoeveel boeken bestaat uw leeslijst ongeveer?

< 10 boeken

10 – 50 boeken

50 – 100 boeken

100 – 200 boeken

> 200 boeken

5. Hoeveel boeken laat u de leerlingen (gemiddeld) verplicht lezen in een schooljaar?

Aantal verplichte boeken
per leerling:

6. Wanneer het gemiddelde aantal boeken anders is voor een bepaalde richting, geef dit dan hieronder aan.

naam richting en aantal boeken:

naam richting en aantal boeken:

naam richting en aantal boeken:

naam richting en aantal boeken:

7. Zijn er boeken die verplicht klassikaal gelezen worden?

ja

nee, niet klassikaal, wel in groepjes

nee, alle boeken worden individueel gekozen/opgedragen en gelezen

8. U gaf aan dat er boeken zijn die verplicht klassikaal gelezen worden. Kan u hieronder aangeven welke boeken er gelezen worden?

auteur/titel van het boek

auteur/titel van het boek

auteur/titel van het boek

auteur/titel van het boek

auteur/titel van het boek

vloeit deze keuze voort

uit een suggestie vanuit
een handboek? Zo ja,

welk handboek:

9. U gaf aan dat bepaalde boeken niet klassikaal maar wel in groepjes gelezen worden.

Geef hieronder aan hoeveel boeken er door een groep leerlingen gelezen worden.

aantallen

Aantal boeken

Gemiddeld aantal

leerlingen per groepje

10. Mag een leerling van u meer dan 1 boek van dezelfde auteur lezen?

ja

nee

11. Biedt u de mogelijkheid aan de leerling om zelf een boek voor te stellen?

ja

nee, de keuze is beperkt tot de aangereikte leeslijst

12. Wat voor soort boek moet de leerling in de loop van het schooljaar zeker gelezen hebben?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- Nederlandstalige roman
- vertaalde roman
- een boek uit de Nederlandstalige canon (canon: klassiekers die representatief zijn voor het beste uit het literaire taalgebied.)
- een boek uit de canon van de Europese of wereldliteratuur
- thriller/detective/spannende literatuur
- historische roman
- adolescentenroman
- roman met een specifiek inhoudelijk thema
- non-fictie (dagboeken, essays, biografie, waargebeurde verhalen)
- poëziebundel
- toneeltekst

anders, namelijk:

13. Welke genres komen bij u niet in aanmerking om te worden gelezen via de leeslijst?

(Meerdere antwoorden mogelijk)

- adolescentenroman
- non-fictie
- strips
- toneelteksten
- poëzie
- thrillers
- niet oorspronkelijk Nederlandstalige literatuur (vertalingen)

ander genre, namelijk:

16. Met wie stelt u de leeslijst samen?

- ik stel de lijst zelf samen
- ik nam de lijst (gedeeltelijk) over van een collega of voorganger
- in samenspraak met de vakgroep Nederlands
- met 1 of meerdere collega's
- met mijn leerlingen (klassikale samenspraak over de leeslijstsamenstelling)

Anders, namelijk:

17. Wanneer maakte u voor het laatst een aanpassing aan de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst?

- 10 schooljaren of langer geleden
- tussen 5 en 10 schooljaren geleden
- 4 schooljaren geleden
- 3 schooljaren geleden
- 2 schooljaren geleden
- vorig schooljaar
- dit schooljaar

18. Voor de keuze van titels en auteurs bij de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst maakt u gebruik van: (meerdere antwoorden mogelijk)

- bepaalde handboeken of vakliteratuur
- het internet: sites over boeken, leestips en leeslijsten
- eigen leesverleden: boeken die ik zelf gelezen heb en boeiend vond, hebben een verhoogde kans om opgenomen te worden in de leeslijst
- rangschikkingen, bestsellerlijsten of boeken top 10's zijn een inspiratiebron voor titels van boeken voor de leeslijst
- recensies of literatuurartikels uit kranten of tijdschriften
- de leerlingen: zij bepalen (mee) de leeslijst
- literaire prijswinnaars (Gouden Uil, AKO, Libris,...): deze boeken hebben bij mij een verhoogde kans om opgenomen te worden in de leeslijst
- aanbod van uitgeverij (bvb. boektoppers)

anders, namelijk:

19. Heeft elk boek uit de leeslijst eenzelfde gewicht/waarde?

ja, alle titels zijn evenwaardig

nee, elk boek heeft een specifieke waarde

20. U gaf aan dat elk boek een specifieke waarde heeft. Waarop zijn de verschillen in waarde dan gebaseerd?

(meerdere antwoorden mogelijk)

€ aantal bladzijden

€ moeilijkheid inhoud/schrijfstijl

anders, namelijk:

21. Laatste vraag:

Hieronder staan een aantal doelen die met het verplichte literatuurlezen bereikt kunnen worden. Rangschik deze in orde van belangrijkheid.

NB: één antwoord per kolom is slechts mogelijk.

	minst belangrijk					meest belangrijk
cultuuroverdracht	☐	☐	☐	☐	☐	☐
maatschappelijke bewustwording en wereldoriëntatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
individuele ontplooiing	☐	☐	☐	☐	☐	☐
leesplezier	☐	☐	☐	☐	☐	☐
vergroting van de algemene taalvaardigheid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
literair-esthetische vorming	☐	☐	☐	☐	☐	☐

cultuuroverdracht: aanreiken van klassiekers die representatief zijn voor het beste uit het literaire taalgebied (canon)

literair-esthetische vorming: de leerling vormen door de bijzondere stijl- en vormkenmerken van een boek.

individuele ontplooiing: literatuur als bron van zelfkennis en emotionele groei

Over u als docent:

22. Geslacht

man

vrouw

23. Geef uw leeftijd aan.

Leeftijd:

24. Ik volgde de lerarenopleiding.

ja

nee

25. Hoeveel jaren geeft u al Nederlandse les in het ASO 3e graad?

Totaal aantal jaren:

26. Op dit moment geef ik (vooral) les in:

het gemeenschapsonderwijs

het officieel gesubsidieerd onderwijs: stedelijke school

het officieel gesubsidieerd onderwijs: provincieschool

het vrij gesubsidieerd onderwijs: katholieke school

het vrij gesubsidieerd onderwijs: methodeschool: Steiner, Freinet, Montessori

anders, namelijk:

Helaas valt u buiten het onderzoek.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Afsluiting:

27. Wenst u op de hoogte te worden gehouden van de resultaten van dit onderzoek?

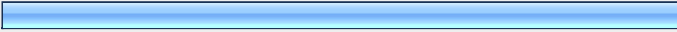

Vul dan hieronder het e-mailadres in waarnaar we de resultaten mogen sturen:

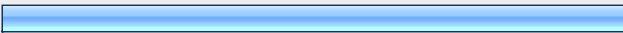

E-mailadres:

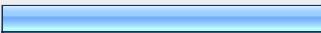
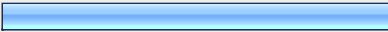
28. Wil u nog graag een bedenking of suggestie kwijt – dan kan dit hieronder:

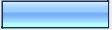

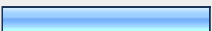

klik op versturen om uw inzending definitief te maken.

Leeslijstenonderzoek in Vlaanderen

1. Bent u leraar Nederlands in het 5e en/of 6e middelbaar ASO in Vlaanderen?			
		Response Percent	Response Count
ja		96.1%	223
nee		3.9%	9
<i>answered question</i>			232
<i>skipped question</i>			0

2. Werkt u met een leeslijst?			
		Response Percent	Response Count
ja		88.4%	191
nee		11.6%	25
<i>answered question</i>			216
<i>skipped question</i>			16

3. U geeft les in het: (één antwoord mogelijk)			
		Response Percent	Response Count
5e middelbaar ASO		45.2%	85
6e middelbaar ASO		54.8%	103
<i>answered question</i>			188
<i>skipped question</i>			44

4. Uit hoeveel boeken bestaat uw leeslijst ongeveer?				
			Response Percent	Response Count
< 10 boeken			14.8%	27
10 – 50 boeken			37.9%	69
50 – 100 boeken			29.1%	53
100 – 200 boeken			9.9%	18
> 200 boeken			8.2%	15
			answered question	182
			skipped question	50

5. Hoeveel boeken laat u de leerlingen (gemiddeld) verplicht lezen in een schooljaar?								
	0	1	2	3	4	5	6	7
Aantal verplichte boeken per leerling:	0.6% (1)	0.0% (0)	1.9% (3)	18.5% (30)	56.8% (92)	14.2% (23)	4.3% (7)	0.6%

6. Wanneer het gemiddelde aantal boeken anders is voor een bepaalde richting, geef dit dan hieronder aan.				
			Response Percent	Response Count
naam richting en aantal boeken:			100.0%	15
naam richting en aantal boeken:			33.3%	5
naam richting en aantal boeken:			0.0%	0
naam richting en aantal boeken:			0.0%	0
			answered question	15
			skipped question	217

7. Zijn er boeken die verplicht klassikaal gelezen worden?			
		Response Percent	Response Count
ja		45.8%	81
nee, niet klassikaal, wel in groepjes		20.9%	37
nee, alle boeken worden individueel gekozen/opgedragen en gelezen		33.3%	59
answered question			177
skipped question			55

8. U gaf aan dat er boeken zijn die verplicht klassikaal gelezen worden. Kan u hieronder aangeven welke boeken er gelezen worden?			
		Response Percent	Response Count
auteur/titel van het boek		98.7%	74
auteur/titel van het boek		57.3%	43
auteur/titel van het boek		29.3%	22
auteur/titel van het boek		21.3%	16
auteur/titel van het boek		9.3%	7
vloeit deze keuze voort uit een suggestie vanuit een handboek? Zo ja, welk handboek:		40.0%	30
answered question			75
skipped question			157

9. U gaf aan dat bepaalde boeken niet klassikaal maar wel in groepjes gelezen worden. Geef hieronder aan hoeveel boeken er door

aantallen								
	0	1	2	3	4	5	6	7
Aantal boeken	0.0% (0)	69.4% (25)	19.4% (7)	5.6% (2)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.0%
Gemiddeld aantal leerlingen per groepje	0.0% (0)	0.0% (0)	16.7% (5)	36.7% (11)	40.0% (12)	6.7% (2)	0.0% (0)	0.0%

10. Mag een leerling van u meer dan 1 boek van dezelfde auteur lezen?

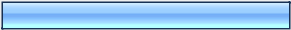
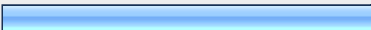
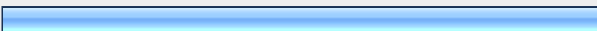

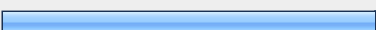

		Response Percent	Response Count
ja		61.8%	107
nee		38.2%	66
		answered question	173
		skipped question	59

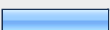
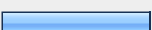

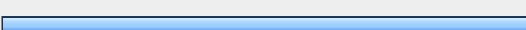
11. Biedt u de mogelijkheid aan de leerling om zelf een boek voor te stellen?

		Response Percent	Response Count
ja		88.6%	155
nee, de keuze is beperkt tot de aangereikte leeslijst		11.4%	20
		answered question	175
		skipped question	57

12. Wat voor soort boek moet de leerling in de loop van het schooljaar zeker gelezen hebben? (meerdere antwoorden mogelijk)

		Response Percent	Response Count
Nederlandstalige roman		93.6%	147
vertaalde roman		33.8%	53
een boek uit de Nederlandstalige canon (canon: klassiekers die representatief zijn voor het beste uit het literaire taalgebied.)		51.6%	81
een boek uit de canon van de Europese of wereldliteratuur		35.0%	55
thriller/detective/spannende literatuur		14.0%	22
historische roman		3.2%	5
adolescentenroman		9.6%	15
roman met een specifiek inhoudelijk thema		10.2%	16
non-fictie (dagboeken, essays, biografie, waargebeurde verhalen)		5.7%	9
poëziebundel		10.8%	17
toneeltekst		17.8%	28
	anders, namelijk:		26
	answered question		157
	skipped question		75

13. Welke genres komen bij u niet in aanmerking om te worden gelezen via de leeslijst? (Meerdere antwoorden mogelijk)			
		Response Percent	Response Count
adolescentenroman		40.5%	66
non-fictie		52.1%	85
strips		84.7%	138
toneelteksten		39.9%	65
poëzie		52.8%	86
thrillers		14.1%	23
niet oorspronkelijk Nederlandstalige literatuur (vertalingen)		12.3%	20
		ander genre, namelijk:	12
		answered question	163
		skipped question	69

14. Is er een bepaald tijdvak waaruit de leerling zeker een boek moet gelezen hebben? (meerdere antwoorden mogelijk) Indien u boeken vanaf een bepaalde periode laat lezen, vink dan alle periodes aan waarbinnen deze vallen.			
		Response Percent	Response Count
periode: voor 1900		6.5%	11
periode: 1900-1950		8.9%	15
periode: 1951-1980		14.8%	25
periode: 1981-2000		20.7%	35
periode: 2001-2008		26.0%	44
er is geen verplichting qua tijdvak		74.6%	126
		answered question	169
		skipped question	63

15. Uit welke periode komen de meeste boeken uit uw leeslijst? Maak een rangschikking van minste naar meeste aantal boeken. NB: Geef slechts één antwoord per kolom NB: Wanneer een bepaalde periode niet voorkomt in uw leeslijst, vul dan in: nvt (niet van toepassing).

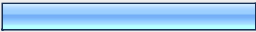
	minste aantal boeken				meeste aantal boeken	nvt	Rating Average	Response Count
periode: voor 1900	53.2% (84)	5.7% (9)	1.3% (2)	0.6% (1)	0.6% (1)	38.6% (61)	1.21	158
periode: 1900-1950	33.1% (48)	33.8% (49)	14.5% (21)	2.1% (3)	0.7% (1)	15.9% (23)	1.85	145
periode: 1951-1980	15.1% (23)	11.2% (17)	40.1% (61)	18.4% (28)	11.2% (17)	3.9% (6)	2.99	152
periode: 1981-2000	1.9% (3)	0.0% (0)	7.5% (12)	23.6% (38)	67.1% (108)	0.0% (0)	4.54	161
periode: 2001-2008	1.9% (3)	5.7% (9)	20.4% (32)	33.8% (53)	37.6% (59)	0.6% (1)	4.00	157
	<i>answered question</i>							166
	<i>skipped question</i>							66

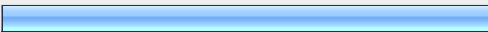
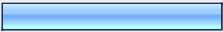
16. Met wie stelt u de leeslijst samen?

		Response Percent	Response Count
ik stel de lijst zelf samen		51.5%	84
ik nam de lijst (gedeeltelijk) over van een collega of voorganger		11.7%	19
in samenspraak met de vakgroep Nederlands		12.9%	21
met 1 of meerdere collega's		22.7%	37
met mijn leerlingen (klassikale samenspraak over de leeslijstsamenstelling)		1.2%	2
	Anders, namelijk:		21
	<i>answered question</i>		163
	<i>skipped question</i>		69

17. Wanneer maakte u voor het laatst een aanpassing aan de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst?			
		Response Percent	Response Count
10 schooljaren of langer geleden		0.0%	0
tussen 5 en 10 schooljaren geleden		1.2%	2
4 schooljaren geleden		0.6%	1
3 schooljaren geleden		1.8%	3
2 schooljaren geleden		5.4%	9
vorig schooljaar		19.6%	33
dit schooljaar		71.4%	120
	answered question		168
	skipped question		64

18. Voor de keuze van titels en auteurs bij de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst maakt u gebruik van: (meerdere antwoorden mogelijk)			
		Response Percent	Response Count
bepaalde handboeken of vakliteratuur		51.5%	85
het internet: sites over boeken, leestips en leeslijsten		38.8%	64
eigen leesverleden: boeken die ik zelf gelezen heb en boeiend vond, hebben een verhoogde kans om opgenomen te worden in de leeslijst		85.5%	141
rangschikkingen, bestsellerlijsten of boeken top 10's zijn een inspiratiebron voor titels van boeken voor de leeslijst		37.6%	62
recensies of literatuurartikels uit kranten of tijdschriften		58.8%	97
de leerlingen: zij bepalen (mee) de leeslijst		31.5%	52
literaire prijswinnaars (Gouden Uil,			

AKO, Libris,..): deze boeken hebben bij mij een verhoogde kans om opgenomen te worden in de leeslijst		59.4%	98
aanbod van uitgeverij (bvb. boektoppers)		35.8%	59
		anders, namelijk:	12
		answered question	165
		skipped question	67

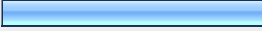

19. Heeft elk boek uit de leeslijst eenzelfde gewicht/waarde?			
		Response Percent	Response Count
ja, alle titels zijn evenwaardig		69.0%	116
nee, elk boek heeft een specifieke waarde		31.0%	52
		answered question	168
		skipped question	64

20. U gaf aan dat elk boek een specifieke waarde heeft. Waarop zijn de verschillen in waarde dan gebaseerd? (meerdere antwoorden mogelijk)			
		Response Percent	Response Count
aantal bladzijden		38.5%	20
moeilijkheid inhoud/schrijfstijl		94.2%	49
		anders, namelijk:	9
		answered question	52
		skipped question	180

21. Laatste vraag: Hieronder staan een aantal doelen die met het verplichte literatuurlezen bereikt kunnen worden. Rangschik deze in orde van belangrijkheid. NB: één antwoord per kolom is slechts mogelijk.

	minst belangrijk					meest belangrijk	Rating Average	Response Count
leesplezier	2.4% (4)	4.8% (8)	9.0% (15)	15.0% (25)	24.0% (40)	44.9% (75)	4.88	167
cultuuroverdracht	16.8% (28)	26.3% (44)	15.6% (26)	22.2% (37)	13.2% (22)	6.0% (10)	3.07	167
literair-esthetische vorming	16.2% (27)	18.6% (31)	15.6% (26)	18.6% (31)	15.6% (26)	15.6% (26)	3.46	167
individuele ontplooiing	5.4% (9)	10.8% (18)	18.0% (30)	18.0% (30)	25.1% (42)	22.8% (38)	4.15	167
vergroting van de algemene taalvaardigheid	46.1% (77)	16.8% (28)	18.6% (31)	9.0% (15)	6.0% (10)	3.6% (6)	2.23	167
maatschappelijke bewustwording en wereldoriëntatie	13.2% (22)	22.8% (38)	23.4% (39)	17.4% (29)	16.2% (27)	7.2% (12)	3.22	167
<i>answered question</i>								167
<i>skipped question</i>								65

22. Geslacht

		Response Percent	Response Count
man		37.0%	60
vrouw		63.0%	102
<i>answered question</i>			162
<i>skipped question</i>			70

23. Geef uw leeftijd aan.

	18	19	20	21	22	23	24
Leeftijd:	0.0% (0)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.6% (1)	1.3% (2)	0.6% (1)

24. Ik volgde de lerarenopleiding.

		Response Percent	Response Count
ja		96.8%	152
nee		3.2%	5
<i>answered question</i>			157
<i>skipped question</i>			75

25. Hoeveel jaren geeft u al Nederlandse les in het ASO 3e graad?

	1	2	3	4	5	6	7
Totaal aantal jaren:	5.7% (9)	5.7% (9)	9.4% (15)	3.1% (5)	3.8% (6)	5.0% (8)	3.1% (5)

26. Op dit moment geef ik (vooral) les in:			Response Percent	Response Count
het gemeenschapsonderwijs			13.7%	22
het officieel gesubsidieerd onderwijs: stedelijke school			1.2%	2
het officieel gesubsidieerd onderwijs: provincieschool			1.2%	2
het vrij gesubsidieerd onderwijs: katholieke school			83.2%	134
het vrij gesubsidieerd onderwijs: methodeschool: Steiner, Freinet, Montessori			0.6%	1
		anders, namelijk:		0
		answered question		161
		skipped question		71

27. Wenst u op de hoogte te worden gehouden van de resultaten van dit onderzoek? Vul dan hieronder het e-mailadres in waarnaar we de resultaten mogen sturen:			Response Percent	Response Count
E-mailadres:			100.0%	132
		answered question		132
		skipped question		100

28. Wil u nog graag een bedenking of suggestie kwijt – dan kan dit hieronder:		Response Count
		36
	answered question	36
	skipped question	196

10.3.4 Antwoorden enquête met vrije invulmogelijkheid:

Vraag 6: Wanneer het gemiddelde aantal boeken anders is voor een bepaalde richting, geef dit dan hieronder aan.

Naam richting en aantal boeken:

ASO totaal vijfde en zesde klas: 8 boeken

Lawi 3

ASO: 4

Wetenschappen optie sport: 4 boeken

Economie – wiskunde: 5

ASO 4

6 ASO: 4 boeken

3 voor TSO

ASO 4

ASO 4

TSO (topsport) 3

Techniek-wetenschappen 4

4 voor ASO

TSO 3

TSO 3

Vraag 8: U gaf aan dat er boeken zijn die verplicht klassikaal gelezen worden. Kan u hieronder aangeven welke boeken er gelezen worden?

Een eerste boek dat klassikaal wordt gelezen:

1. 'Specht en zoon', Willem Jan Otten
2. D. Meijsing: de tweede man
3. W. F. Hermans / De donkere kamer van Damocles
4. "Niets was alles wat hij zei" N. Balthazar
5. Zoeken naar Eileen, Leon de Winter
6. A.Japin " Een schitterend Gebrek"
7. Met angst en beven. Amélie Nothomb
8. Oesters Rascha Peper
9. Arthur Japin Een schitterend gebrek
10. A. Grunberg / Tirza
11. T. Krabbé / Het gouden ei
12. Willem Elsschot 'Villa des Roses'
13. De ruimte van Sokolov, De Winter
14. Jan Simoen, Met mij gaat alles goed
15. W. Elsschot Het Dwaallicht 6des
16. Hugo Claus, Vrijdag
17. de aanslag van Mulisch
18. Tristan en Isolde (Ed Franck) - opwarmertje
19. Dimitri Verhulst, Problemski Hotel
20. Harry Mulisch, De aanslag
21. Mulisch/ De aanslag
22. Dimitri Verhulst/Problemski Hotel
23. Dimitri Verhulst / Problemski hotel (Boektopper, voor dit jaar)
24. Tommy Wieringa : Joe Speedboot
25. Süskind : Het parfum
26. Harry Mulisch "De aanslag"
27. Dimitri Verhulst De helaasheid der dingen
28. De Aanslag (Harry Mulisch)
29. Dimitri Verhulst/Problemski hotel
30. Tom Naegels / Los
31. de boektoppers voor dat jaar
32. Harry Mulisch/De Aanslag
33. De aanslag / H. Mulisch

34. anna enquist, het geheim
35. Leo Pleysier Wit is altijd schoon
36. dimitri verhulst : problemski hotel
37. Suskindt - Het parfum
38. Harry Mulisch
39. Het geheim Anna Enquist
40. De Aanslag H Mulisch
41. Primo Levi : Is dit een mens ?
42. Mulisch 'De aanslag'
43. Sofokles
44. Harry Mulisch - De Aanslag
45. Brouwers Bezonken rood
46. De trein der traagheid, Johan Daisne
47. De Aanslag. Harry Mulisch
48. Harry Mülisch De Aanslag
49. Karakter, F. Bordewijk
50. Leon De Winter - Zoeken naar Eileen
51. primo levi is dit een mens
52. Stefan Brijs/De engelenmaker
53. Marquez Kroniek van een aangekondigde dood
54. Anna Enquist: Het Geheim
55. Een opgehouden onweer / Jacques Hamelink
56. Opgehouden onweer / Jacques Hamelink
57. simone van der vlugt/schaduwzuster
58. Harry Mulisch De Aanslag
59. Patrick Süskind (Het Parfum)
60. Harry Mulisch. De Aanslag
61. De Aanslag – Mulisch
62. dit jaar : De Aanslag (H. Mulisch)
63. Tom Lanoye / Bij Jules en Alice
64. Hersenschimmen (Bernlef)
65. Amélie Nothomb/Met angst en beven
66. Mulisch De Aanslag
67. Mortier Marcel
68. De aanslag. H.Mulisch
69. Harry Mulisch, 'De aanslag'
70. "De aanslag" van Harry Mulisch
71. Aidan Chambers (De Tolbrug)
72. Hella S. Haasse: Sleuteloog
73. Elsschot/Het dwaallicht
74. Grunberg: Tirza

Een tweede boek dat klassikaal wordt gelezen:

1. J. Winterson: de passie
2. L. de Winter / De ruimte van Sokolov
3. Lucifer, Vondel
4. H.Haasse "Sleuteloog"
5. Los TomNaegels
6. La Place de la Bastille Leon de Winter
7. Tommy Wieringa Joe Speedboot
8. H Munstermann / De Bekoring
9. Dimitri Verhulst 'Helaasheid der dingen'/'Mevrouw Verona'
10. Medea, Ed Franck
11. Harry Mulisch, De Aanslag
12. Gouden ei (Tim Krabbé) (niet elk jaar)
13. Dimitri Verhulst, Problemskihotel
14. Enquist/ Het geheim
15. Harry Mulisch/De aanslag
16. Haruki Murakami : Ten zuiden van de grens
17. Hrrermans: Donkere Kamer van Damocles
18. jef geeraerts, de zaak alzheimer
19. Hella Haasse Sleuteloog
20. charles den tex : de macht van mijnheer miller
21. Tom Lanoye
22. Problemski Hotel dimitri Verhulst
23. Amos Oz 'Hoe genees je een fanaticus?'
24. Koning Oedipus
25. Het geheim, Anna Enquist
26. essay: Hoe genees je een fanaticus? Amos Oz
27. De gedaanteverwisseling, F. Kafka
28. elsschot kaas
29. Claus De bruid in de morgen
30. Marianne Fredriksson: De kracht van een vrouw
31. De Metsiers / Hugo Claus
32. De Metsiers / Hugo Claus
33. Tessa De Loo De Tweeling
34. De Grot - Krabbe
35. Hugo Claus / een roman naar keuze
36. Kaas (Willem Elsschot)

37. Annelies Verbeke/Slaap
38. Naegels Los
39. Problemski hotel. D.Verhulst
40. Willme Elsschot, 'Het dwaallicht'

41. Per Nilsson (17)
42. Pauline Slot: Zuiderkruis
43. Verhulst: De helaasheid der dingen

Een derde boek dat klassikaal wordt gelezen:

1. D. Grossman: het zigzagkind	de hond in de nacht
2. A. Van Dis "Familieziek"	12. Harry Mulisch : de aanslag
3. Verborgen Bron Hella Haasse	13. Loverboy René Appel
4. Stad der blinden Saramago	14. Taal zonder mij, Kristien Hemmerechts
5. D Verhulst / De helaasheid der dingen	15. Max Havelaar, Multatuli
6. Gerard Reve 'De Avonden'	16. Pieter Aspe De Midasmoorden
7. De trein der traagheid, Daisne OF	17. boektopper1
8. Verhulst/ Problemski hotel	18. Patrick Süskind/Het parfum
9. Charles den Tex/De macht van mijnheer Miller	19. Variabel
10. Bernard Schlink : De voorlezer	20. Patrick Süskind (Het Parfum)
11. marc haddon, het wonderbaarlijke voorval van	21. Leon de Winter: God's gym
	22. Münsterman: De bekoring

Een vierde boek dat klassikaal wordt gelezen:

1. A. Japin: een schitterend gebrek
2. L. De winter " God's Gym"
3. De aanslag Harry Mulisch
4. De ruimte van Sololov Leon de Winter
5. Karakter, Bordewijk
6. Den Tex Charles/ De macht van mijnheer Miller
7. Anna Enquist/Het geheim
8. Willem Elsschot - Het dwaallicht
9. elsschot, kaas
10. hugo claus : vrijdag
11. Met angst en beven Amélie Nothomb
12. De aanslag, Harry Mulisch
13. De Tweeking, T.de Loo
14. Willem Frederik Hermans
Nooit meer slapen
15. boektopper 2
16. Adriaan van Dis: Familieziek

Een vijfde boek dat klassikaal wordt gelezen:

1. J. Brouwers: bezonken rood
2. Walter van den Broeck/Groenten uit Balen
3. margriet de moor, eerst grijs, dan wit dan blauw
4. anna enquist : het geheim
5. De aanslag Harry Mulisch
6. Jozef Van Hoeck Voorlopig Vonnis
7. Arthur Japin: Een schitterend gebrek

Vraag 12: Wat voor soort boek moet de leerling in de loop van het schooljaar zeker gelezen hebben? (meerdere antwoorden mogelijk).

De rubriek *anders, namelijk* leverde de volgende antwoorden op:

1. Nee
2. vrije keuze - mijn lijst is een mix van
3. om het even
4. Van de 4 boeken mogen zij max. 1 adolescentenroman en 1 thriller lezen, verder geen beperking binnen de uitgebreide lijst
5. alles mag mits vooraf afgesproken
6. niets moet, al deze bovenstaande genres kunnen
7. Mijn lijst bevat verschillende soorten boeken. De leerlingen kiezen op basis van hun interesse. In de literatuurlessen maken ze wel kennis met de verschillende soorten.
8. strips
9. verschillende genres in de lijst, de lln. kiezen zelf, maar moeten variëren in genre
10. een recent verschenen roman
11. kortverhaal (uit een lijst van 10)
12. recente boeken, minstens twee uitgegeven in 2006/2007/2008
13. één boek van voor 1920
14. actuele roman die in de media aandacht kreeg (boeken top-10, shortlists literaire prijzen,...)
15. ik ga voornamelijk uit van de interessesfeer van de leerling, en dat om het leesplezier te bevorderen. Het heeft geen zin iemand iets te doen lezen dat ze niet zullen smaken; daardoor krijgen ze een afkeer van literatuur.
16. hangt een beetje af van jaar tot jaar
17. middeleeuws werk
18. Strip/ 'Graphic Novel'

19. afhankelijk van de keuze die boektoppers maakt, de andere genres worden via fragmenten tijdens de lessen aangereikt.
20. geen verplichting; het mogen 4 thrillers zijn, of 1 thriller en 3 adolescentenromans of 2 historische romans en 2 romans uit de canon. De leerlingen kiezen vrij uit de aangeboden lijst.
21. essayistisch werk, bv. Taal zonder mij (K. Hemmerechts)
22. Een recent werk
23. roman met minimum niveau
24. geen verplichting
25. conform de lijst Lijsters. Uiteraard spoor ik de leerlingen aan tot meer lezen
26. recente Nederlandstalige roman die bekroond werd

Vraag 13: Welke genres komen bij u niet in aanmerking om te worden gelezen via de leeslijst? (meerdere antwoorden mogelijk)

De rubriek *ander genre, namelijk* leverde de volgende antwoorden op:

1. chick lit, probleemromans, (auto)biografische werken, ...
2. jeugdromans
3. ik keur niets af
4. strips niet, comic novel kan wel
5. Vertalingen uit Engels of Frans
6. alles wat te weinig niveau (stijl, woordkeuze, structuur...) heeft
7. vb. filmscenario
8. literatuur in Engels en Frans
9. biografieën e.d.)
10. chicklit
11. science fiction, fantasy
12. strips onder voorbehoud

Vraag 16: Met wie stelt u de leeslijst samen?

De rubriek *anders, namelijk* leverde de volgende antwoorden op:

1. aangevuld met persoonlijke lijst
2. misdaadlijst doorgekregen van J. Vervoort, recensent.
3. ook in samenspraak met de leerlingen
4. via een vriendin leerkracht
5. Literatuurlijst bij handboek
6. collega's die allemaal lesgeven in 6 ASO
7. Boektoppers
8. De leeslijst is een 'aanbeveling', heeft geen bindend karakter, wie een ander boek wil lezen kan dat doen.
9. ik doe een suggestie en leerlingen vullen aan
10. Leeslijst uit NV Nederlands
11. Met tips van collega's (m.b.t. werken met bepaald thema)
12. ik neem de meest recente lijst van mijn handboek
13. ik gebruik de lectuurlijst van de centrale openbare bibliotheek Gent
14. gedeeltelijk in samenspraak met collega's
15. + Boektoppers
16. aangevuld met boektoppers
17. met een bevriende leerkracht Nederlands
18. Dit jaar nam ik de Boektoppers, maar andere jaren was dat ook al eens De Grote Lijsters of de Pentareeks
19. maar de leerlingen kunnen boeken laten opnemen en verwijderen van de lijst, mits argumentatie
20. ik pas mijn lijst jaarlijks aan, en houd daarbij rekening met suggesties van leerlingen en collega's
21. en gedeeltelijk in samenwerking met collega's

Vraag 18: Voor de keuze van titels en auteurs bij de inhoudelijke samenstelling van de leeslijst maakt u gebruik van: (meerdere antwoorden mogelijk)

De rubriek *anders, namelijk* leverde de volgende antwoorden op:

1. deelname aan Inktaap
2. thematiek die behandeld wordt
3. lijsten met titels uit de bib rond bepaalde thema's
4. recente successen zoals Harry Potter, Dan Brown, >Zafon,
5. de canon
6. Bij het kiezen van boeken voor mezelf laat ik mij leiden door alles wat hierboven staat. Op de boekenlijst komen vervolgens alleen boeken die ikzelf gelezen heb en die ik geschikt vind voor vijfdejaars. Deze lijst wordt tijdens het schooljaar nog aangevuld, afhankelijk van mijn leeservaringen.
7. shortlists literaire prijzen, niet enkele de winnaars
8. de leeservaring van de mensen van de centrale openbare bib Gent (zie hoger)
9. Ik heb een verschrikkelijke grondige afkeer van het commerciële spelletje genaamd Boektoppers.
10. tips van bevriende leesbeesten
11. Boektoppers
12. voornamelijk uit eigen ervaring en leesclubwerking

Vraag 20: U gaf aan dat elk boek een specifieke waarde heeft. Waarop zijn de verschillen in waarde dan gebaseerd? (meerdere antwoorden mogelijk)

De rubriek *anders, namelijk* leverde de volgende antwoorden op:

1. aantrekkelijkheid van de stijl en inhoud voor leerlingen
2. inhoud en sterkte gevoelens erin beschreven
3. Of het boek een uitdaging is voor de lln, chicklit, Potter en Aspe lezen vlotter maar wie Hosseini of Claus leest, verdient een extra pluim.
4. thematiek, boeken die jongens resp. meisjes meer zullen aanspreken
5. interessante onderwerpen
6. + thema
7. genre, periode, ...
8. opdracht die volgt moeilijker
9. de verwerking

10.3.5 Suggesties van respondenten

Einde van de online enquête.

Wil u nog graag een bedenking of suggestie kwijt – dan kan dit hieronder:

1. Leerlingen lezen wel graag, maar ze hebben een hekel aan de taken die eraan gekoppeld worden. Het leerplan staat het leesplezier vaak in de weg.
2. i.v.m. vraag 19: blijkbaar wordt er door enkele mensen gewerkt aan literatuurlijsten waarin de moeilijkheidsgraad van de boeken wordt aangegeven. Zou heel handig zijn om rekening mee te kunnen houden en de opdrachten te diversifiëren o.b.v. de leeservaring van de lln.
3. Bij sommige vragen zou er nog ruimte voor nuancering gegeven kunnen worden
4. Na soms negatieve (commentaar)problemen, hebben wij als vakgroep besloten om geen leeslijsten meer te gebruiken, maar de leerlingen vrij een keuze te laten maken voor hun huislectuur; er is wél de beperking dat het bij voorbeeld werk van een Nederlandstalige auteur moet zijn.
5. Het rangschikken in volgorde van belangrijkheid is bijzonder moeilijk. Eigenlijk wegen een aantal doelstellingen ongeveer even zwaar door en hoop ik ze eigenlijk allemaal zo goed mogelijk te bereiken.
6. De laatste vraag is niet echt valabel. Wie via lectuur aan cultuuroverdracht en maatschappelijke bewustmaking doet, werkt terzelfdertijd ook aan de .ndividuele ontplooiing van de leerling;
7. Ik zou graag enkele tips krijgen over het juist beoordelen van een "boekbespreking" en methodes om er zeker van te zijn dat ze het boek zelf lezen en bespreken (die toch niet te vreselijk veel werk vragen om te corrigeren en te checken)
8. Waarom word ik 'uitgerangeerd' als ik niet met een lijst werk? Ik laat mijn leerlingen in de bieb zelf een boek zoeken in de hoop hun leeszin al niet op voorhand te bederven.
9. Ben zeker van plan om de leeslijst volgend jaar meer naar mijn hand te zetten en meer oorspronkelijk Nederlandse werken op te nemen ipv vertalingen

10. bij vraag 21 was het moeilijk om een rangorde qua belangrijkheid op te stellen; bij het ene boek hebben ze meer aan het ene dan aan het andere ...
11. relativiteit van enquêtes?
12. aanrader : Inktaaproject : 3 recente boeken worden klassikaal gelezen, met juryverslag en ondersteuning van het project. Wordt voor het vijfde jaar georganiseerd
13. Lang leve de boekenlijstjes!
14. Belangrijk om weten: de leeslijst waarvan sprake is een lijst van 12 kortverhalen die de leerlingen alle 12 lezen en waaruit ze er per twee een kiezen voor uitgebreide analyse (per 2) en bespreking van die analyse (in groepen van 7 lln.). Later op het jaar kiezen de lln. vrij een tweede literair werk, naar keuze individueel of met anderen.
15. Naast de verplichte literatuur mogen de leerlingen steeds iets vertellen over een ander boek (eender welk genre) dat ze gelezen hebben.
16. Maar of al die inspanningen ook enig nut hebben...
17. na jaren eigen literatuurlijsten (in samenspraak met vakcollega's derde graad) kozen we voor de boektoppers of de grote lijsters, de prijs is interessant, de kwaliteit verschilt nogal van jaar tot jaar, er is niet altijd veel evenwicht tussen vlaamse en nederlandse auteurs, maar elke leerling beschikt over een eigen exemplaar van het boek, dat maakt klassikale bespreking heel gemakkelijk, iedereen weet waar het over gaat, vermits de onderwerpen heel gevarieerd zijn, kunnen heel wat romansoorten ter sprake komen, kortom, elk jaar wegen we de voor- en nadelen af van de boektoppers e.d. we blijven bezig
18. Vraag 21 : i.v.m. de doelen die ik met deze verplichte literatuur wil bereiken : ik vind deze doelen allemaal belangrijk. Het gegeven antwoord weerspiegelt dan ook slechts gedeeltelijk mijn standpunt. Persoonlijk vind ik dat literatuur zoveel te bieden heeft en ik hoop dan ook om bij zoveel mogelijk leerlingen zoveel mogelijk van deze doelen te bereiken.
19. Opmerking: Twee van de drie te lezen boeken komen voor op een (uitbreidbare) thematische leeslijst, het derde boek komt uit een open leestijl, nl. een actuele roman die media-aandacht kreeg (boeken top-10, shortlists literaire prijzen,...).

20. vraag 24 is onduidelijk: "de lerarenopleiding": wil dat zeggen "u bent regent uit normaalschool" of "u hebt een pedagogisch diploma" (vb licentiaat met aggregaatsdiploma) Ik ben licentiaat met aggregaat en ging niet naar de "normaalschool".
21. Die vraag over die doelen van lezen vond ik een beetje vals. Al deze doelen zijn belangrijk, het is onmogelijk ze volgens belangrijkheid te rangschikken.
22. Ik had bij de enquête het gevoel dat ik niet altijd kon nuanceren: Ik geef vier leesopdrachten per jaar, soms geef ik daarbij een leeslijst, soms stuur ik de leerlingen in een bepaalde richting. Het hangt af van de klasgroep, actualiteit, ...
23. De samenstellers van de leerplannen houden er op geen enkel moment rekening mee dat niet iedereen even graag leest. Aan de leerkracht om daar iets op te vinden. Maar zo werken de samenstellers van leerplannen nu eenmaal: eerst een idee lanceren, dan leerkrachten de oplossingen laten bedenken, en dan de beste oplossingen in leerboeken verkopen.
24. Leeslijsten hebben absoluut voordelen maar werken ook contraproductief: er wordt niet buiten de lijntjes gekeken, de canon is aanvechtbaar, de standaardbesprekingen raken makkelijk in omloop, enz.
25. Het literatuuronderwijs Nederlands dat een docent realiseert, wordt ook sterk beïnvloed door zijn onderwijsactiviteit in vreemde talen!
26. Het literaire canon is voor mij niet zo belangrijk. Ik reik via de lessen fragmenten aan van 'moeilijkere' auteurs. Op deze manier kunnen de geïnteresseerde leerlingen verder gaan en het boek op eigen initiatief lezen. Ik vind het vooral belangrijk dat leerlingen mij komen vertellen dat ze de boeken voor Nederlands boeiend of interessant vonden. Het kan niet de bedoeling zijn dat ze na het zesde jaar geen zin meer hebben om ooit nog een boek aan te raken. Daarom staan leuke en vaak creatieve opdrachten centraal bij de bespreking en de verwerking van de boeken. Boektoppers biedt hierbij vaak heel wat mogelijkheden en het wordt financieel haalbaar om alle leerlingen eenzelfde boek te laten lezen.
27. Ik stel de lijst samen in samenspraak met mijn collega 3de graad én met de vakgroep (ik kon geen twee antwoorden aangeven). Ook waar ik de keuze moest maken tussen wat meer of minder belangrijk is, heb ik niet echt naar waarheid kunnen antwoorden omdat bepaalde aspecten voor mij gewoon gelijkwaardig zijn.

Toch kon ik niet twee keer dezelfde mogelijkheid aangeven. Jammer.

28. 1) Het leesplezier van veel leerlingen gaat verloren wanneer aan dat lezen taken gekoppeld worden (zoals het aanleggen van een leesdossier). Heel veel taken worden trouwens letterlijk van het internet gekopieerd, wat het evalueren zinloos maakt. 2) Het blijft moeilijk om leerlingen van de 3de graad warm te maken voor Nederlandstalige auteurs.
29. Nog niet geprobeerd, maar ik doe het volgend jaar: lit.strips (De Avonden en Kaas) om canonauteurs aantrekkelijker te maken. Een enthousiaste aanpak vanwege de leraar vind ik echt belangrijk: ik lees zelf behoorlijk wat, na elke vakantie deel ik mijn recente leeservaringen mee, in het 6de jaar vragen ze het soms al spontaan. In het begin van het 5de jaar hebben veel leerlingen nog moeite met overschakelen naar 'echte lit' en laten zich afschrikken door ongewone structuur, open einde, geen happy end, etc... Ik probeer hen individueel te begeleiden (schoolbib)
30. In mijn antwoorden kon ik niet aangeven dat de verplichte boeken telkens wisselen.
31. Het minimaal aantal te lezen boeken (4), ligt vast door het leerplan ...
32. Toneeltekst = liever een toneelstuk bijwonen dan lezen; toneel lezen is hetzelfde als muziek benaderen door de partituur te lezen.
33. Succes met de verwerking van de gegevens!
34. leesplezier vind ik ontzettend belangrijk, maar mijn leerlingen lezen blijkbaar sowieso wat hen interesseert, dus vind ik boeken aanbieden ivm 'ontplooiing' en 'cultuuroverdracht' veeleer mijn opdracht
35. Als er goede tips uit de bus komen, graag! Een groot deel van onze leerlingen heeft een hekel aan lezen en zij zijn heel moeilijk te motiveren. Zij vinden ook hun weg niet in de bibliotheken.
36. Veel succes met dit werk! Ik vond het bijzonder moeilijk dat je voor bepaalde antwoorden maar 1 mogelijkheid per kolom mocht aanduiden...

10.3.6 Lijst van alle Vlaamse scholen met een richting ASO derde graad

Totaal aantal scholen in Vlaanderen met ASO-onderwijs in de derde graad: 360

scholenverdeling volgens onderwijsnet:
gemeenschapsonderwijs: 95 26,4 %
officieel gesubsidieerd onderwijs: 14 3,8 %
vrij gesubsidieerd onderwijs: 251 69,8 %

Samenstelling per Arrondissement

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Aalst: 20

Schoolnaam	Plaats	Contactgegevens	Onderwijsaanpak
DVM Humaniora	Aalst	c.waegeman@dvmaalst.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum I	Aalst	atheneum@atheneumaalst.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum II	Aalst	lyceum.aalst@skynet.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Jozefscollege	Aalst	arie.derijck@sifcaalst.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Maartensinstituut	Aalst	kolva.smi@smt-aalst.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Sint-Vincentius a Paulo	Gijzegem	svi.gijzegem@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Stella Matrinacollege	Lede	smcleda@pandora.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Ninove	ka.ninove@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Aloysiuscollege	Ninove	robrecht.vandenbroeck@likorn.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefschool	Mere	sismere@village.uunet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut voor Katholiek Secundair Onderwijs	Denderleeuw	ikso@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Denderleeuw	ka.denderleeuw@gemeenschapsonderwijs.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum	Geraardsbergen	directie@ka-geraardsbergen.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Catharinacollege	Geraardsbergen	college@unicall.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefinstituut	Geraardsbergen	sint.jozef.so@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Atheneum Herzele	Herzele	atheneum.herzele@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Paulusinstituut	Herzele	lidwine.desadeleer@sint-paulus.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk atheneum	Zottegem	ka.zottegem@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Onze-Lieve-Vrouwcollege I	Zottegem	e.vandermaelen@bevegem.olvcollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouwcollege III	Zottegem	directie@grotenberge.olvcollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Antwerpen: 62			
Hiberniaschool	Antwerpen	rudolf.steinerschool.vzw@pandora.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Dames van het Christelijk Onderwijs	Antwerpen	de.dames@idco.org	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouwcollege	Antwerpen	olv@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Lievenscollege	Antwerpen	humaniora@sintlievensantwerpen.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Ludgardisschool	Antwerpen	informatie@sintludgardisantwstad.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Norbertusinstituut	Antwerpen	secretariaat@sint-norbertus.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Israëlitisch Atheneum Jesode-Hatora-Beth-Jacob	Antwerpen	dirk.brans@jhbj.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum II Antwerpen	Antwerpen	ka2.antwerpen@gemeenschapsonderwijs.be	gemeenschapsonderwijs
Provinciaal Instituut Sint-Godelieve	Antwerpen	info@pisingodelieve.provant.be	officieel gesubsidieerd onderwijs

Tachkemoni Atheneum	Antwerpen	atheneum@tachkemoni.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Vrije Israelitische school voor Secundair Onderwijs Yavne	Antwerpen	yeshiva@yahoo.com	vrij gesubsidieerd onderwijs
H.Piუს X-instituut - Bovenbouw	Berchem	info@piustien.net	vrij gesubsidieerd onderwijs
Leonardo Lyceum/Groensport	Antwerpen	kathy.douchar@stad.antwerpen.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Leonardo Lyceum/Pestalozzi	Antwerpen	info@lyceum.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Campus Linkeroever	Antwerpen	info@campuslinkeroever.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Sint-Annacollege	Antwerpen	info@sint-annacollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Stedelijk Instituut voor Secundair Onderwijs nr. III	Deurne	siso3@siso3.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum I Antwerpen	Antwerpen	info@atheneumantwerpen.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum Deurne	Deurne	ka.deurne.antwerpen@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Annuntia-Instituut	Wijnegem	directie@annuntia.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Xaveriuscollege	Borgehout	Secretariaat@xaveriuscollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefsinstituut	Borsbeek	info@sjf-borsbeek.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Groenendaalcollege	Merksem	info@groenendaalcollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Berchem	Berchem	KA.BERCHEM.Antwerpen@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Katholiek Scholencentrum JOMA	Merksem	directie@ksjoma.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Eduardusinstituut	Merksem	secundair@sint-eduardus.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Ludgardisschool	Merksem	info@slm.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Ekeren	Ekeren	ka.ekeren@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Moretus 1	Ekeren	info@moretus-ekeren.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Moretus 3	Ekeren	info@moretus-ekeren.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Malle	ka.malle@sgr3.be	gemeenschapsonderwijs
Mariagaarde Instituut	Westmalle	secretariaat@mariagaarde.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Maris Stella Instituut	Malle	instituut.maristella@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jan Berchmanscollege	Westmalle	college@sjmalle.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Gabriëlcollege	Boechout	directie@st-gabriel.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Regina Pacisstituut - A.S.O.	Hove	Regina.Pacis.Hove@regpacho.com	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefsinstituut	Konitich	secretariaat@sjf.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Ritacollege bovenbouw	Konitich	sint.ritacollege@pandora.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Vrije Nederlandstalige school Lucerna College	Antwerpen	secretariaat@lucernacollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Middelbare Rudolf Steinerschool Vlaanderen	Berchem	info@de-es.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouwinstituut	Berchem	secretariaat@pulhof.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouwfamilie	Berchem	info@wilfan.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Ursula-instituut	Wilrijk	st-ursulawilrijk@scarlet.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum	Mortsel	ka.mortsel@gemeenschapsonderwijs.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdes- college	Elegem	info@olive.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum Hoboken	Hoboken	ka.hoboken.antwerpen@rago.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Agnesinstituut	Hoboken	bovenbouw@sint-agnesinstituut.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum	Boom	KA.Boom@rago.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouwinstituut Bovenbouw ASO	Boom	info.aso@olivboom.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Schoten	ka.schoten@sgr3.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Cordula Instituut	Schoten	directie@sintcordula.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Sint-Michielscollege	Schoten	persadnin@sintmichel-schoten.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Vita et Pax College	Schoten	vita.pax@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
College van het Eucharistisch Hart	Essen	directie@CollegeEssen.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefinstituut ASO	Essen	secretariaat@stjofzefasoessen.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Heilig Hart	Kalmthout	hartkalmthout@pandora.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Kapellen	ka.kapellen@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Gemeentelijk Instituut Brasschaat Secundair Onderwijs	Brasschaat	secretariaat@gibbrasschaat.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Brasschaat	ka.brasschaat@sg3.be	gemeenschapsonderwijs
Mater Dei Instituut	Brasschaat	secretariaat@materdeibrasschaat.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Michielscollege	Brasschaat	algdir@smcb.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Mater Salvatorisinstituut	Kapellen	msi@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Brugge: 21

Koninklijk Atheneum I	Brugge	kat.brugge@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Lyceum Hemelsdaele	Brugge	humaniora@hemelsdaele.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Andreasinstituut	Brugge	sabrasso@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Franciscus-Xaveriusinstituut	Brugge	info@stxbrugge.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefinstituut ASO	Brugge	sih@sintjzefhumaniora.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Leocollege	Brugge	info@sint-leocollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Abdijsschool van Zevenkerken	Sint-Andries	administratie@abdijsschool.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum II	Sint-Michiels	ka2.sint-michiels@rago.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartinstituut	Sint-Andries	humaniora.doorstr@olvh-brugge.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Lodewijkscollege	Sint-Andries	humaniora@sint-lodewijkscollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Vrije handels- en sportinstituut Sint-Michiels	Sint-Michiels	vhsi@vhsi.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Knokke	ka.knokke@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Jozefsinstituut Lyceum	Knokke-Heist	st.jozefsinstituut@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum III	Assebroek	ka3.assebroek@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Middelbare Rudolf Steinerschool	Sint-Kruis	steinerschool.brugge@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouwecollege	Assebroek	directie@olva.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Andreasinstituut	Sint-Kruis	sask.humaniora@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Maerlant Blankenberge - De Haan	Blankenberge	ka.blankenberge@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Pieterscollege	Blankenberge	info@demare.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefsinstituut	Torhout	paul.vanthourmout@sint-rembert.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefcollege	Torhout	ann.stael@sint-rembert.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Brussel: 19

Maria-Boodschapslyceum	Brussel-Stad	mabo@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jan Berchmanscollege	Brussel-Stad	willy.peeters@vvc.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Hoofdstedelijk Atheneum Karel Buis	Laken	sec.karlbuis@brunette.brucity.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Jan-van-Ruusbroeckcollege	Laken	info@ruusbroec.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Lyceum Martha Somers Brussel	Laken	lyceum.brussel@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Maria Assumptielyceum ASO	Laken	pwillekens@malb.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Koninklijk Atheneum Scharbeek-Evere	Scharbeek	info@kahel.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum Etterbeek	Etterbeek	info@kaetterbeek.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum Anderlecht	Anderlecht	ka.anderecht@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum Sint-Jans-Molenbeek	Sint-Jans-Molenbeek	ka.sint-jans-molenbeek@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Guido-instituut	Anderlecht	siguido.directie@vyc.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Niklaasinstituut	Anderlecht	sni@vyc.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Koekelberg	Koekelberg	michele.severens@vyc.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Pieterscollege	Jette	ASO@sint-pieterscollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Sint-Pieters-Woluwe	Sint-Pieters-Woluwe	kaspw@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Mater Dei-instituut	Sint-Pieters-Woluwe	info@materdei-spw.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefscollège	Sint-Pieters-Woluwe	secretariaat@sjc.skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Lutgardiscollège	Oudergem	info@lutgardiscollège.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Ukkel	Ukkel	ka.ukkel@rago.be	gemeenschapsonderwijs

Scholien met ASO 3e graad: Arrondissement Dendermonde: 9

Heilige Maagdcollège	Dendermonde	hemaco@online.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Dendermonde	ka.dendermonde@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Vincentiusinstituut	Dendermonde	secr@stvin.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefinstituut	Hamme	sjf@dumme.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Wetteren	ka.wetteren@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Marigaard	Wetteren	secretariaat@marigaard.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Getrudiscollège	Wetteren	gertrudiscollège@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Pius-X-instituut	Zele	piusx.zele@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Vincentiuscollège	Buggenhout	stvinbu@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholien met ASO 3e graad: Arrondissement Diksmuide: 2

Sint-Aloysiuscollège	Diksmuide	sadi@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Technisch Atheneum	Koekelare	kta.koekelare@gemeenschapsonderwijs.be	gemeenschapsonderwijs

Scholien met ASO 3e graad: Arrondissement Eeklo: 6

Koninklijk Atheneum	Zelzate	ka.zelzate@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Laurensinstituut	Zelzate	campus.sint-laurens.so-slaso@fracarita.org	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Eeklo	KA.EEKLO@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Vincentius	Eeklo	info@collegelendoorn.zvl.org	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Maldegem	ka.maldegem@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Virgo Sapientiae instituut	Maldegem	virgo-sapientiae@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholien met ASO 3e graad: Arrondissement Gent: 22

Atheneum Wispeberg	Gent	wispeberg@gent.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Humaniora Nieuwen Bosch	Gent	nbosch@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut van Gent	Gent	info@institutuvangent.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum II	Gent	ka2.gent@g-o.be	gemeenschapsonderwijs

Koninklijk Atheneum III	Gent	kavoskenstaan@kavoskenstaan.be	gemeenschapsonderwijs
Middelbare Rudolf Steinerschool Vlaanderen	Gent	info@steinerschoolgent.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Barbaracollege	Gent	sbarbara@sbarbara.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Bavohumaniora	Gent	sint.bavohumaniora@sbn-gent.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Geertuinstituut	Gent	vangelder.sintgeertuid@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Lievenscollege	Gent	directie@slc-gent.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Paulusinstituut	Gent	info@sintpaulusgent.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Pietersinstituut	Gent	renata.janssens@sintpietersgent.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Mariakerke	Mariakerke	ka.mariakerke@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Janscollege	Sint-Amandsberg	visitatie@slc-gent.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Edugo Campus de Toren	Oostakker	info.toren@edugo.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
College der Paters Jozefieten	Melle	college.melle@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Deinze	ka.deinze@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Hendriks- en Zusters Maricolensinstituut	Deinze	rik.decooman@shzmi.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Zusters van de Onbevleete Ontvangenis	Oosterzale	izoo@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Emmaüsinstituut Bovenbouw	Aalter	bovenbouw.sg@emmausinstituut.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Sint-Lutgardis	Zomergem	zomergem.sintlutgardis@svsl.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Franciscus Evergem	Evergem	info@stevergem.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Halle-Vilvoorde: 22

Heilig Hart & college1	Halle	info@hchalle.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Halle	ka.halle@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Onze-Lieve-Vrouwinstituut	Sint-Genesius-Rode	secretariaat@olvrdo.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Victorinstituut bovenbouw	Alsenberg	sintvictor@hotmail.com	vrij gesubsidieerd onderwijs
Regina-Caelijlyceum	Dilbeek	lyceum@erce.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Asse	KA.ASSE@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Martinusscholen ASO	Asse	kristiaan.de.smet@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefinstituut	Terlat	directie@sint-jozei-terlat.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Vrij Katholiek Onderwijs Opwijk	Opwijk	vko@vko.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Godelieve-Instituut ASO	Sint-Martens-Lennik	sint.godelieve.instituut@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Immaculata Maria Instituut	Roosdaal	ini.secundair@imi.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Technisch Atheneum Campus Wemmel	Wemmel	info@campuswemmel.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Donatusinstituut	Merchtem	sint.donatus@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Vilvoorde	kavilvoorde@scarlet.be	gemeenschapsonderwijs
Onze-Lieve-Vrouwecollege	Vilvoorde	info.olvc@kov.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Virgo Sapiensinstituut	Londerzeel	info@virgosapiens.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Grimbergen	Grimbergen	ka.grimbergen@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Theresiacollege	Kapelle-op-den-Bos	info@STK.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Zaventem-Kortenber	Zaventem	ka.zaventem@rago.be	gemeenschapsonderwijs
ZAVO	Zaventem	info@zavo.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Heilig Hartcollege	Wezanbeek-Oppem	directie@hhc.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Martinuscollege	Overijse	college@sno-vzw.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Hasselt: 24

Humaniora Kindshaid Jesu	Hasselt	hkydr@kjhasselt.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum I	Hasselt	kat.hasselt@telenet.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum II	Hasselt	info@sportschoolhasselt.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum III	Hasselt	ka3@lyceum-hasselt.be	gemeenschapsonderwijs
Provinciale Handelsschool Hasselt	Hasselt	phasselt@limburg.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Virga Jessecollege	Hasselt	directie@virgajessecollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Mariaburcht - Secundair Onderwijs	Stevooort	instituut.mariaburcht@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jan Berchmansinstituut	Zonhoven	sib.zonhoven@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Martinusscholen 039313	Herk-de-Stad	araemaekers@st-martinus.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Franciscuscollege ASO	Heusden-Zolder	franciscus.berkenbos@stc.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Onbevlekt Hart van Maria	Lummen	bovenbouwschool.ohvm@st-pieter.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefcollege	Beringen	bovenbouwschool.sjc@st-pieter.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Provinciale Secundaire School	Diepenbeek	psd.diepenbeek@limburg.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Algemeen en Technisch Atheneum	Genk	KTAA1.GENK@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Onze-Lieve-Vrouwlyceum	Genk	olv@lyceumgenk.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jan Berchmanscollege	Genk	info@sibgenk.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefinstituut	Genk	mail@sint-jozefinstituut.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Sint-Truiden	ka.sint-truiden@gemeenschapsonderwijs.be	gemeenschapsonderwijs
KCST2	Sint-Truiden	personeelsdienst@kcst.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouw I	Sint-Truiden	tulbouvwschool@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Bouwenbouw Sint-Michiël	Leopoldsburg	school@bovenbouw-sintmichiël.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Leopoldsburg	ka.leopoldsburg@gemeenschapsonderwijs.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum	Tessenderlo	ka.tessenderlo@gotessenderlo.skynet.be	gemeenschapsonderwijs
Pius-X-College	Tessenderlo	admin@piusxcoltess.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Ieper: 6

Koninklijk Atheneum	Ieper	KA.IEPER@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Lyceum Onze-Lieve-Vrouw-Ter-Nieuwe-Plant	Ieper	directie.lyceum@olvvantuine.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Vincenciuscollege	Ieper	svc.ieper@advalvas.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Mater Amabilis	Wervik	ina.wervik@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Janscollege 1	Poperinge	sjc1@vsop.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Janscollege 2	Poperinge	sjc2@vsop.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Kortrijk: 15

De Pleinschool D	Kortrijk	leiekant@pleinschool.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Don Boscollege	Kortrijk	dbcollege@kortrijk-donbosco.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Kortrijk	ka.kortrijk@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Lyceum Onze-Lieve-Vrouw-van-Vlaanderen	Kortrijk	info@olvvlaanderen.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Amandscollege A 2	Kortrijk	secretariaat@sintamandscollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Theresia-Instituut	Kortrijk	directie@sint-theresia.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Instituut Spes Nostra ASO	Heule	spesnostra-aso@snh.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Spes Nostra Instituut	Kuurne	secretariaat@spesnostra.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Avelgem	ka.avelgem@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Jan Berchmanscollege	Avelgem	peter.vanlerberghe@sjb-avelgem.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Heilig-Hartcollege	Waregem	jm.noreille@collegewaregem.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Waregem	KA.WAREGEM@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart-Instituut ASO	Waregem	info@hemelvaart.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Aloysiuscollege	Menen	college@stalme.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Menen	ka.menen@g-o.be	gemeenschapsonderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Leuven: 29

Heilige Drievaldighedscollege	Leuven	info@heilige-drievaldighedscollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Leuven	ka.leuven@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum 2	Leuven	ka2.leuven@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Paridaensinstituut	Leuven	secundair@paridaens.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sancta Maria Instituut	Leuven	adm@sancta-mariainstituut.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Pieterscollege	Leuven	directeur@sintpieterscollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Heilig Hartinstituut Lyceum	Heverlee	i.schoenaerts@hhh.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Albertuscollege Haastrode	Heverlee	chris.taes@salco-haastrode.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Middelbare Rudolf Steinerschool Vlaanderen	Wijgmaal	info@steinerschoolleuven.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Teruren	ka.tervuren@telenet.be	gemeenschapsonderwijs
Montfortaans Seminarie	Rotseleaar	montfort.college@montfort.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefinstituut Bovenbouw	Betekom	sjb.bovenbouw@sjb.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Keerbergen	ka.keerbergen@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Michielsinstituut	Keerbergen	smks1@smks.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Don Bosco-Instituut	Haacht	aso@dhaacht.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Angela-Instituut	Tildonk	info@sintangela.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Damiaaninstituut ASO	Aarschot	info@damiaaninstituut.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Sancta Maria B	Aarschot	directie@sanctamaria-aarschot.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum van het Gemeenschapsonderwijs	Aarschot	leerlingenka@kamsa.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefcollege	Aarschot	sjfozefcollege@online.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Humaniora Voorzienigheid	Diest	hum-voorzienigheid@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum - Prins van Oranje	Diest	info@kadest.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Jan Berchmanscollege	Diest	sjbcd@sjbcd.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Tienen	Tienen	petra.uytbroeck@skynet.be	gemeenschapsonderwijs
Onze-Lieve-Vrouw-Instituut	Tienen	olvi.tienen@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Janscollege	Hoegaarden	sint-janscollege@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Bovenbouw Sint-Gertrudis	Landen	bovenbouw@kolanden.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum D' Hek	Landen	annick.petry@scholengroep11.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Tarcisiusinstituut	Zoutleeuw	college.zoutleeuw@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Maaseik: 15

Scholen met ASO derde graad in Vlaanderen

Sint-Pauluscollege	Houthalen-Heilchteren	info@sintpauluscollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Maasmechelen	ka.maasmechelen@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Stedelijke Humaniora	Dilsen-Stokkem	leerlingsec@sh-dilsen.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
College Heilig Kruis - Sint-Ursula 2	Maaseik	college2@collegemaaseik.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Maaseik	ka.maaseik@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum	Overpelt	ka@de-wingerd.info	gemeenschapsonderwijs
WICO 039818	Overpelt	mdo@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
WICO 126235	Neerpelt	info@shn.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Lommel	ka.lommel@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Provinciaal Instituut Lommel - Secundair Onderwijs PROVIL	Lommel	provil@lommelburg.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
WICO 126219	Lommel	postbus.KS@sjl.wico.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
WICO 039073	Hanont-Achel	secretariaat@salvatorcollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Don Bosco-College	Hechtel	dbhechtel@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Augustinusinstituut	Bree	info@augustinus-bree.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Agnetendal	Peer	info@agnetendal-peer.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Mechelen: 20

Heilig Hart - bovenbouw 1	Heist-op-den-Berg	kl@heilighartscholen.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Technisch Atheneum	Heist-op-den-Berg	kl.a.heist-op-den-berg@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum	Lier	dhaver@kalier.be	gemeenschapsonderwijs
Middelbare Rudolf Steinerschool Vlaanderen	Lier	msv.lier@belgacom.net	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Gummariscollège	Lier	directie@sgc-lier.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Ursulalyceum	Lier	lyceum@sullier.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Calasanzinstituut	Nijlen	info@calasanz.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Norbertusinstituut 2	Duffel	mail@snorduffel.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Heilig Hart van Maria	Berlaar	bovenbouw.berlaar@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Berthoustituut - Klein Seminarie 2	Mechelen	bimsem@telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Colomaplus bovenbouw 1	Mechelen	info@colomaplus.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum I Pitzemburg	Mechelen	kat1.mechelen@gemeenschapsonderwijs.be	gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum II Lyceum	Mechelen	ka2.mechelen@gemeenschapsonderwijs.be	gemeenschapsonderwijs
Schepersinstituut	Mechelen	aso@schepers-mechelen.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Romboutscollège	Mechelen	post@srco.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Ursulinen Mechelen-Hagelstein	Sint-Katelijne-Waver	hagelstein@skynet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Atheneum Willebroek	Willebroek	campusvaartland@atheneumwillebroek.be	gemeenschapsonderwijs
Sint-Ursula-Instituut	Onze-Lieve-Vrouw-Wave	info@sui.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jan Berchmansinstituut ASO	Puurs	bovenbouw@stabl.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie	Bornem	olvp.bovenbouw@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Oostende: 6

Koninklijk Atheneum I	Oostende	KA1.oostende@g-o.be	gemeenschapsonderwijs
Onze-Lieve-Vrouwecollège	Oostende	info@olvo.telenet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Pegasus - Koninklijk Atheneum - gemeenschapsonderwijs:Stene Oostende	Oostende	KA2.OOSTENDE@rago.be	gemeenschapsonderwijs

Sint-Andreasinstituut
Sint-Lutgardisinstituut
Sint-Godelievecollege

Oostende
Oostende
Gistel

st-andreas@telenet.be
info@slo.be
info@sigo.be

vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Oudenaarde: 8

Koninklijk Atheneum - Ronse
KSO Gloreux
Koninklijk Technisch Atheneum
Sint-Franciscusinstituut
Vrij Instituut voor Secundair Onderwijs Cor Mariae
Koninklijk Atheneum
Sint-Bernardusschool 1
Vrij Landelijk Instituut

Ronse
Ronse
Brakel
Brakel
Brakel
Oudenaarde
Oudenaarde
Oudenaarde

ka.ipb.ronse@rago.be
info@ksoronse.be
info@kiabrakel.be
stfranciscus.brakel@skynet.be
info@viso-coi-mariae.be
kaoudenaarde@skynet.be
info@sbcollège.be
info@vivo.be

gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Roeselare: 6

Barnum
Instituut Onze-Lieve-Vrouw van Vreugde
Koninklijk Atheneum
Klein Seminarie
Vrije Middelbare School
Sint-Jozefsschool

Roeselare
Roeselare
Roeselare
Roeselare
Roeselare
Izegem

kurt.vroman@barnum.be
olvr@broederschool.skynet.be
ka.roeselare@g-o.be
college@kleinseminarie.be
vms@vmsroeselare.be
info@sintjozefsschool.be

vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Sint-Niklaas: 12

Humaniora Onze-Lieve-Vrouw-Prezentatie
Instituut Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen
Instituut Berkenboom
Instituut Heilige Familie Secundair
Koninklijk Atheneum
Sint-Jozef - Klein Seminarie
Koninklijk Atheneum
Sint-Maarten Bovenschool
Koninklijk Atheneum Temse
Sint-Jorisinstituut
Atheneum Lokeren
Sint-Lodewijkscollege

Sint-Niklaas
Sint-Niklaas
Sint-Niklaas
Sint-Niklaas
Sint-Niklaas
Sint-Niklaas
Beveren-Waas
Beveren-Waas
Temse
Bazel
Lokeren
Lokeren

humaniora@olvp.be
info@humaniora.broeders.be
ibhshn@berkenboomhum.be
info@hfamilie.com
info@atheneumsintniklaas.be
info@siks.be
info@kabeveren.net
sint-maarten.bovenschool@scarlet.be
katemse@skynet.be
sint.joris@sintjorisinstituut.be
atheneum.lokeren@g-o.be
sic@sintlodewijk-lokeren.be

vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Tielt: 4

De Bron
Koninklijk Atheneum
Vrij Instituut voor Lichamelijke Opvoeding Ter Borch
Instituut Heilige Kindsheld

Tielt
Tielt
Meulebeke
Ardoie

debron@molenland.be
ka.tielt@rago.be
sportschool_meulebeke@scarlet.be
ihk.ardoie@ihka.be

vrij gesubsidieerd onderwijs
gemeenschapsonderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs
vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Tongeren: 8

Heilig Hartcollege	Lanaken	college.lanaken@scarlet.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Technisch Atheneum Alicebourg	Lanaken	alicebourg@skynet.be	gemeenschapsonderwijs
Heilig Hartcollege	Maasmechelen	hhpersoneeladmin@ksom.org	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum Tongeren	Tongeren	KA.TONGEREN@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Vio3	Tongeren	humaniora@vio.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Heilig Grafinstituut	Blizen	aso@hgrafblizen.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Provinciale Secundaire School te Voeren	s Gravenvoeren	pssvoeren@lmburg.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Vio1	Borgloon	handelenhumaniora@vio.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Turnhout: 21

Atheneum De Vesten	Herentals	ka.herentals@rago.be	Gemeenschapsonderwijs
Sint-Jozefinstituut	Herentals	stjzefinstituut.herentals@telenet.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefcollege	Herentals	cohe@kosh.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Lambertus 3	Westerlo	info.bovenschool@silawesterlo.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Kardinaal van Roey-Instituut ASO	Vorseelaar	kvri@kvri.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Heilig Grafinstituut	Turnhout	info@heilig-graf.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Arendonk	atheneum@acht.be	Gemeenschapsonderwijs
Stedelijke Handelsschool Turnhout	Turnhout	handelsschool@turnhout.be	officieel gesubsidieerd onderwijs
Sint-Jozefcollege Turnhout	Turnhout	stjturnhout@telenet.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Pietersinstituut Hoger Secundair Onderwijs	Turnhout	info@sint-pietersinstituut.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Victorinstituut	Turnhout	info@sint-victor.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Instituut Spijker	Hoogstraten	admin@instituuetspijker-hoogstraten.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Klein Seminarie	Hoogstraten	info@klein-seminarie.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Sint-Claracollege	Arendonk	info@sintclara.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
College Salus Nostra Sint-Jan Berchmans	Mol	info@sijnmol.be	Gemeenschapsonderwijs
Koninklijk Atheneum	Geel	willy.dieljens@gogeel.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Rozenberg S.O.	Mol	info@rozenbergmol.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
KOGEKA 5	Geel	info@sag.telenet.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
KOGEKA 1 - Sancta Maria	Kasterlee	sanctamaria.kasterlee@scarlet.be	Vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Mol	ka@sg-mol.be	Gemeenschapsonderwijs
KOGEKA 6	Geel	info@dimphacollege.be	vrij gesubsidieerd onderwijs

Scholen met ASO 3e graad: Arrondissement Veurne: 3

Bisschoppelijk College der Onbevleete Onvrangenis	Veurne	secretariaat1@cove.be	vrij gesubsidieerd onderwijs
Koninklijk Atheneum	Veurne	KA.VEURNE@rago.be	gemeenschapsonderwijs
Immaculata-Instituut	De Panne	info@immaculatainstituut.be	vrij gesubsidieerd onderwijs